

Emir Timur ve Mirası

CİLT

1

2.
BASKI

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

EMİR TİMUR VE MİRASI

AMIR TIMUR AND HIS LEGACY

CİLT / VOLUME

I

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Emir Timur ve Mirası / *Amir Timur and His Legacy*

© Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları / © Turkish Academy of Sciences Publications

Türkiye Bilimler Akademisi Tarih Serisi: 5

ISBN: 978-625-6110-40-3 (Tk) - 978-625-6110-41-0 (1.c)

DOI: 10.53478/TUBA.978-625-6110-41-0

Bu kitapta yer alan tüm yazıların dil, bilim, etik ve hukuk açısından bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Editörlerin ve Türkiye Bilimler Akademisi'nin sorumluluğu bulunmamaktadır.

The scientific responsibility for the language, scientific, ethical and legal aspects of all the articles included in the book belongs to the authors. Turkish Academy of Sciences and the editors have no responsibility.

Editörler / *Editors*

Prof. Dr. Feridun M. Emecen (ORCID ID: 0000-0002-7478-7411)

Prof. Dr. Musa Şamil Yüksel (ORCID ID: 0000-0002-3526-5450)

Prof. Dr. Muhammed Bilal Çelik (ORCID ID: 0000-0002-8246-134X)

Redaksiyon / *Redaction*

Dr. Mehmet Tuğrul

Grafik Tasarım / *Graphic Designer*

Mustafa Altıntepe

Baskı Yeri, Tarihi / *Publication Place and Date*

Ankara Basım Yayın Hizmetleri – Aralık /2025

İkinci Baskı / *Second Edition*

Baskı Adedi / *Pcs.*

600

Türkiye Bilimler Akademisi / *Turkish Academy of Sciences*

Vedat Dalokay Cad. No. 112 06670 Çankaya – Ankara Tel. +90312 442 29 03

www.tuba.gov.tr

Emir Timur ve Mirası / ed. Feridun M. Emecen, Musa Şamil Yüksel ve Muhammed Bilal Çelik ; redaksiyon Mehmet Tuğrul. -- Ankara : Türkiye Bilimler Akademisi, 2025.

632 s. ; 16,5 x 24,5 sm. – (Türkiye Bilimler Akademisi Tarih Serisi; 5)

Bibliyografya ve dizin var.

ISBN 978-625-6110-40-3 (Tk)

978-625-6110-41-0 (c. 1)

1. Timur (1336-1405) -- Biyografi. 2. Timur (1336-1405) – Biography. 3. Timurlular -- Tarih. 4. Timurid Empire -- History. 5. Orta Asya – Tarih -- 14.-15. yüzyıllar. 6. Central Asia -- History -- 14th-15th centuries.

DS23 E45 2025 c.1

950.2

İÇİNDEKİLER | TABLE OF CONTENTS

CİLT | VOLUME I

TAKDİM

Foreword

Prof. Dr. Muzaffer Şeker

ix

ÖNSÖZ

Preface

Editörler | Editors

xiii

GİRİŞ

Introduction

Prof. Dr. Musa Şamil Yüksel, Prof. Dr. Feridun M. Emecen,

Prof. Dr. Muhammed Bilal Çelik

1

KEŞİŞEN YOLLAR: ŞARKTA TİMUR, GARPTA YILDIRIM BAYEZİD

Crossing Paths: Timur in the East, Yıldırım Bayezid in the West

Prof. Dr. Feridun M. Emecen

35

TEK DÜNYA, İKİ HÜKÜMDAR: EMİR TİMUR - YILDIRIM BAYEZİD

One World Two Ruler: Amir Timur and Yıldırım Bayezid

Prof. Dr. Omonullo Buriev

73

BİR STRATEJİST OLARAK EMİR TİMUR

Amir Timur as a Strategist

Dr. Kemal Yavuz Ataman

83

EMİR TİMUR, TİMURLULAR VE BARLAS

Amir Timur, Timurids and Barlas

Prof. Dr. Babür Aminov

109

XV. YÜZYILA AİT BATI KAYNAKLARINDA TİMUR

Timur in Western Sources of 15th Century
Prof. Dr. Altay Tayfun Özcan, Doç. Dr. Güner Doğan
137

RUS YILLIKLARINDAKİ “AKSAK TİMUR HAKKINDAKİ MENKİBE”

“Historical Story About Tamerlane” in the Russian Annals
Prof. Dr. İlyas Kemaloğlu
153

KÜNHÜ’L-AHBÂR’DA EMİR TİMUR VE YILDIRIM BAYEZİD

Amir Timur and Yıldırım Bayezid in *Künhü’l-Ahbar*
Prof. Dr. Mehmet Şeker
173

TİMURLU-TÜRKMEN (KARAKOYUNLU-AKKOYUNLU) İLİŞKİLERİ

Timurid-Turkmen (Qaraqoyunid-Aqqoyunid) Relations
Doç. Dr. Ensar Macit
191

MEMLÛK-TİMURLU MÜNASEBETLERİ (1382-1447)

Mamlûk-Timurid Relations (1382-1447)
Prof. Dr. Cüneyt Kanat
233

TÜRKİSTAN’DA ÖZBEK VE TİMURLU-BABÜR MÜCADELESİ

The Uzbek and Timurid-Babur Struggle in Turkestan
Doç. Dr. Murat Özkan
263

**HİNDİSTAN’DA BİR TİMURLU DEVLETİ OLAN BÂBÜRLÜLERİN
İDARİ YAPI VE TOPRAK SİSTEMİNE DAİR**

On the Administrative Structure and Territorial System of the Bâbürids,
a Timurid State in India
Prof. Dr. Azmi Özcan
296

TİMURLULARDAN BABÜRLÜLERE KADIN

Women From the Timurîds to Mughals
Doç. Dr. Nilgün Dalkesen
311

ÖZBEK HANLIKLARINDA TİMURLU MİRASI ÜZERİNE BAZI MÜLAHAZALAR
Some Observations on the Timurid Legacy Within the Uzbek Khanates
Prof. Dr. Muhammed Bilal Çelik
351

ÖZBEK HANLIĞI ASKERİ TEŞKİLATININ OLUŞUMUNDA TİMURLU ETKİSİ
Timurid Influence on the Formation of the Military Organization of the
Uzbek Khanate
Doç. Dr. Selim Serkan Ükten
379

TİMUR'UN ANADOLU'DAKİ ARDILLARI
Timur's Successors in Anatolia
Prof. Dr. İlhan Şahin
429

TİMURLU DEVLETİ MERKEZ TEŞKİLATI
The Timurid Statecraft
Prof. Dr. Hayrunnisa Alan
465

TİMURLULARDA ASKERİ TEŞKİLAT
Military Organization in the Timurids
Dr. Muhammed Emin Koçak
501

TİMUR'UN İKTİSADÎ MİRASI
Timur's Economic Legacy
Doç. Dr. Cem Korkut, Dr. Mehmet Tuğrul, Dr. Yunus Emre Aydınbaş
553

DİZİN
Index
597

CİLT | VOLUME II

TİMURLU DÖNEMİ SİYASET VE DİN İLİŞKİSİNE GENEL BİR BAKIŞ
An Overview of the Relationship Between Politics and Religion During
the Timurid Period

Prof. Dr. Musa Şamil Yüksel
1

TİMURLULAR DÖNEMİNDE TASAVVUF
Sufism in the Timurid Period

Prof. Dr. Necdet Tosun
71

**UBEYDULLAH AHRAR'IN SİYASİ VE EKONOMİK MOTİVASYONUNDA
HERAT ETKİSİ**

The Impact of Herat on Khwaja Ubaydullah Ahrar's Political
and Economic Motivation

Dr. Ali İhsan Çağlar
101

TİMURLULARDA TARİH YAZICILIĞI
The Timurid Historiography

Prof. Dr. Musa Şamil Yüksel, Arş. Gör. Metehan Demirci
129

TİMURLULAR DÖNEMİNDE DİL VE EDEBİYAT
Language and Literature in The Time of Timurids

Prof. Dr. Tanju Seyhan
175

ÖZBEK EDEBİYATINDA EMİR TİMUR
Amir Timur in Uzbek Literature

Prof. Dr. Fatma Açık
227

**TÜRK VE İSLAM ESERLERİ MÜZESİ ENVANTERİNDE YER ALAN
TİMURLULAR DÖNEMİ ESERLERİ**

Timurid Period Artifacts in the Inventory of the Museum
of Turkish and Islamic Arts

Ekrem Aytar
257

**ÖZBEKİSTAN BİLİMLER AKADEMİSİ EL-BİRÜNİ ŞARKİYAT ENSTİTÜSÜ
HAZİNESİNDEKİ TİMURLU YAZMALARI**

Timurid Manuscripts in Treasury of the Al-Biruni Institute of Oriental Studies,
Academy of Sciences of Uzbekistan

Dr. Sanjar Gulomov
279

TİMURİ KİTAP SANATLARI (1370-1507)

Timurid Arts of the Book (1370-1507)

Dr. Lâle Uluç

301

TİMURLU MİMARİSİ

Timurid Architecture

Doç. Dr. Mustafa Çağhan Keskin

393

TİMURLU BAŞKENTLERİ

Timurid Capitals

Doç. Dr. Tuba Tombuloğlu

449

TÜRK-ÖZBEK İLİŞKİLERİ TARİHİNDE STRATEJİK BİLİM MERKEZLERİ

Strategic Science Centers in the History of Turkish-Uzbek Relations

Doç. Dr. Rohila Ruzmanova, Doç. Dr. Emrah Yılmaz

475

ULUĞ BEY VE İLMİ ÇEVRESİNE DAİR ÖNEMLİ BİR KAYNAK:

CEMŞİD EL-KÂŞİ'NİN MEKTUBU

An Important Source on Ulug Bey and His Scholarly Circle:

Letter From Jamshid Al-Kashi

Dr. Shahzod Islomov

503

HORASAN'DAN RÛM'A-MERÂĞÎ AİLESİNİN

OSMANLI KLASİK MUSİKİ HAYATINDA ÜÇ NESİL DEVAM EDEN VARLIĞI

From Horasan to Rum-The Continuing Presence of the Merâğî Family

in Ottoman Classical Music Life for Three Generations

Dr. Harun Korkmaz

515

ÖZBEKİSTAN'DA MİLLİ KİMLİK İNŞASI VE EMİR TİMUR

The Construction of National Identity in Uzbekistan and Amir Timur

Dr. Zebiniso Kamalova

535

DİZİN

Index

557

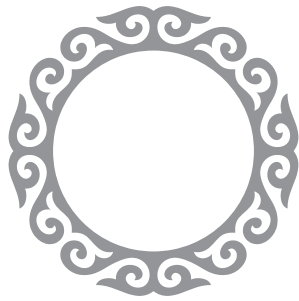

Takdim

Foreword

PROF. DR. MUZAFFER ŞEKER
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

TAKDİM

Türk tarihinin derin köklerinden filizlenen büyük devlet geleneklerinden biri olan Timurlu hanedan ve mirası, yalnızca tarihî bir hatıradan ibaret olmayıp günümüzde de Türk dünyasının ortak kültürel hafızasını besleyen temel kaynaklardan biridir. Bu miras, özellikle Emir Timur'un siyasi ve askerî dehasıyla şekillenen çok yönlü bir medeniyet tasavvurunu içermekte; onun kurduğu devlet yapısı, inşa ettiği şehirler, desteklediği ilim ve sanat faaliyetleriyle bugün dahi ilham vermeye devam etmektedir.

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) olarak bu güçlü tarihî zeminden hareketle, kadim ilişkilere sahip olduğumuz kardeş ülke Özbekistan ile akademik ve kültürel iş birliğimizi daha ileriye taşımayı amaçlayan uzun soluklu bir stratejiyi benimsemekteyiz. Bu eser iş birliğimizin somut bir ürünü olarak hem Emir Timur'un çok katmanlı mirasını değerlendirmeyi hem de Türkiye ile Özbekistan arasındaki müşterek ve kaynaklara dayalı bilimsel tarih yazımını zenginleştirmeyi hedeflemektedir.

Kitapta yer alan makaleler, Timur ve sonrası dönemin siyasi, askerî, kültürel, ekonomik ve ilmî yönlerini farklı disiplinler ışığında ele almakta; Timurluların teşkilat yapısından mimariye, dil ve edebiyattan dinî hayata kadar pek çok konuyu kapsamaktadır. Bu katkıların en kıymetli yönü ise eserin Türkiye ve Özbekistan'dan alanında uzman akademisyenlerin ortak emeğiyle ortaya konmuş olmasıdır. Böylelikle bu eser, yalnızca tarihî bir şahsiyetin yeniden değerlendirilmesini değil aynı zamanda iki ülkenin bilim insanlarının müşterek gayretleriyle oluşan entelektüel iş birliğinin güçlü bir örneğini göstermektedir.

Eserin hazırlık sürecinde büyük bir gayret gösteren editörlerimize ve özverili katkılarından dolayı tüm yazarlarımıza şükranlarımı sunuyorum. Kitabın hazırlanmasında fikirleriyle yön veren ve sürece destek sağlayan tüm bilim insanlarına da ayrıca teşekkür ediyorum.

Emir Timur'un tarih sahnesindeki özgün rolünü ve onun bıraktığı derin mirası çok boyutlu olarak ele alan bu çalışmanın hem Türk tarihçiliğine hem de Türkiye-Özbekistan bilimsel iş birliğine yeni ufuklar açmasını temenni ediyorum.

Prof. Dr. Muzaffer Şeker

TÜBA Başkanı

ODCID: 0000-0003-1237-7801

FOREWORD

The Timurid dynasty and its legacy are more than just a historical memory; they represent one of the great traditions of statehood and are rooted in the profound depths of Turkish history. Today, they continue to function as a vital source of inspiration, sustaining the shared cultural memory and identity of the Turkic world. This legacy is the result of a comprehensive civilizational vision shaped by the political and military genius of Amir Timur. The state structure he established, the cities he built, and the scholarly and artistic endeavors he supported remain sources of inspiration to this day.

As the Turkish Academy of Sciences (TÜBA), we have embraced a long-term strategic vision aimed at advancing our academic and cultural cooperation with our brotherly nation of Uzbekistan, with whom we share deep-rooted historical ties. This publication represents a significant outcome of our collaboration, offering a critical appraisal of the diverse legacy of Amir Timur and contributing to a shared, source-based historiography between Türkiye and Uzbekistan.

The articles in this book examine the political, military, cultural, economic and intellectual aspects of the Timurid era and its aftermath from interdisciplinary viewpoints. The subjects covered are diverse, spanning from the administrative frameworks of the Timurids to architectural marvels, from linguistic nuances to literary explorations, and even delving into the spiritual practices that defined religious life. These contributions are particularly valuable because they are the result of joint efforts by leading scholars from both countries. Consequently, this book offers a re-evaluation of a pivotal historical figure and exemplifies the robust academic synergy established through the collaborative efforts of academics from both countries.

It is essential to express profound gratitude to the editorial team for their relentless efforts during the preparation phase and to acknowledge the invaluable contributions made by all authors. I would also like to thank all the scientists who provided guidance throughout this process with their insightful ideas and support during the book's preparation.

It is my hope that this work, which examines the unique role of Emir Timur in history and the profound legacy he left behind from a multidimensional perspective, will open new horizons for both Turkish historiography and scientific cooperation between Türkiye and Uzbekistan.

Prof. Muzaffer Şeker

President of TÜBA

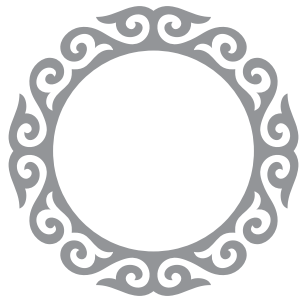
ODCID: 0000-0003-1237-7801

Önsöz

Preface

PROF. DR. FERİDUN M. EMECEN
PROF. DR. MUSA ŞAMİL YÜKSEL
PROF. DR. MUHAMMED BİLAL ÇELİK

ÖNSÖZ

Genel Türk tarihinin büyük hükümdarları arasında Emir Timur'un çok önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Onu ayrıca dünya tarihine de damga vuran bir lider olarak tanımlamak mümkündür. Bilhassa "neşvü nema" bulunduğu merkezî Asya'dan, dört bir tarafa uzanan muazzam devleti, Hindistan, Çin, İran, Suriye, Anadolu ve Karadeniz'in kuzey steplerine kadar, etkileri daha sonra da devam edecek derin izler bırakmıştır. Cengiz imparatorluğunun mirasını devralarak hâkimiyetini "konfedere" siyasi çatılar halinde dört bir yana yayan Timur'un kurduğu devlet, böylesine bir yapının doğası gereği onun vefatının ardından kısa sürede çökerken ardında onun mirasını taşıyacak irili ufaklı yeni devletlerin filizlenmesine imkân verecek bir zemini sağlamıştır.

Emir Timur'un ortaya çıkışı ve kısa süre içinde Cengizî geleneği üstlenerek şahsıyla özdeşleşmiş sayılabilecek büyük bir devlet kurması, sahanın ihtisas sahibi tarihçilerince bozkır dünyasının kendine has dinamikleriyle sıkı sıkıya irtibatlı görülür. Kendi döneminin tarihçileri tarafından ise Türk-Moğol hâkimiyet telakkisinin meşruiyeti içinde klasik hükümlerlik anlayışının Emir Timur'un şahsında yeniden zuhur ettiği yaklaşımı ileri sürülür. Bu tarihçilerin ona biçtikleri rol ve bu yüksek hâkimiyeti tanımlamaya yönelik kullandıkları unvanlar, sadece onun mirasını paylaşanlarca değil bu coğrafyanın dışında kalan devletlerin hükümdarları için de benimsenmiş görünür. Bu siyasi etkiler yanında onun dönemine has büyük mimari ve kültürel faaliyetler, merkezî Asya'da uzun bir aradan sonra ikinci büyük medeniyet hamlesi şeklinde mütalaa edilmiş, bazı tarihçilerce anakronik yaklaşımlarla bir "Rönesans" olarak nitelenmiştir. Gerçekte Timur birçok âlimi, sanatkârı kendi tahtgâhı olarak baştanbaşa yenilediği Semerkant'a getirtip burayı büyük bir kültür merkezine tahvil etmiş, kendisinden sonra atılan bu temeller üzerinden Çin'e, Hindistan'a ve Anadolu'ya uzanan kültürel canlanmanın genişlemesine de vesile olmuş görünmektedir.

Oluşturmaya çalıştığı Cengizî imparatorluk anlayışının neticesi olarak sınır kesimlerinde güçlü Türk devletlerinin zayıflamasına da yol açan Emir Timur'un bu durumun ileride getireceği problemleri hesaba katmış olması, o dönemin atmosferi içinde mümkün olabilecek bir hususiyet değildir. Altın Ordu, Osmanlı, Karakoyunlu, Celayirli gibi devletlere vurduğu darbeler kendi hükümlerlik çeperlerinde güçlü bir siyasi çatı olmamasını ve Cengizî anlayış gereği bütün Türk ve Moğol topluluklarının kendisini ulu hükümdar olarak tanımasını temin etmeye yöneliktir. Elbette sonradan gelişmelere şahit olan tarihçilerin bu vadideki anlatımlarında suçlayıcı ve menfi bir çerçeve çizmeleri son derece tabii görünür. Bununla birlikte tarihî hadisatın kendi ana çizgisi içinde değerlendirilmesi akademik anlamda daha uygun bir karine teşkil edecektir. Her ne olursa olsun Timur ve arkada bıraktığı mirasın -müspet veya menfi- büyük değişimlere yol açtığına şüphe bulunmaz.

Elinizdeki bu kitap da Timur ve mirasçılarına belirli konularda zaman zaman genel zaman zaman tali meselelere odaklanarak Timur ve ardılları itibarıyla topluca bir bilgilendirmeyi amaçlamak üzere hazırlanmış bulunmaktadır. Hiç şüphe yok ki dünya tarihçiliğinde Timur ve devletiyle alakalı hayli yekûn tutan bir literatür mevcut bulunmaktadır. Bu geniş külliyata, farklı konulardan oluşmakla birlikte kendi içinde belirli bir insicamı muhafaza eden makalelerle sadece bilgilendirme değil aynı zamanda yeni yaklaşımlarla katkıda bulunmak amacı, bu çalışmanın oluşturulmasında ana etken olmuştur. Nitekim bu kitapta yer alan makalelere bakıldığında öncelikle Timur'un bir stratejist olarak bilinen hususiyetleri yanında onun nasıl bir karakterde lider olduğu, bir ölçüde etkileri itibarıyla daha sonraları büyük bir imparatorluğa dönüşme sancuları içindeki Osmanlıların gazi hükümdarı Yıldırım Bayezid ile olan bağlantıları, bu ikisinin benzeri fikriyatı içinde yollarının nasıl kesiştiği, onun batı ve doğu literatüründe döneminin çağdaşlarıncı nasıl tanımlandığı gibi hususların ele alındığı görülecektir. Bunun ardından kurduğu imparatorluğun mirasçısı olan devletler, Özbek ve Babürlüler, siyasi münasebetler, Timurlu teşkilatı ve etkileri, dini anlayışlar, tasavvufi yapılar, mimari, kitap sanatları, modern anlamda Timur imajı vb. gibi pek mütenevvi ama birbiriyle de organik olarak bağı olan makaleler sıralanmıştır. Buradaki ilgili makaleler her biri alanın ihtisas sahibi yazarlarıncı kaleme alınmış olup bir bakıma Özbekistan ve Türkiye tarihçiliğinin "müşterek çalışma hafızasını" temsil etmektedir.

Son olarak esere katkı sağlayan yazarlar tarafından farklı şekillerde yazılan Timur, Nevâyî gibi isimlerde tarafımızca yazım birliği oluşturulmasına gayret edilmiş ve bu isimler Türkçede kabul gören şekilleriyle esere aktarılmıştır.

Böylesine bir çalışmanın hazırlanmasında özellikle TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in özel bir gayreti ve teşebbüsü olmuştur. Kendisine destekleri vesilesiyle teşekkürü borç biliriz. Kitabın hazırlık aşamasında konuların belirlenmesi maksadıyla yapılan çalışmaya katılarak fikirlerini bizimle paylaşan meslektaşlarımıza da müteşekkirimiz. Tabii ki kıymetli yazılarıyla kitabın oluşmasında katkıda bulunan akademisyen ve yazarlarımıza ayrıca teşekkür ederiz. Onların bu büyük ve özverili destekleri olmasaydı böylesine bir çalışma ortaya çıkmazdı. Umarız bu kitap özelden Özbekistan genelde kadim Türk coğrafyasındaki diğer devletlerle olan tarihî bağların takviyesinde küçük de olsa yeni bir katkıda bulunur ve önemli bir boşluğu doldurur.

Prof. Dr. Feridun M. Emecen
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Prof. Dr. Musa Şamil Yüksel
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Muhammed Bilal Çelik
Sakarya Üniversitesi

PREFACE

It is known that Amir Timur has a very important place among the great rulers of Turkish history. It is also possible to define him as a leader who left his mark on world history. His enormous state, extending from central Asia, where he found “nourishment”, has left deep traces in India, China, Iran, Syria, Anatolia and the northern steppes of the Black Sea, with impacts that will continue for a long time to come. Taking over the legacy of the Genghis Khan's empire and spreading his rule in the form of “confederated” political structures, Timur's state, which collapsed soon after his death due to the nature of such a structure, provided the ground for the sprouting of new states, large and small, that would carry on his legacy.

The emergence of Amir Timur and his short-lived establishment of a great state in the Chinggisid tradition, identifiable with his person, is seen by the specialized historians of the field as closely linked to the unique dynamics of the steppe world. Historians of his own time, on the other hand, argue that within the legitimacy of the Turko-Mongolian conception of sovereignty, the classical understanding of sovereignty re-emerged in the person of Amir Timur. The role these historians assign to him and the titles they use to describe this supreme sovereignty seem to have been adopted not only by those who shared his legacy but also by the rulers of states outside this geography. In addition to these political influences, the great architectural and cultural activities of his reign have been regarded as the second great civilizational breakthrough in central Asia after a long period of time, and have been anachronistically described as a “Renaissance” by some historians. In reality, Timur brought many scholars and artists to Samarkand, which he had completely renovated as his capital and transformed it into a great cultural center, thus seeming to have been instrumental in the expansion of the cultural revival that extended to China, India and Anatolia on the foundations laid after him.

The fact that Amir Timur, who also caused the weakening of strong Turkish states in the border areas as a result of the Chinggisid empire he tried to create, took into account the problems that this situation would bring in the future is not something that would have been possible in the atmosphere of that period. The blows he dealt to states such as the Golden Horde, the Ottoman Empire, Qara Qoyunlu and Jalayirid Sultanate were to prevent a strong political framework in the periphery of his sovereignty and to ensure that all Turkic and Mongolian communities would recognize him as the supreme ruler in accordance with the Chinggisid understanding. Of course, it seems quite natural that historians who witnessed the developments later on would draw an accusatory and negative framework in their accounts. However, the evaluation of historical events in their own main line would constitute a more appropriate academic presumption. Whatever the case, there is no doubt that Timur and his legacy - positive or negative - brought great changes.

This book focuses on Timur and his heirs by focusing on specific issues, either broad or narrow, and aims to provide an overview of Timur and his successors as a whole. There is no doubt that there is a considerable amount of literature on Timur and his state in world historiography. The aim of contributing to this vast collection not only with information but also with new approaches through articles that, although consisting of different topics, maintain a certain coherence within themselves, has been the main factor in the creation of this study. As a matter of fact, when we look at the articles in this book, we will see that first of all, in addition to Timur's known characteristics as a strategist, the issues such as what kind of a leader he was, his connections with Yıldırım Bayezid, the veteran ruler of the Ottomans, who was in the process of transforming the Ottoman Empire into a great empire, how their paths crossed within the similar idea of these two, and how he was defined by the contemporaries of his period in the western and eastern literature are discussed. This is followed by a series of articles on the successor states to the empire he founded, the Uzbeks and the Mughals, political relations, Timurid organization and influences, religious understandings, mystical structures, architecture, book arts, the image of Timur in the modern sense, and so on, all of which are quite varied but organically interconnected. Each of these articles is written by specialized authors in their respective fields and in a sense represents the "collective working memory" of the historiography of Uzbekistan and Türkiye.

Finally, we have endeavored to create a spelling unity in names such as Timur and Nawâyî, which are written in different ways by the authors who contributed to the work, and these names have been transferred to the work in their accepted forms in Turkish.

Prof. Muzaffer Şeker, the President of TÜBA, has made a special effort and initiative in the preparation of such a study. We would like to thank him for his support. We are also grateful to our colleagues who participated in the workshop held to determine the topics during the preparation phase of the book and shared their ideas with us. Of course, we would also like to thank our academicians and authors who contributed to the book with their valuable articles. Without their great and selfless support, such a work would not have emerged. We hope that this book will make a new, albeit small, contribution to the reinforcement of historical ties with Uzbekistan in particular and other states in the ancient Turkic geography in general, and fill an important gap.

Prof. Feridun M. Emecen
İstanbul 29 Mayıs University

Prof. Musa Şamil Yüksel
Ankara Yıldırım Beyazıt University

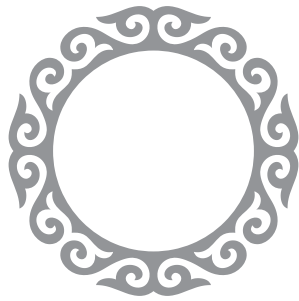
Prof. Muhammed Bilal Çelik
Sakarya University

Giriş

Introduction

**PROF. DR. MUSA ŞAMİL YÜKSEL
PROF. DR. FERİDUN M. EMECEN
PROF. DR. MUHAMMED BİLAL ÇELİK**

GİRİŞ

Prof. Dr. Musa Şamil Yüksel
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Feridun M. Emecen
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Prof. Dr. Muhammed Bilal Çelik
Sakarya Üniversitesi

Özet

Bu çalışma, 1370–1405 yılları arasında Türkistan’da hüküm süren Emir Timur’un siyasi yükselişini ve ardıllarıyla birlikte bıraktığı mirası kapsamlı biçimde incelemektedir. Timur’un Mâverâünnehir’deki kargaşa ortamında ortaya çıkışı, Çağatay Hanlığı’nın zayıflamasından faydalanarak iktidarı ele geçirmesi ve özellikle hanbâzî geleneği sürdüren bir “emir” olarak Cengizli meşruiyetiyle konumunu sağlamlaştırması detaylandırılmıştır. Ardından Harezmi, İran, Hindistan, Altın Orda, Suriye ve Anadolu üzerine yürüttüğü başarılı seferlerle imparatorluk çapında bir güç haline geliş süreci aktarılmaktadır. Timur sonrası dönemde Halil Sultan, Şahruh ve Uluğ Bey gibi mirzaların iktidar mücadeleleri; devletin dini-siyasi yönelimi, merkez-çevre dengesi ve Hanlık mirasının devamlılığı bağlamında analiz edilmektedir. Özellikle Şahruh’un Sünnileştirme politikaları ve Uluğ Bey’in ilmî faaliyetleri, Timurlu yönetiminin çok yönlü karakterini ortaya koymaktadır. Çalışma, Timur’un kurduğu yapının yalnızca askeri değil; kültürel, siyasi ve dini açıdan da çok katmanlı bir miras bıraktığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler

Emir Timur, Timurlular, Mâverâünnehir, Hanbâzî geleneği, Sünnileştirme siyaseti

INTRODUCTION

Prof. Musa Şamil Yüksel

Ankara Yıldırım Beyazıt University

Prof. Feridun M. Emecen

İstanbul 29 Mayıs University

Prof. Muhammed Bilal Çelik

Sakarya University

Abstract

This study offers a comprehensive examination of Emir Timur's political rise and his enduring legacy alongside his successors between 1370 and 1405 in Central Asia. It details Timur's emergence during a period of turmoil in Transoxiana, his strategic advantage from the weakening of the Chagatai Khanate, and how he consolidated power by adhering to the khanbazi tradition, thereby legitimizing his rule through Chinggisid lineage. The work also discusses his expansive campaigns across Khwarazm, Iran, India, Golden Horde, Syria and Anatolia which elevated him to the status of an imperial power. The post-Timur era is analyzed through the internal power struggles of successors such as Khalil Sultan, Shahrukh, and Ulugh Beg, with a focus on shifts in religious-political orientations, center-periphery dynamics, and the continuation of Mongol imperial traditions. Notably, Shahrukh's Sunnitization (forcing to convert into Sunni Tradition) policies and Ulugh Beg's scholarly patronage illustrate the multifaceted character of Timurid governance. The study demonstrates that the structure established by Timur was not merely military in nature but also left a layered legacy encompassing cultural, political, and religious dimensions.

Keywords

Emir Timur, Timurids, Transoxiana, Khanbazi tradition, Sunnitization policy

Emir Timur ve Timurlular (1370-1405)

Türkistan'da Cengiz Han geleneği çerçevesinde büyük bir imparatorluk kurmuş olan Emir Timur, dünya tarihinde yenilmez bir cihangir olarak eşsiz bir yere sahiptir. Onun kendi çabalarıyla kurduğu devlet, tipik bir büyük konfedere yapı özelliği göstererek eski Türk ve Moğol devlet geleneğini yeniden temsil eden bir vasfı haizdir. Bundan dolayı kitaba giriş olarak öncelikle bu büyük imparatorluğun kurucusu olan Emir Timur'un ortaya çıkışı ve hükümlerini nasıl tesis ettiği, kurduğu devletin kendisinden sonraki siyasî durumu hakkında bilgilendirici mahiyette genel bir manzara çizmek elzem görünmektedir. Bu siyasî panorama içinde Timur ve Timurlular dönemindeki çeşitli gelişmeleri daha anlaşılabilir bir zemine oturtmak mümkün olacaktır.

Timur ve Dönemi

Timurlu hanedanının kurucusu Emir Timur 9 Nisan 1336 Salı günü Semerkand yakınlarındaki Keş (Sebz) şehrinde doğmuştur. Babası dönemin Barlas boy beyi Emir Turagay, annesi ise Tekina Hatun'dur.¹ Kaynaklarda kendisinden ilk olarak Mâverâünnehir'de ortaya çıkan siyasî kargaşa sırasında 1360 yılında bölgeye sefer düzenleyen Doğu Çağatay Hanı Tuğluk Timur'a bağlılığını bildirmesi vesilesiyle bahsedilir. Buna göre Tuğluk Timur Han bölgeye geldiği zaman Turagay'ın siyasî ve idari işleri kendisine bıraktığı Emir Hacı Barlas Horasan'a kaçarken Emir Timur yurdundan ayrılmamış, bağlılık bildirdiği Tuğluk Timur da ona atalarının yurdu olan Keş ve civarını vermiştir.²

Emir Timur'un doğumu ile siyaset sahnesine çıkması arasındaki çeyrek asırlık dönem, Çağatay Hanlığının karışıklıklar içinde çalkalandığı bir zamana denk düşer. Hanlık içerisinde yaşanan bu karmaşa, Tarmaşirin Han'ın 1326'da tahta çıkması ve İslamiyet'i kabul etmesiyle başlamış ve sonunda Emir Timur'un 1370 yılında Çağatay Hanlığı tahtını ele geçirmesine zemin hazırlamıştır. Tarmaşirin Han zamanında Semerkand, Buhara ve Otrar gibi şehirlerin önem kazanmasıyla hanlığın merkezi Almalık taraflarından Mâverâünnehir'e doğru kaymış, ayrıca, İslami hükümlere ve İslamiyet'in yayılmasına önem verip Cengiz yasalarını ve

¹ Şerefeddin Ali-i Yezdi, *Zafername*, yay. Muhammed Abbasi, Tahran, 1336, h.ş., I, s. 7-8.

² Mesela bkz. Nizameddin-i Şâmi, *Zafername*, yay. Felix Tauer, Praha, 1937, s. 15-16.

Moğol adetlerini ihmal etmesi, hanlık içerisinde ona karşı büyük bir muhalefetin doğmasına yol açmıştı. Nitekim dört sene boyunca hanlığın merkezi olan Almalık'a gitmemesi ve geleneksel yıllık toyu düzenlememesi Cengiz yasasına meydan okuması şeklinde algılanmıştı. Bu nedenle İslamiyet'i benimsemeyen ve hâlâ Moğol adetleri çerçevesinde göçebe yaşam süren emirlerin 1335 yılı Kurultayında başlattıkları isyanın başına geçen yeğeni Bozan tarafından tahttan indirilmiş ve öldürülmüştü.

Hanlık içerisinde ortaya çıkan bu iki farklı yaşam tarzı aynı zamanda Hanlığın siyasi anlamda ikiye bölünmesine de yol açmıştı. Böylece birisi yerleşik ve Müslüman halkın çoğunlukta oluşturduğu Mâverâünnehir merkezli Batı Çağatay Hanlığı, diğeri ise konar göçer unsurların ve Moğol geleneklerinin hâkim olduğu Almalık merkezli Doğu Çağatay Hanlığı olmak üzere iki kol ortaya çıktı. İktidarın daha çok boy beylerinin kontrolünde olduğu her iki kol da diğer kola saldırmak için fırsat kollamaktaydı.

1340'ların başında Batı Çağatay Hanlığında tahta oturan Kazan Han, Karaunasların güçlenmesi ve toprakların çoğuna hâkim olmaları üzerine 1346 yılında Emir Kazagan tarafından öldürüldü. Böylece Emir Kazagan tahta Çağatay Han neslinden gelen bir kukla han oturtmak suretiyle hanlığın idaresini ele geçirdi. Doğu kolunda da durum pek farklı değildi: Burada etkin güç haline gelen Duğlatlar da Kazagan'ın tahta çıkışıyla eş zamanlı olarak Duva Han'ın (1277-1307) torunu Tuğluk Timur'u (1347-1363) tahta çıkardılar. İlginç olan durum İslamiyet'i savunduğu ve yayılmasına yol açtığı dolayısıyla daha 12 yıl önce saltanatına ve hayatına son verdikleri Tarmaşirin Han'ı hatırlatan dindar bir Müslüman kişiyi han olarak seçmiş olmalarıydı ki, o kişi bir süre sonra Moğolistan'a İslamiyet'i getirmekle ün salacaktı.³

Emir Kazagan'ın 1358 yılında yeğeni tarafından öldürülmesi üzerine Batı Çağatay Hanlığında hâkimiyet oğlu Emir Abdullah'ın eline geçti. Ancak babasının sağlığında hâkim olduğu Semerkand'ı kendisine merkez yapınca bazı beyler ayaklandı ve Emir Abdullah'ı öldürdüler.

---

³ Michal Biran, "Cengiz Han'ın İstilasından Timur'un Yükselişine Orta Asya'da Moğollar: Ögedey ve Çağatay Soyunun İdareleri", *İç Asya Tarihi Cengizliler Çağı*, haz. Nicola Di Cosmo, Allen J. Frank, Peter B. Golden, çev. Ed. Altay Tayfun Özcan, İstanbul: Kronik Yayıncılık, 2022, s. 122.

Batıda yaşanan bu kargaşayı fırsat bilen Tuğluk Timur Han da 1360 yılında Mâverâünnehir üzerine sefere çıktı.⁴ Onun bölgeye gelmesi üzerine Hacı Barlas gibi beylerin çoğunluğu Mâverâünnehir'i terk ederken, daha önce ifade edildiği gibi Emir Timur memleketinde kalıp Tuğluk Timur'a bağlılığını bildirmek suretiyle Barlasların reisi sıfatıyla siyasi hayata ilk adımını atmış oldu.

Bu arada Emir Abdullah'ın öldürülmesi üzerine harekete geçen Emir Kazagan'ın torunu Emir Hüseyin'in etrafında Mâverâünnehir'deki nüfuzlu beylerin toplanması Tuğluk Timur'u Bedehşan taraflarına çekilmek zorunda bırakmıştı. Ancak Emir Hüseyin'i Mâverâünnehir hâkimi olarak atayan nüfuzlu beylerin kendi bölgelerine dönmelerini fırsat bilen Tuğluk Timur bir kez daha Mâverâünnehir'e girdi. Emir Hüseyin kaçarken emirlerin çoğunluğu Tuğluk Timur'a itaat etmek zorunda kaldı. Tuğluk Timur bu kez Mâverâünnehir'de oğlu İlyas Hoca Oğlan'ı bırakırken Emir Begicek'i atabek olarak atadı, Emir Timur'u da onun hizmetine tayin etti. Fakat İlyas Hoca Oğlan'ın zalimane ve kabul edilemez tavırlarından rahatsız olan Emir Timur Mâverâünnehir'i terk etmek zorunda kaldı ve aynı zamanda kayınbiraderi olan Emir Hüseyin'in yanına gitti. Bir süre sonra bu ikili Mâverâünnehir'e gelip İlyas Hoca Oğlan'ı mağlup ettiler ve topladıkları Kurultayda Duva Han (1277-1307)'in torunu Kabilşah Oğlan'ı han ilan edip Batı Çağatay Hanlığında hâkimiyeti ele geçirdiler. Birisi Çağatay Han döneminin en önde gelen boyu iken şimdilerde eski itibarını kaybetmiş bulunan Barlasların, diğeri ise mevcut dönemde iktidarı elinde tutan Karaunasların reisi olan bu iki hırslı emirin Batı Çağatay Hanlığının idaresini diğerine bırakmaya hiç niyeti yoktu. Dolayısıyla sudan sebeplerle araları açılmaya başlayan bu iki emiri birbirine bağlayan akrabalık ilişkisi Olcay Terken Aga'nın ölümüyle sona erince Timur, Emir Hüseyin'i tutuklattı ve daha önce kardeşi Keykubat'ı öldürmüş olduğu emirlerinden Keyhüsrev'e teslim etti. İki oğlu ile birlikte Emir Hüseyin'i teslim alan Emir Keyhüsrev kendisini derhal kardeşine kısas olarak öldürdü (1370).⁵

⁴ Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 19.

⁵ Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 23-25; Şâmî, *Zafernâme*, s. 60; Yezdî, *Zafernâme*, I, s. 154; Muineddin-i Natanzî, *Müntehabü't-Tevârih-i Muînî*, yay. Jean Aubin, Tahran, 1335 h.ş. s. 274.

Böylece Emir Timur Maveaünnehir’de kabileler arasındaki mücadelelerde yer almak, bu mücadeleler sırasında taraf değiştirmek, faydasını göreceği kimselerle akrabalık bağları kurmak ve bu arada taraftarlarını çoğaltmak suretiyle vermekte olduğu 10 yıllık iktidar mücadelesinin sonuna gelmişti. Türkçe “Aksak”, Farsça “Lenk” olarak adlandırılmasına yol açan sağ el ve sağ bacağına isabet eden ok yaralarını da bu mücadeleler sırasında Sistan hâkimi Melik Fahreddin’e yardıma gittiği sırada almıştı. 9 Nisan 1370 tarihinde Cengiz Han soyundan gelen Suyurgatmış’ı Han ilan etmek ve onun adına idareyi ele almak suretiyle Semerkand’da Çağatay Hanlığı tahtına oturan Emir Timur böylece Cengizli halef devletlerinin hepsinde uygulanmakta olan *hanbâzî* geleneğini devam ettiren bir emir vasfına ulaşmıştı. Dolayısıyla Barlaslar da eski itibarlarına kavuşmuş bulunuyordu. Ayrıca Emir Hüseyin’in haremindedir bulunan Kazan Han’ın (ö.1347). kızı Saray Mülk. hanımla evlenen Emir Timur, bu evlilik neticesinde han damadı anlamına gelen *Küregen* (Gürgân) unvanı taşımaya da hak kazanmıştı.⁶

Batı Çağatay Hanlığında iktidarı ele geçirdikten sonra ilk olarak Harezm’e yönelen Emir Timur, 1371-1379 yılları arasında düzenlemiş olduğu dört sefer neticesinde Harezm’in tamamına hâkim oldu.⁷ Timur’un Harezm’e düzenlediği seferleri fırsat bilen Doğu Çağatay Hanlığının hâkim gücü olan Duğlatlar Maveraünnehr’e yağma akınlarına başlayınca Timur 1375 yılı sonunda Duğlat emiri Kamereddin üzerine yürüdü. Fakat kışın şiddetinden dolayı seferi yarım bırakıp Semerkand’a dönen Emir Timur ertesi yıl tekrardan sefere çıktı ve yenilen Moğol emiri kaçmak zorunda kaldı. Bu arada Maveaünnehir’de Timur’un hakimiyetini kabul etmeyen ve onun Duğlatlar üzerine çıktığı bu seferi fırsat bilen Çağatay Hanlığının en kalabalık ve en güçlü boyu Celayirliler de Hocend’de isyan etmişlerdi (1375). Emirleri Adilşah Behram yanına aldığı Kıpçakların reisi Sar Boğa ile birlikte Semerkand üzerine yürüse de yenilerek Altın Ordu hanı Urus Han (ö.1377)’a, bir süre sonra da Duğlat emiri Kamereddin’e sığındı. Emir Timur isyan eden Celayirlileri, boy

⁶ Şâmî., *Zafernâme.*, s. 22, 60; Yezdî, *Zafernâme*, I, s. 56, 154-155, 158; Natanzî, *Müntehab*, s. 215, 274, 287.

⁷ İsmail Aka, *Timur ve Devleti*, Ankara, 1991, s. 7-8.

mensuplarının tamamını diğer boylar arasında taksim etmek suretiyle ağır bir şekilde cezalandırdı ve böylece hakimiyetini Batı Çağatay topraklarındaki tüm boylara tanıtmış oldu.⁸

Ayrıca Ak Orda sülalesinin önde gelen mensuplarından Toy Hoca Oğlan'ın 1376 yılında Altın Ordu hükümdarı Urus Han tarafından öldürülmesi üzerine oğlu Toktamış kaçarak Semerkand'a gelmişti ki, bu sırada Isık Göl civarında, Kamereddin Duğlat üzerine seferde bulunan Çağatay hükümdarı Emir Timur Toktamış'ın şahane bir şekilde ağırlanması emrini verdi ve derhal Semerkand'a döndü. Çünkü Cengiz Han'ın imparatorluğunu yeniden canlandırmayı kendisine misyon edinen Timur, Altın Ordu tahtına kendisine tabi bir kişiyi çıkarma fırsatını yakalamıştı. Toktamış, Emir Timur'un vermiş olduğu destek sayesinde Urus Han (ö.1377) ve çocuklarına karşı giriştiği mücadeleyi ancak dördüncü savaş sonunda kazandı ve 1378 yılında Altın Ordu tahtına oturdu.

Böylece Mavearünnehir ve Harezm bölgesinde otoritesini tanıtan Timur 1380 yılında yönünü siyasi birlikten yoksun olan İran'a çevirdi. İlk önce Amuderya'yı aşarak Serbedarlılar, Toga Timurlular, Kertler ve Muzafferliler arasındaki mücadeleler dolayısıyla oldukça karışık bir halde olan Horasan'a girdi, kolaylıkla bölgeyi ele geçirdi, buradaki yerel hanedanların varlığına son verdi.⁹

Ardından 1386-1388 yılları arasında düzenlediği "Üç Yıllık Sefer" sefer sonucunda Azerbaycan ve Kuzey İran'ı ele geçirdi. Fakat bu seferler, vaktiyle Altın Ordu ile İlhanlılar arasındaki bu bölgeye yönelik hâkimiyet mücadelesini yeniden canlandıracaktı. Çünkü Emir Timur sayesinde Altın Ordu tahtına oturmuş olan Toktamış, artık Timur'u kendisine rakip olarak görmekteydi. Emir Timur'un Güney İran üzerine hareket etmesi ve bölgenin önemli şehirlerinden Şiraz'ı kuşatmasını fırsat bilen Toktamış, Sırderya kıyısındaki şehirleri ele geçirmeye başladı. Bunun üzerine Emir Timur 1391 yılı başında harekete geçerek Yesi, Karaçuk ve Sayram

⁸ Yezdî, *Zafernâme.*, I, s. 196; Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 25-26.

⁹ Şâmî, *Zafernâme.*, s. 84, 94; Yezdî, *Zafernâme.*, I, s. 236, 259, 276-77; Natanzî, *Müntehab*, s. 311.

üzerinden bozkırı aşırp Uludağ'a ulaştı. İki taraf arasında 20 Haziran 1391 tarihinde Kundurca (Kunduzca)'da meydana gelen savaşta galip gelen Emir Timur oldu.¹⁰

Muzaffer olarak Semerkand'a dönen Emir Timur hemen ardından 1392-1396 yıllarını kapsayacak olan "Beş Yıllık Sefer"e çıktı. İlk olarak Amuderya üzerinden İran'a geçti, 1393'te Şiraz'da Muzafferliler hanedanını ortadan kaldırdı. Güney İran'ı böylece hâkimiyeti altına aldıktan sonra Irak-ı Arab bölgesine yöneldi. 1393'te Bağdat'ı alması doğal olarak Osmanlılar, Memlûkler, Altın Ordu devletleri ile Sivas hâkimi Kadı Burhaneddin'i endişelendirdi ve kendilerini ona karşı birtakım tedbirler almaya zorladı. Bu tedbirlerin en önemlisi adı geçen devletlerin hükümdarları Yıldırım Bayezid, Sultan Berkuk, Toktamış Han ve Kadı Burhaneddin'in Timur'a karşı bir ittifak oluşturmalarıydı. Bu ittifakı kendisi için büyük bir tehdit olarak algılayan Emir Timur, Musul, Mardin, Diyarbakır üzerinden Van gölü kuzeyinde bulunan Aladağ'a geldi. Buradan Sivas'a doğru yürüdü, Erzurum'a ulaştığı sırada aniden yön değiştirerek kuzeye Toktamış üzerine hareket etti. Bu güçlü rakibini Terek Irmağı kıyısında tekrar mağlubiyete uğrattı (15 Nisan 1395). Ancak Toktamış Han'ı ele geçiremedi. Onun gücünü toparlamasına izin vermemek ve Altın Ordu'ya öldürücü bir darbe vurmak amacıyla savaşın sonra Özi (Dinyeper) taraflarına giderek bu yöredeki kabileleri Balkanlara doğru sürdü. Ardından da kuzeye, Ten (Don) ırmağına doğru yönelerek Moskova'ya kadar ilerledi. Dönüşte de boş durmayarak Azak, Astarhan ve Berke Sarayı'nı yağmalayıp tahrip etti. Böylece amacına ulaşmış ve Altın Ordu kendisi için tehlike oluşturmayan sıradan bir devlet haline gelmişti. Aynı şekilde Altın Ordu'nun Rus knezlikleri üzerindeki baskısına da son veren Emir Timur'un bu seferi Türkistan, Güneydoğu Avrupa ve Rusya tarihi için önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir.¹¹

Kendisine karşı kurulmuş olan ittifakın en önemli ayaklarından birisini bu şekilde yok eden Emir Timur ittifakın diğer unsurları üzerine yürüyeceğini sefer dönüşü Şirvan'da iken Yıldırım Bayezid'e gönderdiği mektupta dile getiriyordu. Toktamış'ı yendiği haberini verdiği bu mektubunda Sultan Bayezid'i tehdit edip ittifaktan ayrılması konusunda

¹⁰ İsmail Aka, "Timurlular", *Türkler*, VIII, Ankara, 2002, s. 517-518.

¹¹ Aka, *Timur ve Devleti*, s. 17-22.

kendisini uyarıyor ve Memlûk Sultanı Berkuk ile Kadı Burhaneddin'e hadlerini bildireceğini de açık bir şekilde ifade ediyordu.¹² Bu sıralarda Semerkand'a dönmüş ve düzenlemek istediği Çin seferi için gerekli hazırlıkları yapmak üzere torunu Muhammed Sultanı doğu sınırlarına yollamıştı. Ancak 1398 yılı bahar aylarında ansızın Hindistan üzerine hareket etti. Asıl amacının kâfirler ve putperestler ile cihat yapmak olduğunu söylese de asıl sebep kendisine karşı oluşan ittifakı tam anlamıyla dağıtmak, aynı zamanda da Orta Doğu'ya tamamen hâkim olmak amacıyla çıkmak istediği sefere maddi kaynak sağlamaktı. Delhi'ye kadar ilerledikten sonra yüklü miktarda ganimetle birlikte 29 Nisan 1399 tarihinde başkent Semerkand'a döndü.¹³

Bu arada kendisine itaatini bildirmiş olan Akkoyunlu Kara Yülük Osman Bey'in, ittifakın mimarı olan Kadı Burhaneddin'i 1398 yılı yaz aylarında öldürmesi önemli bir gelişme oldu. Haberi duyan Yıldırım Bayezid ise derhal harekete geçerek Sivas'ı ele geçirmiş, muktedir Memlûk Sultanı Berkuk'un ölümü ve yerine çocuk yaşta olan Sultan Ferec'in tahta çıkması üzerine de Malatya, Darende ve Divriği gibi şehirleri alarak hâkimiyetini Memlûkler aleyhine genişletmişti. Böylece muhtemel bir Osmanlı-Memlûk ittifakı tamamen ortadan kalkmıştı. Hint seferini başarıyla tamamlayan ve bir süre Semerkand'da ordusunu dinlendiren Emir Timur ortaya çıkan bu uygun durumdan faydalanmak üzere 1399 yılı güz aylarında Batı'ya doğru harekete geçti ve 1404 yılının Temmuz ayında kadar devam edecek olan meşhur "Yedi Yıllık Sefer"e çıktı. İlk olarak Osmanlı kontrolündeki Sivas ve Malatya'yı ele geçirdi, Besni ve Antep üzerinden Suriye'ye geçerek Halep, Hama, Humus ve Şam (Dımaşk) gibi önemli Memlûk şehirlerini zapt etti, sonra da Bağdat'ı bir kez daha ele geçirdi ve Tebriz'e döndü.¹⁴

Timur'un bölgedeki tek rakibi artık Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezid idi. Anadolu topraklarını almaya ve Yıldırım Bayezid'in bozduğu eski statükoyu yeniden ihya etmeye kararlı olan Emir Timur Anadolu'ya

¹² Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 39; Zeki Velidi Togan, "Timurs Osteuropolitik", *ZDMG*, 108 (1958), s. 294-298.

¹³ Şâmî, *Zafernâme*, s. 170-71; Yezdî, *Zafernâme*, II, s. 19-21; Fasih-i Hâfî, *Mücmel-i Fasihî*, yay. Mahmud Ferruh, Meşhed, 1339 h.ş., III, s. 141; Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 38.

¹⁴ Aka, "Timurlular", s. 518.

yürüdü. Bu sırada mektuplaşmalarla iki hükümdar arasındaki gerilim daha da artmış, Timur'un kendisine itaat etmesini ve taleplerini yerine getirmesini istediği Yıldırım Bayezid buna sert cevaplarla karşılık vermişti. Görünürde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da hâkimiyet mücadelesine bürünen bu durum¹⁵ gerçekte iki hükümdar arasındaki güç rekabetinin de açık bir yansımasına dönüşmüştü.

1402 yılı Mart ayında Karabağ'dan hareket Nisan ayında Bingöl'e ulaşan Emir Timur, buradan yolladığı elçisiyle Yıldırım Bayezid'e "Askerleriyle kendisine doğru yola çıktığını, Kara Yusuf ile ilgili isteklerinin yerine getirilmesi ve bunlara ek olarak eskiden beri İlhanlı topraklarına dahil olan Kemah kalesinin de teslim edilmesi halinde Rum topraklarının kendisine bırakılacağını ve kâfirlere karşı sürdürmekte olduğu cihatta ona yardım edileceğini" söylüyordu.¹⁶ Bingöl'den Avnik'e geçen ve burada daha önce göndermiş olduğu elçilerin dönmesini ve Bayezid'in cevabını iki ay kadar bekleyen Emîr Timur, beklemekten sıkılarak Kemah'ı kuşattı ve şehri kısa sürede ele geçirdi. Sivas'a geldiğinde Yıldırım Bayezid'in elçileri nihayet kendisine ulaştı. Bu arada Mart ayında Bursa'dan hareket eden Yıldırım Bayezid, Haziran ayında vardığı Ankara'da ağırlıklarını bırakarak Kızılırmak üzerinden Tokat tarafına hareket etmişti. Büyük çoğunluğu piyadelerden oluşan ordusuna manevra üstünlüğü sağlayacak olan bölgedeki su başlarını tutarak Timur'u burada durdurma planları yapıyordu.¹⁷ Bu nedenle Timur'un elçilerini kendi elçileriyle birlikte elinden geldiğince geç göndererek zaman kazanmak istemişti. Hatta elçilerinin Timur'a ulaştığı ve Timur'un Osmanlı elçilerine gözdağı vermek için Sivas ovasında ordusuna resmigeçit yaptırdığı sırada, Amasya valisi olan oğlu Mehmet Çelebi'ye Yıldız Dağ ve Ak Dağ geçitlerini tutmasını bile emretmişti.

Bununla beraber Yıldırım Bayezid'in ordusunun durumundan, konumundan ve Tokat civarında savaş hazırlığı yaptığından haberdar olan Emir Timur daha çok atlı askerden oluşan ordusunun o bölgede

¹⁵ Hâfız-ı Ebrû, *Zübdetü't-Tevârih-i Baysungurî*, yay. Seyyid Kemal Hac Seyyid Cevâdî, Tahran, 1380 h.ş., II, s. 951; Abdürrezzak-ı Semerkandî, *Matla'-ı Sadeyn ve Mecma'-ı Bahreyn*, yay. Abdülhüseyn Nevaî, Tahran, 1383 h.ş., I/2, s. 904.

¹⁶ Şâmî, *Zafernâme*, s. 249; Yezdî, *Zafernâme*, II, s. 285-286.

¹⁷ Yezdî, *Zafernâme*, II, s. 298.

savaşmasının uygun olmayacağına karar vererek Kızılırmak vadisinden Kayseri'ye doğru hareket etti.¹⁸ Yıldırım Bayezid ülkesinin Timurlu ordusundan zarar görmesini önlemek amacıyla rakibini kendi topraklarının dışında karşılamak istese de tarihçi Yezdî'ye göre Emîr Timur, Bayezid'in ülkesinin merkezine, yani kalbine saldırmak niyetindeydi.¹⁹ Bu amaçla Kırşehir üzerinden Ankara'ya geldi ve Yıldırım Bayezid'in ağırlıklarını bıraktığı Yakup Bey komutasındaki Ankara kalesini kuşattı.²⁰ Fakat kısa bir süre sonra Bayezid'in Ankara'ya intikal etmesi üzerine iki ordu Çubuk ovasında karşı karşıya geldi. 28 Temmuz 1402 Cuma günü meydana gelen Ankara savaşında Osmanlı ordusu yenilerek dağıldı. Yıldırım Bayezid'in esir düştüğü bu savaş Anadolu birliğini sağlama ve imparatorluğa dönüşme aşamasındaki Osmanlı Devleti için kötü sonuçlara neden oldu. Bir yıl kadar Anadolu'da fetih ve istilalarda bulunan Timur, Anadolu beyliklerini yeniden canlandırdıktan sonra 1404 yılının Temmuz ayında muzaffer bir şekilde payitahtı Semerkand'a ulaştı.

Böylece Moskova'dan Delhi'ye, İzmir'den Çin sınırlarına kadar uzanan geniş bir coğrafyanın tek hâkimi olan Emir Timur, Cengiz Han'ın imparatorluğunu yeniden canlandırmış, hatta ülkesini de Cengiz Han'ı örnek almak suretiyle çocuklarının aileleri tarafından yönetilen dört bölüme ayırmıştı. Yani Azerbaycan ve Irak'ı içeren Kuzey-Batı topraklarını üçüncü oğlu Miranşah'a, merkezi İran bölgesini ikinci oğlu Ömer Şeyh (ö.1394)'in çocuklarına, Kabil merkezli Güney-Doğu topraklarını en büyük oğlu Cihangir (ö.1376)'in çocuklarına, Horasan ile Mâverâünnehir'in Kuzey ve Doğu bölgelerini içeren Kuzey-Doğu topraklarını ise en küçük oğlu Şahrüh'a vermişti.²¹

Tüm bu başarıları kazanan ve hatta Moğolların yenemediği Memlûkleri bile dize getiren Emir Timur'un gündeminde artık sadece Kubilay Han (1260-1294) ahfadını 1368 yılında Çin'den uzaklaştırıp Çin'deki Moğol hakimiyetine son veren ve son yıllarda kendisinden vergi

¹⁸ Yezdî, *Zafernâme*, II, s. 298.

¹⁹ Yezdî, *Zafernâme*, II, s. 299.

²⁰ Şâmî, *Zafernâme*, s. 253; Yezdî, *Zafernâme*, II, s. 298-299, 300-301; Fasih-i Hâfî, *Mücmel-i Fasihî*, III, s. 146; Hondmir, *Habibü's-Siyer*, yay. Muhammed Debir Siyâkî, Tahran, 1333 h.ş., III, s. 502.

²¹ Beatrice Forbes Manz, "Tamerlane and the Symbolism of Sovereignty", çev. Musa Samil Yüksel, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XV (2000), s. 269-270.

istemek cüretini bile gösteren Ming Hanedanına haddini bildirmek vardı. Daha 1398 yılında Hind seferine çıkmadan önce bu amaçla Çin'e büyük bir sefer düzenlemeye karar vermiş olan Emir Timur Semerkand'da ordusunu bir süre dinlendirdikten sonra 1404 yılının Kasım ayında nihayet Çin'e doğru hareket etti. Fakat çıktığı bu sefer hayatında yenilgi yüzü görmemiş olan büyük fatihin son seferi olacaktı. 69 yaşına gelmiş olan Timur, 1405 Ocak ayı ortalarında ulaşmış olduğu Otrar'da ağır bir hastalığa tutuldu. Hekimlerin her türlü tedavisine rağmen bir türlü iyileşmeyen ve hastalıktan kurtulamayacağını hisseden Timur hanımları ile Emir Şah Melik ve Emir Şeyh Nureddin'in huzurunda oğlu Cihangir'den olan torunu Pir Muhammed'i veliht tayin edip, vasiyetine uyulacağına dair söz aldıktan sonra 18 Şubat 1405 Çarşamba günü vefat etti.²²

Timur'dan Sonra Timurlular

Halil Sultan Dönemi (1405-1409)

Emir Timur'un beklenmedik ölümüyle ordugahta yaşanan büyük matem ve karışıklıktan sonra Emir Şah Melik, Emir Şeyh Nureddin ve diğer önde gelen beyler Timur'un vasiyetinin yerine getirilmesi için birlikte hareket etme kararı aldılar. Sağ ve sol kolda bulunan şehzade ve beyleri durumdan haberdar ettikleri gibi Gazne'de bulunan veliht Pir Muhammed'e dedesinin ölüm haberini ve kendisinin veliht ilan edilmiş olduğunu bildirerek bir an önce Semerkand'a ulaşmasını istediler. Ayrıca diğer bölgelerde ve şehirlerde bulunan mirzaları da Timur'un vefatı hakkında bilgilendirip kendi bölgelerine hâkim olmaları talimatını verdiler. Ordugahtaki adı geçen beyler ertesi gün Timur'u defnetmek üzere Otrar'dan Semerkand'a hareket ettiler. Hocend suyunu geçtikten sonra yaptıkları toplantıda, büyük bir ordunun toplanmış olmasından dolayı sefere devam edilerek Moğollar üzerine gidilmesi, ordugahta bulunan Halil Sultan'ı hükümete tayin etmek suretiyle Moğollara karşı kolay bir zafer kazanılıp Moğol yurdunun tahribinden sonra Semerkand'a dönülerek yapılacak olan kurultayda Timur'un vasiyetinin yerine getirilmesi kararlaştırıldı. Bu karar üzerine ertesi gün Timur'un cenazesi Emir Hoca Yusuf'a teslim edildi ve 23 Şubat Pazartesi gecesi başkente ulaşan cenaze aynı gece Muhammed Sultan Medresesi'ne defnedildi.²³

²² Yezdî, *Zafernâme*, II, s. 469.

²³ Yezdî, *Zafernâme*, II, 478; s. Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 51-52.

Aradan birkaç gün geçtikten ve ortalık yatıştıktan sonra Otrar'daki beyler hatunlarla yaptıkları toplantıda, daha öncekinin aksine “*Timur, Mirza Pir Muhammed'i veliaht tayin etti. Biz ahdimizde duruyoruz, fakat Pir Muhammed Kandahar'da çok uzakta bulunmaktadır. Biz ise Moğollar üzerine gidiyoruz. Şayet onun gelmesini beklersek çok geç olur. Aslında Timur'un her bakımdan hakikî varisi Mirza Şahruh'tur*” demek suretiyle tahta Pir Muhammed yerine Mirza Şahruh'u oturtma kararı aldılar. Onlara göre ülke ancak Timur'un sağ kalan iki oğlundan birisi olan Şahruh'un tahta oturması ile sükuna kavuşabilirdi. Zira meydana gelen gelişmeler beylerin bu konuda haklı olduğunu açıkça gösteriyordu: Emir Timur'un kızından torunu olan ve orduda sol kol komutanı olarak atanmış bulunan Mirza Sultan Hüseyin, dedesinin ölüm haberini alır almaz bin kişilik bir birlik ile başkent Semerkand'ı ele geçirmek üzere harekete geçmiş, Hudaydâd Hüseyinî ve Arlat Yadigârşah gibi Taşkent'te bulunan sağ kol beyleri ise merkez ordu beyleri ve hatunlar ile görüşmeden Mirza Halil Sultan'ı hükümdar ilan edip kendisine biat etmişlerdi.²⁴

Bu gelişmeler üzerine merkez ordu beyleri sefere devam etmekten vazgeçip Timur'un vasiyetini yerine getirmek için çeşitli tedbirler almakla birlikte Mirza Halil Sultan'ın Semerkand'a ve Timur'un hazinesine hâkim olmasına engel olamadılar. Taşkent'ten Semerkand'a doğru yola çıkan Mirza Halil Sultan 18 Mart 1405 Çarşamba günü başkente girmiş ve Timur'un vasiyetini yerine getirmiş olmak için daha önce Anadolu Seferi'ne çıkmadan önce Timur tarafından soyu anne tarafından Cengiz Han'a ulaştığı için veliaht ilan edilen Muhammed Sultan'ın henüz dokuz yaşındaki oğlu Mirza Muhammed Cihangir'i han ilan etmiş ve onun adına idareyi eline almıştı.²⁵

Bu arada Timur'un ölümünü 1 Mart'ta Herat'ta öğrenden Mirza Şahruh ise hâkim olduğu bölgelerde kendi adına hutbe okutup sikke kestirmek suretiyle Mâverâünnehir'e doğru hareket etti ve Andhoy'a ulaştığında Halil Sultan ile görüşmelere başladı. Fakat Şahruh, Horasan'dan aldığı bazı olumsuz haberler yüzünden burada daha fazla kalmayarak Herat'a dönmek zorunda kaldı.²⁶

²⁴ Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 52-53.

²⁵ Yezdî, *Zafernâme*, II, s. 505.

²⁶ Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 54-55.

Timur'un ölümünün ardından yaşanan karmaşa sırasında oldu bitti ile Semerkand'a hâkim olan ve hâkimiyetini sağlamlaştırmak için dedesi Timur'un bütün hazinesini emirlere ve askerlerine dağıtan Halil Sultan'ın hâkimiyeti çok uzun sürmedi. Halil Sultan'ın Mâverâünnehir dışına ulaşmayan hâkimiyetine karşı uzun süredir mücadele etmekte olan Hudaydâd Hüseyinî ve Emir Şeyh Nureddin gibi beyler ısrarla Mirza Şahruh'u çağırıp ülkeyi kendi hâkimiyeti altında toplamasını istiyorlardı. Nihayet Mirza Şahruh Mâverâünnehir'e gelerek 1409 yılında Halil Sultan ile yapmış olduğu anlaşma sonunda Semerkand'a hâkim oldu ve Timur'un başkenti ve mirası için 4 yıldır devam eden hâkimiyet mücadelesi sona erdi.

Mirza Şahruh Dönemi (1409-1447)

Mirza Halil Sultan ile yapmış olduğu anlaşma neticesinde başkent Semerkand'a hâkim olan Emir Timur'un en küçük oğlu Mirza Şahruh ilk icraat olarak babası Timur'un mezarını ziyaret etti ve Türk-Moğol âdetince türbeyi süsleyen babasının elbiselerini, silahlarını ve özel eşyalarını kaldırarak türbede Kur'an okunması geleneğini başlattı.²⁷ Ardından Semerkand'da gerekli idari ve askeri düzenlemeleri yaptıktan sonra kendisine daha önce başkent olarak seçmiş olduğu Herat'a geri dönen Mirza Şahruh, Semerkand'ı oğlu Uluğ Bey'in hâkimiyetine bıraktı ve dönemin önde gelen emirlerinden Şah Melik'i idari ve askeri işleri yürütmek üzere kendisine atabeg olarak atadı. Semerkand'daki ilk icraatından da anlaşılacağı üzere Mirza Şahruh'un başkent olarak Herat'ı seçmesi sıradan bir seçim değildi. Çünkü Timurlu hanedan üyelerinin en dindarı olarak bilinen Şahruh²⁸ ülkesinde bir Sünnileştirme siyasetine girişmek niyetindeydi. Emir Timur'un güç kullanmak sureti ile geniş çaplı bir harekete dönüşmesine izin vermediği Serbedarlılar, Hurifiler, Nurbahşiler ve Muşaşalar gibi müfrit Şiî kollarının onun ölmesiyle ortaya çıkan otorite boşluğunda yeniden yükselişe geçerek tehlike arz etmeye başladıklarının farkındaydı. Bu siyasetin ilk emaresini babasının türbesindeki uygulamasıyla gösteren Mirza Şahruh başkentini

²⁷ İbn Arabşah, *'Acâ'ib el-Makdûr fî Nevâ'ibi Teymur*, yay. Ahmet Fâyiz el-Himsî, Beyrut, 1986, s. 448; Beatrice Forbes Manz, "Mongol History Rewritten and Relived", *REMM*, 89-90 (2000), s. 143.

²⁸ Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla'-ı Sadeyn*, II/1, s. 597-598; Celâleddin Ebû Muhammed el-Kâynî, *Nasâ'ih-i Şâhruhi*, Vienna, Nationalbibliotek, Cod, s. 217b-218a.

Semer kand'dan "İslâmın Kubbesi" olarak bilinen Herat'a taşıdı. Mâverâünnehir'den Horasan'daki eski fıkıh, İslâmî eğitim ve dinî merkezine doğru yaptığı bu bilinçli taşınma²⁹ Mirza Şahruh'un 1411 yılında yasa ve yargıyı kaldırarak şeriatı tek başına geçerli kılmasına³⁰ da imkân sağlayacaktı. Böyle bir iş için Horasan çok uygun bir yerdi. Zira Cengiz geleneği ve Çağatay ulusunun çok daha etkin olduğu Mâverâünnehir'de böyle bir uygulamayı gerçekleştirmesi oldukça zordu. Hatta tüm saltanatını Herat'ta geçiren Mirza Şahruh, Semerkand'ı başkent edinen babası Emir Timur, kendi çocukları veya onların halefleri gibi Cengiz Han soyundan gelen bir kukla han ilan etme gereği de hissetmeyecekti. Yasayı kaldırıp, şeriatı cari kıldıktan sonra, ülkesinde içki ve alkol tüketimini yasaklayan ve bu konuda amansız bir şekilde mücadeleye girişen Mirza Şahruh'un, bundan sonraki uygulamaları sistemli bir anlam taşıyordu. Sadece İslâmiyet ile uyuşmayan Türk-Moğol geleneklerini uygulamadan kaldırmak, şeriata önem vermek ya da Timurlu döneminin bir gerçeği olan aşırı alkol tüketimiyle mücadele etmekle yetinmemiş, aksine bilinçli şekilde Sünnî anlayışı canlandırıp güçlendirme teşebbüsüne girişmişti.³¹

Bütün sülale mensuplarına hükümdarlığını kabul ettirme mücadelesini 1420 yılına kadar sürdüren Mirza Şahruh babasından kalan toprakların büyük bir kısmına hâkim oldu. Ancak bu hâkimiyet mücadelesini fırsat bilen Kara Koyunlu Kara Yusuf Bey, Mirza Miranşah ve Mirza Ebûbekir'i 1406 ve 1408 yıllarında iki kez mağlup etmiş, 1410 yılında da eski dostu Sultan Ahmed Celayir'i ortadan kaldırmıştı. Bu gelişmeler ülkesinde hâkimiyetini sağlamlaştıran Mirza Şahruh'un yönünü batıya çevirmesine neden oldu. Çünkü Azerbaycan'ın tamamına hâkim olan Kara Yusuf Timurlular için büyük bir tehlike arz ediyordu. Şahruh'un batıya yönelmesinin bir diğer nedeni ise Ankara Savaşı'yla birlikte büyük çalkantılar içine düşen Osmanlı Devleti'nin Çelebi Mehmed

²⁹ Maria E. Subtelny ve Anas B. Khalidov, "The Curriculum of Islamic Higher Learning in Timurid Iran in the Light of the Sunni Revival Under Shâh-Rukh", *JAOS*, 115 (1995), s. 211; İsmail Aka, "XV. Yüzyılın İlk Yarısında Timurlu Hükümdarlarının Dinî Tavrıları", *XV. Türk Tarih Kongresi'nde* (Ankara 2006) Sunulan Bildiri.

³⁰ el-Kâyiñî, *Nasâ'ih-i Şahruhî*, Cod. A.F. s. 112, 2a.

³¹ Musa Şamil Yüksel, *Timurlularda Din ve Devlet İlişkisi*, Ankara, 2009, s. 108-113. Mirza Şahruh'un Sünnileştirme siyaseti hakkında geniş bilgi için bkz. Musa Şamil Yüksel, "Şahruh'un Sünnî Canlandırma Siyaseti", *Tarih Okulu*, V (2009), s. 96-101.

idaresinde yeniden toparlanmış olmasıydı. Daha önce Timur'un hâkimiyetini tanımış olan Çelebi Mehmed'in son dönemlerdeki bazı faaliyetleri Timurlular için endişe edilecek sonuçlar doğurmaya başlamıştı. Mirza Şahruh daha 1416 yılında Çelebi Mehmed'e kardeşlerini ortadan kaldırdığından dolayı kendisini kınayan bir mektup göndermişti. Batı cephesindeki bu tehlikeleri dikkate alan Mirza Şahruh 1420 yılının Ağustos ayı sonlarında babası Emir Timur döneminden bu yana Timurlular için büyük bir tehlike arz eden ve kendi hâkimiyetini de tanımayan Kara Koyunlulara büyük bir darbe indirmek üzere Herat'tan hareket etti. Şüphesiz tahta oturmuş yeni bir hükümdar olarak gücünü İslam dünyasına göstermek isteğini de taşıyordu. Fakat çıktığı bu ilk seferde Kara Koyunlular karşısında kesin bir sonuca ulaşamadı, 1429 ve 1434 yıllarında tekrar Azerbaycan ve Doğu Anadolu'ya gelmek zorunda kaldı. Her üç seferde de Kara Koyunluları mağlup etmesine rağmen onları tam olarak kendisine bağlayamadı. Cihanşah döneminde Kara Koyunluların Timurlu başkenti Herat da dahil olmak üzere Timurlu ülkesinin büyük bir kısmını ele geçirmeleri, Mirza Şahruh'un bu tehlikeyi neden ciddiye aldığını açıkça ortaya koyacaktı.³²

Timurlular için tek tehlike sadece Batı'daki Kara Koyunlu Türkmenleri değildi. Fazlullah-ı Hurûfî'nin Miranşah tarafından öldürülmesi üzerine, daha Timur döneminde özellikle Miranşah'ı "Marânşâh" (Yılanların şahı) şeklinde adlandırmak ve onu deccâl olarak nitelendirmek suretiyle Timurlulara karşı kuvvetli bir propagandaya girişen ve göçebe Timurlu askerleri arasında bile taraftar kazanmaya başlayan Hurufiler; bu dönemde sadece propaganda yapmakla yetinmediler. 1427 yılında Herat'ta Cuma namazı çıkışında bir suikast girişiminde bulunarak Mirza Şahruh'u yaraladılar.³³

Bu suikast girişiminden sonra daha çok ülke içindeki düzeni sağlamakla meşgul olan Mirza Şahruh, 1434 yılında oğlu Baysungur'un, 1437 yılında İbrahim Sultan'ın ve 1444 yılında ise Muhammed Cuki'nin ölmeleriyle oldukça sarsıldı. 1446 yılında torunu Sultan Muhammed'in

³² Aka, "Timurlular", s. 519.

³³ Subtelny-Khalidov, *The Curriculum*, s. 211; Hellmut Ritter, "Studien zur Geschichte der Islamischen Frömmigkeit, II. Die Anfänge der Hurûffekte", *Oriens*, 7/1 (1954), s. 7-28; Yakub Ajend, *Hurufiyye der Tarih*, Tahran 1369 h.ş., s. 69-81; Yüksel, *Timurlular da Din-Devlet İlişkisi*, s. 111.

ayaklanması da zaten mide rahatsızlığından muzdarip olan Mirza Şahrüh'ü derinden sarstı. Nitekim torunu üzerine çıktığı sefer, hayatının son seferi oldu, 12 Mart 1447 tarihinde Rey'de iken vefat etti.³⁴

Uluğ Bey Dönemi (1447-1449)

Mirza Şahrüh'un oğulları arasında en iyi eğitime sahip olan ve idarecisi bulunduğu Semerkand'da tahta oturarak dedesi Emir Timur gibi Semerkand'ı kendisine başkent seçen Uluğ Bey tarihteki ender âlim hükümdarlardan birisidir. Tarihçilerin deyimi ile "Yunan filozofu Eflatun'un bilgisi ve İran'ın efsanevî kahramanı Feridun'un haşmetini" şahsında toplamış olan Uluğ Bey, hükümdarlığı kadar ilmî çalışmaları ile de ün salmıştır. Eşsiz bir matematik ve astronomi âlimi olan bu Timurlu hükümdarı daha çok Semerkand'da yaptırmış olduğu rasathanede astronomi çalışmaları ile ilgilenmiş ve *Zîc-i Cedid-i Gürkanî* adı ile meşhur olan zîc cetvelini hazırlamıştır. Babası Mirza Şahrüh ve dedesi Emir Timur gibi Uluğ Bey de âlimleri ve bilim adamlarını seven, onlara saygı gösteren ve onları himaye eden bir hükümdardı.³⁵ İlme düşkün olduğu Semerkand ve Buhara'da çok sayıda medrese ve hankâh yaptırmışından, buralarda bizzat ders verip âlimlerle ilmî meclisler ve ders halkaları toplamasından da anlaşılmalıdır. Buhara'da inşa ettirdiği medresenin kapısı üzerine "İlim tahsil etmenin kadın-erkek bütün Müslümanlara farz olduğu" hadisini yazdırması kendisinin ilim tahsil etmeyi yalnızca bir merak olarak değil aynı zamanda dinî bir görev olarak gördüğünün bir göstergesidir.³⁶

Uluğ Bey babası Mirza Şahrüh kadar dindar ve İslâmî açıdan örnek gösterilecek bir hükümdar olmasa da dönemin tarihçileri tarafından namazlarını kılan, Ramazan ayında oruç tutan, dinî bayramlarda farz, sünnet ve vacipleri yerine getirerek sadaka ve zekât veren dindar bir kişi

³⁴ Ahmed b. Hüseyin b. Ali Kâtib, *Tarih-i Cedid-i Yezd*, yay. İrec-i Afşar, Tahran, 1345 h.ş., s. 243-244; Ebû Bekr-i Tihranî, *Kitâb-ı Diyarbekriyye*, yay. Necati Lugal ve Faruk Sümer, Ankara, 1962-1964, s. 289 ve devamı.

³⁵ Hondmir, *Habibü's-Siyer*, IV, s. 20-21; Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla'-ı Sadeyn*, II/2, s. 686; Devletşah-ı Semerkandî, *Tezkiretü's-Şuarâ*, yay. Muhammed Ramazanî, Tahran, 1366 h.ş., s. 272; Aydın Sayılı, *Uluğ Bey ve Semerkand'deki İlim Faaliyeti Hakkında Gıyasüddin-i Kâşî'nin Mektubu*, Ankara, 1960, s. 82, 85, 86.

³⁶ Sayılı, *Uluğ Bey*, s. 78; İsmail Aka, "Mirza Şahrüh Zamanında (1405-1447) Timurlularda İmar Faaliyetleri", *Prof. Dr. İsmail Aka, Makaleler*, I, s. 90; Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 32.

olarak anlatılmaktadır. Ayrıca çok kuvvetli bir hâfizaya sahip olduğundan Kur'an-ı Kerim'i 7 kırâat üzerine hatmettiği ve müfessirlerin her ayet hakkındaki sözlerini ezbere bilecek kadar mükemmel bir tefsir bilgisine sahip olduğu da ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra Uluğ Bey'in derin bir fıkıh bilgisine sahip olup, mantık ve edebî sanatlarda da oldukça başarılı olduğu bilinmektedir.³⁷

Uluğ Bey'in dedesi Timur gibi daha serbest düşünceli bir insan olduğu, babası Şahrüh tarafından başkent Herat'ta içki ve İslâm'a uygun olmayan oyun ve eğlenceler yasaklanırken, aynı dönemde Uluğ Bey'in kendi başkenti Semerkand'da sözlü-sazlı eğlenceler düzenlenmesinden ve bazı eğlencelere kadın şarkıcıların bile davet edilmesinden anlaşılmaktadır. Hatta oğlu Abdülaziz'in sünnet düğünü dolayısı ile yapılan şenlikler sırasında olduğu gibi Semerkand'daki çeşitli bağlarda yapılan şenliklerde şehrin ileri gelenleri ve ahali içki içip eğlenebilmekteydi.³⁸

Mirza Şahrüh'un 1409 yılında Mâverâünnehir'e idareci olarak atadığı Uluğ Bey, babasının sağlığında hayatta kalan tek oğlu olması nedeniyle pek veraset konusu ile ilgilenmemiş ve iki yıllık kısa saltanatu da daha çok çocukları ile taht mücadeleleri ile geçmiştir. Bu mücadeleler neticesinde 1449 yılında tahtı oğlu Abdülatif'e bırakmak zorunda kalınca Mekke'ye giderek hayatının geri kalan kısmını orada geçirmek istemiştir.³⁹ İsteği olumlu karşılanınca da Emir Muhammed'i yanına alarak yola çıkmıştır. Bu arada oğlu Abdülatif ise göstermelik bir mahkemede babasını yargılatıp suçlu buldurmuştur. Vaktiyle Uluğ Bey'in hükmüyle öldürülmüş olan Abbas ismindeki bir kişiye, şeriat gereğince babasının öldürülmesine kısas olarak Uluğ Bey'i öldürme izni vermiştir. Uluğ Bey Semerkand'dan ayrıldıktan kısa bir süre sonra Abbas tarafından yolda yakalanmış ve 25 Ekim 1449 tarihinde öldürülmüştür. Böylece Timurlu ülkesinde baş göstermekte olan karışıklıklar daha da artmış ve devlet Herat ve Semerkand merkez olmak üzere ikiye ayrılmıştır.⁴⁰

³⁷ Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla'-ı Sadeyn*, II/2, s. 686; Hondmir, *Habibü's-Siyer*, IV, s. 20-21; Devletşah-ı Semerkandî, *Tezkiretü's-Şuarâ*, s. 272-273; Sayılı, *Uluğ Bey*, s. 77; Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 32-33.

³⁸ W.W. Barthold, *Uluğ Beg ve Zamani*, çev. İsmail Aka, Ankara, 1997, s. 108-9; Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 33.

³⁹ Hondmir, *Habibü's-Siyer*, IV, s. 21.

⁴⁰ Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 33.

Mirza Abdülatif ve Mirza Abdullah Dönemleri (1449-1451)

Kaynaklarda âlimlerin, dervişlerin ve şeyhlerin meclislerine katılıp derslerine devam ettiği ve ulemayı koruduğu ifade edilen Mirza Abdülatif de babası Uluğ Bey gibi ilme ilgi duymakta ve daha çok astronomi, tarih ve şiir ile ilgilenmekteydi. Sert tabiatlı bir kişi olan ve en ufak suçu bile çok şiddetli bir şekilde cezalandıran Mirza Abdülatif'in 6 ay sürecek olan saltanatı döneminde Özbekler bile Mâverâünnehir üzerine akın yapmaya cesaret edemez hale gelmişlerdi. Semerkand Ulu Camii'nde hutbeyi Abbasî halifeleri zamanındaki gibi bizzat kendisi okuyan Mirza Abdülatif döneminin selefi Uluğ Bey devriyle kıyaslandığında din adamları için daha olumlu, ahali ve asker için kötü bir dönem olduğu ifade edilmektedir. Yaşlı genç demeden sıradan halka hiç merhamet göstermeyen Mirza Abdülatif 8 Mayıs 1450 tarihinde sabah namazını kılmak üzere camiye giderken, Uluğ Bey'in öldürülmesinin intikamını almak isteyen adamları tarafından düzenlenen suikast sonucu katledilerek kafası Uluğ Bey Medresesinin kapısında teşhir edildi.⁴¹

Mirza Abdülatif'e suikast düzenleyenler hiç vakit kaybetmeden Mirza Şahrüh'un oğlu İbrahim Sultan'dan olan diğer torunu Mirza Abdullah'ı hapisten çıkararak tahta oturtular.⁴² Mirza Abdülatif'in cimriliğinden dolayı el sürmediği dile getirilen Uluğ Bey'in hazinesini etrafındaki askerlere ve ihtiyaç sahiplerine dağıtmakla iş başı yapan Mirza Abdullah'ın⁴³ saltanatı, selefinin şiddete dayanan idaresinden sonra, daha ılımlı bir dönem olarak tanımlanır. 1450 yılı Ekim ayında Ramazan Bayramı için Semerkand'da düzenlediği büyük toy sırasında oruç tutanlar hakkında övgülü sözler söylemekle birlikte, ulemanın toydan ayrılmasından sonra kadın şarkıcı ve çalgıcıların da yer aldığı içkili eğlenceye izin vermesi "Mirza Abdullah ile Semerkand Şeyhülişlâmının Uluğ Bey dönemini taklit ettikleri" şeklinde yorumlanmıştır.⁴⁴

⁴¹ Hondmir, *Habibü's-Siyer*, IV, s. 42; Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla'-ı Sadeyn*, II/2, s. 695-97; Hasan b. Taceddin-i Yezdî, *Camiü't-Tevârih-i Hasanî*, yay. Hüseyin Müderrisî Tabatabaî ve İrec Afşar, Karaçi, 1987, s. 55; Aka, *Timur ve Devleti*, s. 81-82; Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 34.

⁴² Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla'-ı Sadeyn*, II/2, s. 697; Taceddin-i Yezdî, *Camiü't-Tevârih*, s. 55-56; Hondmir, *Habibü's-Siyer* IV, s. 42-43.

⁴³ Devletşah-ı Semerkandî, *Tezkiretü's-Şuarâ*, s. 320; Tihranî, *Kitâb-ı Diyarbekriyye*, II, s. 308-9.

⁴⁴ Tihranî, *Kitâb-ı Diyarbekriyye*, II, s. 311-13; Aka, *Timur ve Devleti*, s. 83.

Ancak Semerkand'da yeniden ortaya çıkan bu durum Buhara'daki ulema ve şeyhler tarafından tepkiyle karşılanmıştı. 1450 yılı baharında Semerkand'dan kaçarak Buhara'ya sığınan ve kendilerinden destek isteyen Sultan Ebû Said'e yardım etmek bir yana onu tutuklatıp hapse attıran ve hatta ölüm emri bile çıkartan Buhara uleması, Semerkand'daki bu gelişmelerden dolayı onu serbest bırakıp biat etmişlerdi.⁴⁵ Mirza Abdullah, yaklaşık bir yıl iktidarda kaldıktan sonra 1451 yılında Semerkand üzerine yürüyen Sultan Ebû Said ve Özbek hükümdarı Ebû'l-Hayr'a yenilerek yakalandı ve Sultan Ebû Said'in emri ile 22 Haziran 1451'te öldürüldü.⁴⁶

Sultan Ebû Said Dönemi (1451-1469)

Bu arada Buhara'da serbest bırakılan ve kendisine biat edilen Sultan Ebû Said hiç vakit kaybetmeden Semerkand üzerine yürümüş, ancak yenilerek bozkırlara kaçmış ve Türkistan (Yesi) şehrini ele geçirmişti. 1451 yılı başında Mirza Abdullah tarafından gönderilen ordu şehri kuşatınca Sultan Ebû Said, Özbek elbisesi giydirip etrafa gönderdiği adamlar aracılığıyla Özbek Ebû'l Hayr'ın kendisine yardıma gelmekte olduğu söylentisini yaymak suretiyle Mirza Abdullah'ın adamlarını kandırmayı başardı ve kuşatmayı kaldırmalarını sağladı. Bu olay üzerine Mirza Abdullah'ın bizzat kendisinin sefere çıkması neticesinde çaresiz kalan Ebû Said bu sefer Ebû'l Hayr'dan yardım istedi, ardından müttefikler Semerkand yakınlarında daha kalabalık bir orduyla kendilerini karşılayan Mirza Abdullah'ı mağlubiyete uğrattı. Yakalanan Mirza Abdullah'ın katledilmesinin ardından da Sultan Ebû Said Timurlu tahtına oturdu. Zaferin baş kahramanlarından Özbek Ebû'l-Hayr ise Uluğ Bey'in kızıyla evlenerek kıymetli armağanlarla birlikte ülkesine döndü.⁴⁷

Dönemin kaynaklarında akıllı, feraset sahibi, mantıklı ve basiretli bir kimse olarak tanımlanan Ebû Said on dokuz yıllık saltanatı boyunca halkını korumak ve gözetmek, adaleti yaymak ve adalet kurumlarını muhafaza etmek için çaba harcamıştır. Bunu yaparken de şeriatı asla çiğnemediği, ulema, seyyid ve şeyhleri daima koruyup gözettiği belirtilir. Tahta çıkar çıkmaz adaleti uygulamaya, Mirza Abdullatif'i öldürenleri

⁴⁵ Aka, *Timur ve Devleti*, s. 82, 84.

⁴⁶ Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla'-ı Sadeyn*, II/2, s. 710; Hondmir, *Habibü's-Siyer*, IV, s. 50; Devletşah-ı Semerkandî, *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, s. 320.

⁴⁷ Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla'-ı Sadeyn*, II/2, s. 710; Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 107.

idam ettirerek başlamıştır.⁴⁸ Kaynaklarda âdil olmasının yanı sıra tasavvuf ehline önem verdiği ve onların meclislerine ve sohbetlerine katıldığı da vurgulanır. Özellikle Nakşibendî şeyhi Ubeydullah-ı Ahrâr ile çok iyi bir ilişkiye sahip olduğu ve her işinde ona danıştığı bilinir⁴⁹ ki, bu durum “Semerkend’da Uluğ Beg’in 40 yıl süren hâkimiyeti yerine, Ebû Said’in Taşkent’ten davet ettiği Nakşibendî şeyhi Hoca Ahrâr’ın yine 40 yıl sürecek olan hâkimiyeti başlamış oluyordu”⁵⁰ ifadelerinin yayılmasına yol açmıştır.

Mâverâünnehir bölgesinde bu olaylar meydana gelirken Horasan ve Irak-ı Acem bölgesinde devam etmekte olan Timurlu mirzaları arasındaki çekişmelerden yararlanmaya karar veren Kara Koyunlu hükümdarı Cihanşah ise 1458’de Horasan üzerine yürümüş ve başkent Herat’ı ele geçirmişti.⁵¹ Kara Koyunlu hükümdarının Timurlu hanedanından rakip olarak gördüğü tek kişi Mâverâünnehir’de iktidarı elinde tutan Sultan Ebû Said idi. Horasan’daki bu gelişmeler üzerine Ebû Said Herat’a doğru sefere çıkınca, kendisini karşılamak üzere hazırlık yapan Kara Koyunlu Cihanşah, hapisteki oğlu Hasan Ali’nin başkent Tebriz’i ele geçirip kendisini hükümdar ilân ettiği haberini aldı. Bu haber üzerine bir an önce Tebriz’e dönmek ihtiyacı hisseden Cihanşah, Horasan’ı Ebû Said’e bırakmak, Irak’ı Acem, Fars ve Kirman’ı elinde tutmak hususunda anlaşma yaparak isyankâr oğlunun üzerine gitti.⁵² Böylece Ebû Said Horasan’a hâkim oldu ve Herat’ı kendisine başkent edindi. Sultan Ebû Said Herat’ta hüküm sürerken, çocukları Ömer Şeyh Mirza (1456-1493) ile Ahmed Mirza’yı (1451-1494) Fergana ve Semerkand bölgelerine atadı ve ölümünden sonra Herat tahtına oturan Hüseyin Baykara döneminde çocukları bu bölgelerde hâkimiyetlerini devam ettirdiler. Babalarının olduğu gibi, Ömer Şeyh Mirza ile Ahmed Mirza’nın dinî hayatlarında da müridi oldukları Ubeydullah-ı Ahrâr’ın etkisi çok büyüktü.⁵³

⁴⁸ Hondmir, *Habibü’s-Siyer*, IV, s. 48-50; Devletşah-ı Semerkandî, *Tezkiretü’s-Şuarâ*, s. 354; Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 35.

⁴⁹ Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla’-ı Sadeyn*, II/2, s. 742, 963; Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 35-36.

⁵⁰ Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 108.

⁵¹ Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla’-ı Sadeyn*, II/2, s. 990; Tihranî, *Kitâb-ı Diyarbekriyye*, II, s. 353.

⁵² Tihranî, *Kitâb-ı Diyarbekriyye*, II, s. 353; Mükrimin H. Yınanç, “Cihan-Şah”, *İA*, III, s. 181; İsmail Aka, *İran’da Türkmen Hâkimiyeti (Kara Koyunlular Devri)*, Ankara, 2001, s. 59; Aka, “Timurlular”, s. 521-522.

⁵³ Zahirüddin Muhammed Babür, *Vekayi, Babur’un Hâtıratı*, çev. Reşit Rahmeti Arat, Ankara, 1987, I, s. 6-7; Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 36.

1467-1468 kışını Merv'de geçirmekte olan Sultan Ebû Said, Kara Koyunlu Cihanşah'ın Akkoyunlu Uzun Hasan Bey tarafından öldürülmesi haberini alınca, daha önce Timurlulara ait olan Batı İran'ı ele geçirmeye karar verdi. Sefere çıkmadan önce de Hacı Ubeydullah-ı Arâr'ın fikrini sordu ve almış olduğu olumlu görüş neticesinde 1468 yılının Şubat ayı sonlarında Akkoyunlu Uzun Hasan üzerine yürüdü. Fakat bu sefer kendisinin son seferi olacaktı. Çünkü bölgeyi çok iyi tanıyan Uzun Hasan'ın Timurlu ordusunun ikmal yollarını kesmesi üzerine çok güç duruma düşen Timurlu ordusu dağıldı ve Sultan Ebû Said esir düştü. Birkaç gün sonra Uzun Hasan Bey'in yanında bulunan Timurlu Mirzası Yedigâr Muhammed'e teslim edilen Sultan Ebû Said onun tarafından Mirza Şahruh'un eşi Gevherşâd Aga'yı öldürtmesine kısas olarak 6 Şubat 1469 tarihinde idam edildi.⁵⁴

Sultan Hüseyin Baykara Dönemi (1469-1506)

Ebû Said'in ölüm haberi 10 Mart 1469 Cuma günü başkent Herat'a ulaştı. Bu sırada Herat, Sultan Ebû Said'in Batı İran'a düzenlediği bu seferi fırsat bilip Horasan'ın büyük bölümünü ele geçiren Sultan Hüseyin Baykara tarafından kuşatılmış bulunuyordu. Bu kötü haberin gelmesine rağmen iki hafta kadar daha dayanan Herat şehri ayın 24'ünde teslim oldu ve Sultan Hüseyin Baykara'nın saltanatı fiilen başladı.⁵⁵

1438 yılında Herat'ta doğan ve Emir Timur'un 4. kuşaktan torunu (Mansur b. Baykara b. Ömerşeyh b. Timur'un oğlu⁵⁶) olan Mirza Sultan Hüseyin Baykara, siyasi mücadeleyi ilk olarak 1452'e başlatmıştı. Daha 14 yaşında iken Emir Timur'un 3. kuşaktan torunu (Kutluk Sultan bt. Miranşah b. Timur⁵⁷) olan annesi Firuze Begüm'ün de desteğiyle o dönemde Sultan Ebû Said'den Semerkand'ı almaya çalışan Baysungur oğlu Ebû'l-Kasım Babür'ün hizmetine girmiş ve onunla birlikte Semerkand seferine katılmıştı. Babür'ün 1454 yılında Semerkand. üzerine yaptığı ikinci sefere de katılan Sultan Hüseyin Baykara, bu seferlerden başarısızlıkla dönerek Herat'a yerleşen Ebû'l-Kasım Babür'ün yanında yer almanın kendisine bir yarar getirmeyeceğini anlayınca

⁵⁴ Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 110-111; Hayrunnisa Alan, *Bozkırdan Cennet Bahçesine Timurlular (1360-1506)*, İstanbul, 2015, s. 201.

⁵⁵ Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla'ı Sadeyn*, II/2, s. 1000-1001; Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 112-113.

⁵⁶ John E. Woods, *The Timurid Dynasty*, Bloomington, 1990, s. 25.

⁵⁷ Woods, *Timurid Dynasty*, s. 42.

Semer kand'da Sultan Ebû Said'in yanında kalmayı tercih etti. Fakat çok geçmeden Ömer Şeyh'in torunlarından olan Mirza Üveys'in ayaklanması üzerine Sultan Ebû Said tarafından kendilerinden şüphe edilerek Semer kand Erk'inde hapsedilen 13 Timurlu mirzası arasında yer aldı. Fakat Sultan Hüseyin Baykara'nın hapis hane hayatı pek fazla sürmeyecekti, çünkü Sultan Ebû Said'in yeğeni olan annesi Firuze Begüm'ün araya girmesiyle kısa sürede bağışlanarak serbest bırakılacaktı. Sultan Hüseyin Baykara Semer kand'da yaşadığı bu acı tecrübeden dolayı derhal şehirden ayrılarak yeniden Ebû'l-Kasım Babür'ün hizmetine girdi. Yanında bulunan Mirza Sencer'in damadı olması dolayısıyla da gayet hoş karşılandı.⁵⁸

Ebû'l-Kasım Babür'ün 1457 yılının Mart ayında ölmesi Sultan Hüseyin Baykara için yeni bir dönemin başlangıcına işaret ediyordu. Hâkimiyetine verilen Merv'i terk ederek 1458 yılında Astarâbâd'a hâkim oldu ve Ebû Said'in hâkimiyetini tanıyarak onun adına hutbe okutup sikke bastırıldı. Ancak gözünü Timurlu başkenti Herat'a dikmiş olan Sultan Hüseyin Baykara aradan bir yıl geçmeden Horasan üzerine sefere çıktı ve Nîşâbur'a kadar olan bölgeyi yağmaladı. Bunun üzerine Sultan Ebû Said 1460 yılının Şubat ayında Sultan Hüseyin Baykara'nın üzerine yürümek zorunda kaldı. Sultan Ebû Said'in bu hareketi karşısında barış istemekten başka çaresi olmayan Sultan Hüseyin Baykara'nın bu isteği kabul edilmeyince iki taraf Sultanâbâd çölünde karşılaştı ve Sultan Hüseyin Baykara kaçarak Harez m taraflarına gitti. Timurlu başkentini ele geçirmek için 1464, 1465 ve 1467 yıllarında tam üç kez Herat üzerine yürüse de hepsinde mağlup olarak Sultanâbâd çölü, Harez m veya Deşt-i Kıpçak gibi bölgelere kaçmak zorunda kaldı. 1468'de daha önce Ebû Said'in Semer kand tahtına çıkmasına yardım eden Özbek hanı Ebû'l-Hayr'dan yardım talebinde bile bulunmuştu. Ancak tam bu sırada Özbek hükümdarının ölmesi üzerine bu amacına da ulaşamadı.⁵⁹

Sultan Ebû Said'in 1468 yılının Şubat ayı sonlarında Akkoyunlular üzerine Azerbaycan seferine çıkmasını fırsat bilerek yeniden Herat üzerine yürüyen Sultan Hüseyin Baykara için bu son kuşatma olacaktı. Yaklaşık dört ay kadar kuşatma altında kalan ve Sultan Hüseyin Baykara'nın ele geçirmeye muvaffak olamadığı Herat için kırılma noktası

⁵⁸ Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 111-112; Alan, *Bozkırdan Cennet Bahçesine*, s. 207.

⁵⁹ Alan, *Bozkırdan Cennet Bahçesine*, s. 207-213.

Sultan Ebû Said'in ölüm haberinin gelmesi oldu. 10 Mart 1469'da Cuma namazında Ebû Said'in ölüm haberi şehir halkına duyuruldu. Buna rağmen kuşatmaya iki hafta daha dayanan Herat, bir kısım şehir ahalisi ve emirin Sultan Hüseyin Baykara tarafına geçmesinin ardından teslim oldu ve 24 Mart'ta şehirde Sultan Hüseyin Baykara adına hutbe okunup sikke kesildi.⁶⁰

Böylece Sultan Hüseyin Baykara Timurlu tahtına resmen geçmiş olmakla birlikte, tahtta rahatça oturabilmesi için ortadan kaldırması gereken bir tek rakibi kalmıştı: Yadigâr Muhammed Mirza. Mirza Şahruh'un oğlu Baysungur'un torunu olan Yadigâr Muhammed Mirza, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan Bey'den aldığı destek ile Herat üzerine hareket edince Sultan Hüseyin Baykara Herat'ı terk etmek zorunda kaldı ve şehirde hutbe bu sefer Mirza Yadigar Muhammed adına okundu (5 Temmuz 1470). Ancak Bağ-ı Zagan'da yerleşen Yadigar Muhammed daha çok eğlence meclislerinde vakit harcarken emrindeki Türkmen beylerinin halka kötü davranmaları ve yaptıkları yolsuzluklar şehirdeki asayişin bozulmasına neden oldu. Bu kargaşadan yararlanan Ali Şir Nevâyî ve Hüseyin Baykara taraftarları Yadigâr Muhammed'i sarhoş halde ele geçirdiler ve Herat'a gelen Sultan Hüseyin Baykara'ya teslim ettiler. Sultan Hüseyin Baykara tekrar Herat'ta tahta oturdu ve Mirza Yadigâr Muhammed'in öldürülmesini emretti.⁶¹ Böylece 5 Mayıs 1506 tarihinde ölünceye kadar iktidarda kalan Hüseyin Baykara Timurlu devletinin son büyük hükümdarı olarak tarihe geçecekti.

Sultan Hüseyin Baykara tahta çıktığı dönemde Timurlu ülkesi Ebû Said'in çocuklarının hüküm sürdüğü Mâverâünnehir ve kendisinin hâkim olduğu Horasan olmak üzere iki kola ayrılmış halde olduğundan Sultan Hüseyin Baykara önceliğini Ebû Said'in çocuklarını mağlup edip Mâverâünnehir'i de ülkesine katmaya verdi. Bu arada Belh'i alan ve Merv'e doğru hareket etmekte olan Mahmud Mirza ile Ulug Bey'in üzerine yürüyen Timurlu hükümdarı şehri alarak idaresini kardeşi Mirza Baykara'ya bıraktı (1473).⁶²

⁶⁰ Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla'-ı Sadeyn*, II/2, s. 1000-1001; Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 112-113; Alan, *Bozkırdan Cennet Bahçesine*, s. 217.

⁶¹ Abdürrezzak-ı Semerkandî *Matla'-ı Sadeyn*, II/2, s. 1037-1042; Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 115; Alan, *Bozkırdan Cennet Bahçesine*, s. 217-18.

⁶² Hondmir, *Habibü's-Siyer*, IV, s. 166; Alan, *Bozkırdan Cennet Bahçesine*, s. 218.

Bu dönemde Sultan Hüseyin Baykara'yı en çok uğraştıran isimlerden birisi de Ebû Said'in Bedeşşan idaresine atamış olduğu Mirza Ebû Bekir olmuştur. Başlangıçta Hüseyin Baykara ile akrabalık kurmak isteyen ve kızı Sultan Begüm ile nikahlandırılan bu mirza daha sonra asi olarak Merv'de saltanatını ilan edince araları bozuldu ve Uzun Hasan oğlu Kara Koyunlu Yakup Bey'in yardımı ile yakalanan Ebû Bekir Mirza 1480'de öldürüldü.⁶³

Sultan Hüseyin Baykara bu dönemde sadece Ebû Said'in çocukları ile mücadele etmek zorunda kalmamış, Cihangir soyundan Muhammed Ömer Mirza ve Astarâbâd'a tayin edilen Emir Moğol gibi kimselerin isyanları ile de uzun süre meşgul olmuştur. Ayrıca 1497 yılından 1500 yılına kadar onu uğraştıran en önemli mesele Astarâbad hâkimi olan en büyük oğlu Bediüzzaman olacaktır. Rey üzerine başarısız bir sefer düzenleyen Bediüzzaman dönüştü Belh'e tayin olunca, Astarâbad'ın idaresinin kendi oğluna verilmesini bekliyordu. Fakat Sultan Hüseyin Baykara bu beklentinin aksine şehre torunu değil de kendi oğlu Muhammed Hüseyin'i tayin edince Bediüzzaman babasına karşı isyan etti ve Herat üzerine yürüdü. Bu olay hükümdar ile oğlunun arasını o derecede açtı ki, araya giren Ali Şir Nevâyî bile kendilerini barıştırmaya muvaffak olamadı. Daha bu mesele çözüme ulaşmamışken, Sultan Hüseyin Baykara'nın Merv ve Âbiverd'e tayin etmiş olduğu diğer iki oğlunun da ayaklandıkları haberinin alınması üzerine hükümdar diğer oğlu Muhammed Kasım'ı Herat'ta bırakıp Merv üzerine sefere çıktı. Şehir üç-dört ay kuşatıldıktan sonra oğlu Abdülmuhsin ile anlaşmaya vardı. Hemen ardından Astarâbâd hâkimi olan Muhammed Hüseyin'in ayaklandığı haberini alan sultan şehri ele geçirdikten on beş gün sonra Bediüzzaman'ın yeniden ayaklandığı haberini aldı. Bunun üzerine Astarâbad'ı yine oğlu Muhammed Hüseyin'e bırakarak başkent Herat'a döndü. Bediüzzaman Mirza'nın ordusunun Sultan Hüseyin Baykara'nın ordusuna göre daha kuvvetli olduğu bu karşılaşma öncesinde hükümdarın imdadına Ali Şir Nevâyî yetişti. Onun araya girmesi ile Bediüzzaman, hutbelerde kendi adının da okunması şartı ile babasıyla savaştan vazgeçti. Varılan anlaşmaya göre Amuderya ve Belh'ten Murgab'a kadar uzanan bölge de Bediüzzaman'a bırakılacaktı.⁶⁴

⁶³ Alan, *Bozkırdan Cennet Bahçesine*, s. 218-19.

⁶⁴ Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 119-20; Alan, *Bozkırdan Cennet Bahçesine*, s. 220.

1500 yılının Temmuz ayı sonunda Hüseyin Baykara bir kez daha ayaklanan oğlu Mirza Muhammed Hüseyin'in üzerine sefere çıkmak zorunda kaldı. 1500 yılı Aralık ayı sonunda bu seferden dönen Sultan Hüseyin Baykara'nın karşılanması hükümdar için oldukça üzücü bir şekilde noktalandı. Her zamanki gibi kendisini karşılamaya gelen Ali Şir Nevâyî bu sırada felç geçirdi ve 3 Ocak 1501 Pazar günü Herat'a götürülürken yolda öldü.⁶⁵

Sultan Hüseyin Baykara'nın çocuklarının isyanları ile uğraştığı bu dönemde Mâverâünnehir üzerindeki baskılarını iyice arttıran Özbek Muhammed Şibanî Han, Semerkand'ı ele geçirerek şehrin hâkimi Sultan Ali'yi öldürmüştü. Geçici bir süre için şehri Mirza Muhammed Babür'e bırakmak zorunda kalsa da ertesi yıl (1501) Semerkand'ı kesin olarak ele geçirdi ve Mâverâünnehir böylece Özbeklerin idaresine girdi. Mâverâünnehir'i ele geçiren Özbeklerin hedefinde Horasan bölgesi vardı ama Sultan Hüseyin Baykara ile oğlu Bediüzzaman ve diğer mirzalar arasında devam eden hâkimiyet mücadeleleri dolayısı ile Timurlular, Özbeklerin ilerleyişine karşı önlem almaktan yoksun idiler. Hatta Muhammed Şibanî'nin 1506 yılında Belh'i kuşatması karşısında bile Timurlu mirzaları birlik olamadılar ve Belh Özbeklerin eline geçti. Muhammed Şibanî Han'ın Herat'a ilerlediğini haber alan Sultan Hüseyin Baykara Murgab suyu kıyısında tahkimat yapmak üzere oğlu Bediüzzaman'ı yolladı ve kendisi de arkadan yola çıktı. Fakat Baha İlahi mevkiine geldiğinde hastalanan Sultan Hüseyin Baykara 5 Mayıs 1506 tarihinde vefat etti.⁶⁶

Bu olay Timurlu hanedanının sonu anlamına geliyordu. Çünkü Sultan Hüseyin Baykara'nın ölümü üzerine emirler ve mirzalar arasında yapılan görüşmeden sonra birbirinden nefret eden Muzaffer Hüseyin ile Bediüzzaman mirzaların müşterek olarak hükümdar ilân edilmesi kararı alınmıştı. O güne kadar bir örneği olmayan bu durumun uygulamaya geçilmesi işleri daha da karıştıracaktı. Bu durum ayrıca Muhammed Şibanî'yi Horasan'a girmek için daha da cesaretlendirecekti. Nitekim bir yıl sona (1507) Özbek hükümdarı hiçbir mukavemetle karşılaşmadan Herat'ı ele geçirdi ve böylece Timurlu devleti fiilen son bulmuş oldu.⁶⁷

⁶⁵ Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 117-118.

⁶⁶ Hondmir, *Habibü's-Siyer*, IV, s. 318; Alan, *Bozkırdan Cennet Bahçesine*, s. 227.

⁶⁷ Hondmir, *Habibü's-Siyer*, IV, s. 370-371; Alan, *Bozkırdan Cennet Bahçesine*, s. 227.

Safevî hükümdarı Şah İsmail'in 1510 yılında Muhammed Şibanî'yi bozguna uğratıp öldürmesinden istifade eden Mirza Muhammed Babür, tüm çabalarına rağmen Mâverâünnehir ve Harezm'i Özbek hâkimiyetinden kurtaramayacak ve Timurlu sülâlesi ancak Mirza Muhammed Babür'ün Hindistan'da kurduğu devlet sayesinde varlığını devam ettirebilecekti.⁶⁸

---

⁶⁸ Aka, *Timurlular Devleti Tarihi*, s. 119.

Kaynakça | References

- Abdürrezzak-ı Semerkandî. *Matla'-ı Sadeyn ve Mecma'-ı Bahreyn* I/2-II/1-II/2. Yay. Abdülhüseyn Nevaî, Tahran, 1383 h.ş.
- Ahmed b. Hüseyin b. Ali Kâtib. *Tarih-i Cedîd-i Yezd*. Yay. İrec-i Afşar., Tahran, 1345 h.ş.
- Ajend, Yakub. *Hurufiyye der Tarih*. Tahran, 1369 h.ş.
- Aka, İsmail. "Mirza Şahrüh Zamanında (1405-1447) Timurlularda İmar Faaliyetleri". *Prof. Dr. İsmail Aka, Makaleler I*. Yay. E. Semih Yalçın ve Şarika Gedikli, Ankara, 2005, ss. 83-97.
- Aka, İsmail. "Timurlular". *Türkler*. Ed. Hasan Celal Güzel ve Kemal Çiçek ve Salim Koca, Ankara, 2002, VIII, ss.517-533.
- Aka, İsmail. "XV. Yüzyılın İlk Yarısında Timurlu Hükümdarlarının Dinî Tavırları". *XV. Türk Tarih Kongresi'nde (Ankara 2006) Sunulan Bildiri*.
- Aka, İsmail. *İran'da Türkmen Hâkimiyeti (Kara Koyunlular Devri)*. Ankara, 2001.
- Aka, İsmail. *Timur ve Devleti*. Ankara, 1991.
- Aka, İsmail. *Timurlular Devleti Tarihi*. Ankara, 2009.
- Alan, Hayrunnisa. *Bozkırdan Cennet Bahçesine Timurlular (1360-1506)*. İstanbul, 2015.
- Barthold, W. W. *Uluğ Beg ve Zamanı*. Çev. İsmail Aka, Ankara, 1997.
- Biran, Michal. "Cengiz Han'ın İstilasından Timur'un Yükselişine Orta Asya'da Moğollar: Ögedey ve Çağatay Soyunun İdareleri". *İç Asya Tarihi Cengizliler Çağı*. Haz. Nicola Di Cosmo, Allen J. Frank, Peter B. Golden (Çev. Ed. Altay Tayfun Özcan), İstanbul: Kronik Yayıncılık, 2022, ss.100-133.
- Celâleddin Ebû Muhammed el-Kâyinî. *Nasâ'ih-i Şahrühî*. Vienna, Nationalbibliothek, Cod. A.F.
- Devletşah-ı Semerkandî. *Tezkiretü's-Şuarâ*. Yay. Muhammed Ramazanî, Tahran, 1366 h.ş.
- Ebû Bekr-i Tihranî. *Kitâb-ı Diyarbekriyye* I-II. Yay. Necati Lugal ve Faruk Sümer, Ankara, 1962-1964.
- Fasih-i Hâfî. *Mücmel-i Fasihî*, III. Yay. Mahmud Ferruh, Meşhed, 1339 h.ş.
- Hâfız-ı Ebrû. *Zübdetü't-Tevârih-i Baysungurî* II. Yay. Seyyid Kemal ve Hacı Seyyid Cevâdî, Tahran, 1380 h.ş.
- Hasan b. Taceddin-i Yezdî. *Camiü't-Tevârih-i Hasanî*. Yay. Hüseyin Müderrisî Tabatabaî ve İrec Afşar, Karaçi, 1987.

- Hondmir. *Habibü's-Siyer* III-IV. Yay. Muhammed Debir Siyâkî, Tahran, 1333 h.ş.
- İbn Arabşah. *'Acâ'ib el-Makdûr fî Nevâ'ibi Teymur*. Yay. Ahmet Fâyiz el-Hımsî, Beyrut, 1986.
- Manz, Beatrice Forbes. "Mongol History Rewritten and Relived", *REMMM*, 89-90(2000): 129-149.
- Manz, Beatrice Forbes. "Tamerlane and the Symbolism of Sovereignty". Çev. Musa Samil
- Yüksel, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XV (2000): 257-272.
- Maria E. Subtelny ve Anas B. Khalidov. "The Curriculum of Islamic Higher Learning in Timurid Iran in the Light of the Sunni Revival Under Shâh-Rukh". *JAOS*, 115 (1995): 210-236.
- Muineddin-i Natanzî. *Müntehabü't-Tevârih-i Muinî*. Yay. Jean Aubin, Tahran, 1335 h.ş.
- Nizameddin-i Şâmî. *Zafernâme*: Yay. Felix Tauer, Praha, 1937.
- Ritter, Hellmut. "Studien zur Geschichte der Islamischen Frömmigkeit II. Die Anfänge der Hurûfisekte", *Oriens*, 7/1 (1954): 1-54.
- Sayılı, Aydın. *Uluğ Bey ve Semerkand'daki İlim Faaliyeti Hakkında Gıyasüddin-i Kâşî'nin Mektubu*, Ankara, 1960.
- Şerefeddin Ali-i Yezdî. *Zafernâme* I-II. Yay. Muhammed Abbasî, Tahran, 1336 h.ş.
- Togan, Zeki Velidi. "Timurs Osteuropapolitik". *ZDMG*, 108 (1958): 279-298.
- Woods, John E. *The Timurid Dynasty*. Bloomington, 1990.
- Yınanç, Mükrimin H. "Cihan-Şah". *İA*, III, 173-189.
- Yüksel, Musa Şamil. *Timurlularda Din ve Devlet İlişkisi*. Ankara, 2009.
- Yüksel, Musa Şamil. "Şahruh'un Sünnî Canlandırma Siyaseti". *Tarih Okulu*, V (2009): 95-110.
- Zahirüddin Muhammed Babür. *Vekayi, Babur'un Hâtıratı* I. Çev. Reşit Rahmeti Arat, Ankara, 1987.

Yazar Hakkında | About Author

Prof. Dr. MUSA ŞAMİL YÜKSEL | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi |
msyuksel[at]aybu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-3526-5450

İzmir Atatürk Lisesi'nden 1990 yılında mezun oldu. Lisans eğitimini ODTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde 1997 yılında tamamladı. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarihi Ana Bilim Dalı'nda 2001 yılında Yüksek Lisans diploması, 2007 yılında ise hazırladığı "Timurlularda Din-Devlet İlişkisi" başlıklı tezi ile Doktora diploması aldı. 2012 yılında Genel Türk Tarihi alanında Doçent unvanı kazandı. 1998-2012 yılları arasında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde Araştırma Görevlisi ve Yardımcı Doçent olarak görev yaptı. 2012 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tarih Bölümü'nde Doçent, 2017 yılında ise Profesör kadrosuna atandı ve halen bu kadroda görev yapmaktadır. Timurlu, Akkoyunlu, Karakoyunlu ve Safevî devletleri ile ilgili siyasi, sosyal ve kültürel konularda akademik çalışmalarına devam etmektedir.

Prof. MUSA ŞAMİL YÜKSEL | Ankara Yıldırım Beyazıt University |
msyuksel[at]aybu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-3526-5450

He graduated from Izmir Atatürk High School in 1990. He completed his undergraduate education at METU, Faculty of Arts and Sciences, Department of History in 1997. He received his master's degree in 2001 and his doctorate in 2007 with his dissertation titled "Religion-State Relationship in Timurids" at Ege University, Institute of Social Sciences, Department of Medieval History. In 2012, he received the title of Associate Professor in the field of General Turkish History. Between 1998 and 2012, he worked as a Research Assistant and Assistant Professor at Ege University, Faculty of Letters, Department of History. He was appointed as Associate Professor in 2012 and Professor in 2017 in the Department of History at Ankara Yıldırım Beyazıt University and currently serves in this staff. He continues his academic studies on political, social, and cultural issues related to the Timurid, Akkoyunlu, Karakoyunlu and Safavid states.

**Prof. Dr. FERİDUN M. EMECEN | İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi |
feridunemecen[at]yahoo.com | ORCID: 0000-0002-7478-7411**

Giresun/Bulancak'ta doğdu, ilk ve orta öğretimini burada tamamladıktan sonra 1979'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Kürsüsünden mezun oldu. 1981'de Yeniçağ Tarihi Kürsüsü 'ne asistan olarak girdi. 1985'te XVI. yüzyılda Manisa ve yöresinin sosyal ve ekonomik tarihini aydınlatmaya yönelik doktora tezi kabul edildi. 1987'de Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı'na yardımcı doçent olarak atandı. 1989'da ise doçent unvanını almaya hak kazandı. 1995'te aynı anabilim dalında profesör kadrosuna atandı. 1994-2000 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dekan yardımcılığı, 2006-2007 yıllarında Avrasya Enstitüsü Müdürlüğü yaptı; hâlen İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dekanlığı görevini yürütmektedir. Alanıyla ilgili çeşitli kitapları ve çok sayıda makaleleri bulunmaktadır. Türk Tarih Kurumu bilim kurulu üyeliği yapmıştır. TÜBA asli üyesidir.

**Prof. FERİDUN M. EMECEN | İstanbul 29 Mayıs University |
feridunemecen[at]yahoo.com | ORCID: 0000-0002-7478-7411**

Born in Bulancak, Giresun, and after completing his primary and secondary education there, he graduated from Istanbul University, Faculty of Literature, Department of History, Chair of Early Modern History in 1979. In 1981, he joined the Department of Early Modern History as an assistant. In 1985, he completed his doctoral thesis on the social and economic history of Manisa and its region in the 16th century. In 1987, he was appointed as an assistant professor in his department. In 1989, he was awarded the title of associate professor. In 1995, he was appointed as a professor in the same department. Between 1994 and 2000, he served as the vice-dean of the Faculty of Letters at Istanbul University and as the director of the Eurasian Institute in 2006-2007; he is currently the dean of the Faculty of Letters at Istanbul 29 Mayıs University. He has several books and numerous articles in his scholarly field. He was a member of the scientific board of the Turkish Historical Society. He is a full member of TÜBA.

**Prof. Dr. MUHAMMED BİLAL ÇELİK | Sakarya Üniversitesi |
bcelik[at]sakarya.edu.tr | ORCID: 0000-0002-8246-134X**

Erzurum doğumludur. İlk ve ortaöğrenimini Sakarya'nın Geyve ilçesinde tamamladı. 1996 yılında kazandığı ODTÜ, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü'nü 2001'de tamamladı. Aynı yılın Eylül ayında Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı'nda başladığı Yüksek Lisans programı sırasında Aralık 2001'de aynı üniversitesinin Tarih Bölümü'nde Arş. Gör. oldu. 2004 yılında "Firdevsü'l-İkbal'e Göre Hive Hanlığı Tarihi ve Devlet Teşkilatı" başlıklı tezi ile Yüksek Lisans programından mezunu oldu. 2004'te, aynı üniversitenin doktora programına kabul alan Çelik, bu sırada İran'da Farsça dil eğitimi aldığı gibi araştırmalarda da bulundu. 2009 yılında "1800-1865 Yılları Arasında Buhara Emirliği" başlıklı teziyle doktora eğitimini tamamladı. 2009 yılında Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü'ne Yrd. Doç. Dr. unvanıyla öğretim üyesi olarak atanan Çelik, 2014 yılında Doç. Dr., 2022 yılında da Prof. Dr. oldu. Halen Sakarya Üniversitesi'nde Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yapmaktadır. İngilizce ve Farsça bilen Çelik, Rus işgali öncesi Türkistan Hanlıkları üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Konuyla ilgili kitap, makale ve tebliğleri olan Çelik, çalışma sahası ile ilgili Uluslararası Altay Toplulukları Sempozyumu başlığı altında çok sayıda sempozyumu da organize etmiştir. Yerel tarih çalışmalarına da ilgi duyan Çelik, bu konuda da ansiklopedi ve sempozyum çalışmalarında editörlük ve düzenleme kurulu üyeliği yapmıştır.

**Prof. MUHAMMED BİLAL ÇELİK | Sakarya University |
bcelik[at]sakarya.edu.tr | ORCID: 0000-0002-8246-134X**

He was born in Erzurum. He completed his primary and secondary education in Geyve district of Sakarya. In 1996, he graduated from METU, Faculty of Arts and Sciences, Department of History in 2001. In September of the same year, he started his master's programme at Sakarya University, Institute of Social Sciences, Department of History and in December 2001, he became Research Assistant at the Department of History of the same university. In 2004, he graduated from the master's programme with his thesis titled 'History and State Organisation of Khiva Khanate According to Firdaws al-Iqbal'. In 2004, Çelik was accepted to the PhD programme of the same university, during which time he studied Persian language and conducted research in Iran. In 2009, he defended his thesis titled 'Amirate of Bukhara between 1800-1865'. In 2009, Çelik was appointed as a faculty member at Sakarya University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History with the title of Assist. Prof. He became Assoc. Prof. in 2014 and Prof. in 2022. He is currently working as the Head of the Programme of General Turkish History at Sakarya University. Çelik, who speaks English and Persian, has focused his studies on the Turkestan Khanates before the Russian invasion. Çelik, who has books, articles and papers on the subject, has also organised many symposiums under the title of International Altai Communities Symposium. Çelik, who is also interested in local history studies, has worked as an editor and member of the organising committee in encyclopaedia and symposium studies.

Yazar Hakkında | About Author

Doç. Dr. CEM KORKUT | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi |
ckorkut[at]jaybu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-1104-5330

Doç. Dr. Cem Korkut, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Lisans eğitimini TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi İktisat Bölümü'nde yüksek onur derecesiyle tamamlamış, yüksek lisansını Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde para vakıfları üzerine yazdığı tezle 2014 yılında bitirmiştir. Doktora derecesini ise İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde İslam ekonomisinde sermaye oluşumu, birikimi ve yapısı üzerine yaptığı çalışmayla almıştır. Türkiye Bilimler Akademisi'nde (TÜBA) Başkan Danışmanı olarak görev yapmakta, aynı zamanda Ankara Düşünce ve Araştırma Merkezi (ADAM) bünyesindeki İslam Ekonomisi Okulu'nun yürütücülüğünü üstlenmektedir. Akademik ilgi alanları arasında İslam ekonomisi, İslami bankacılık ve finans, makroekonomik politikalar, uzun dönem dünya ekonomisi ve Osmanlı iktisat tarihi yer almakta; bu alanlarda ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli yayınları bulunmaktadır.

Assoc. Prof. CEM KORKUT | Ankara Yıldırım Beyazıt University |
ckorkut[at]jaybu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-1104-5330

Assoc. Prof. Cem Korkut is a faculty member in the Department of Economics at the Faculty of Political Sciences, Ankara Yıldırım Beyazıt University. He completed his undergraduate studies with high honors in the Department of Economics at TOBB University of Economics and Technology, and earned his master's degree in 2014 at Ankara Yıldırım Beyazıt University with a thesis on cash waqfs. He received his Ph.D. from İstanbul Sabahattin Zaim University with a dissertation focusing on capital formation, accumulation, and structure in Islamic economics. He currently serves as an Advisor to the President at the Turkish Academy of Sciences (TÜBA) and leads the School of Islamic Economics at the Ankara Center for Thought and Research (ADAM). His academic interests include Islamic economics, Islamic banking and finance, macroeconomic policies, long-term (longue durée) world economy, and Ottoman economic history, and he has published various national and international publications in these fields.

**Dr. Öğr. Üyesi MEHMET TUĞRUL | Ankara Yıldırım Beyazıt Üni. |
mehmettuğrul[at]jaybu.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5200-0596**

Mehmet Tuğrul, 1986 yılında Samsun'da doğmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini Samsun'da tamamlamıştır. 2011 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümünden mezun olmuştur. Yüksek lisans eğitimini Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümünde, "Osmanlı Dönemi Filibe Vakıfları (XVIII. ve XIX. Yüzyıllar)" başlıklı tezle tamamlamıştır. 2020 yılında İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Tarih ve Medeniyet Araştırmaları Bölümünde, "Balkanlarda Şehir ve Vakıf İlişisine Dair Mukayeseli Bir Örnek: Selanik ve Sofya" başlıklı teziyle doktora derecesini almıştır. Akademik çalışmalarını Osmanlı Tarihi, vakıf medeniyeti, şehir tarihi ve Balkanlar üzerine yoğunlaştırmıştır. 2013 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamış, 2020 yılından itibaren aynı bölümde öğretim üyesi olarak akademik hayatına devam etmektedir. Bunun yanı sıra, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Başkan Danışmanlığı görevini sürdürmektedir. Mehmet Tuğrul'un editörlüğünü yaptığı kitap çalışmalarının yanı sıra, ulusal ve uluslararası akademik dergilerde yayımlanmış makaleleri ve çeşitli bilimsel toplantılarda sunduğu bildirileri bulunmaktadır. Türkiye Yazarlar Birliği ve ADAM Vakfı yönetim kurulu üyeliklerini yürütmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

**Asst. Prof. MEHMET TUĞRUL | Ankara Yıldırım Beyazıt University |
mehmettuğrul[at]jaybu.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5200-0596**

Dr. Mehmet Tuğrul was born in 1986 in Samsun, Türkiye. He completed his primary, secondary, and high school education in Samsun. In 2011, he graduated from Gazi University, Faculty of Education, Department of History Education. He completed his master's degree at Ankara Yıldırım Beyazıt University, Institute of Social Sciences, Department of History, with a thesis titled "Waqfs in Plovdiv During the Ottoman Period (18th and 19th Centuries)." In 2020, he received his Ph.D. from Istanbul Sabahattin Zaim University, Department of History and Civilization Studies, with a dissertation titled "A Comparative Example of the Relationship Between City and Waqf in the Balkans: Thessaloniki and Sofia." His academic work focuses on Ottoman history, the waqf system, urban history, and the Balkans. He began his academic career in 2013 as a Research Assistant in the Department of History at Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Humanities and Social Sciences. Since 2020, he has been serving as a faculty member in the same department. He also currently serves as an Advisor to the President of the Turkish Academy of Sciences (TÜBA). In addition to his editorial work on several academic books, Dr. Tuğrul has published articles in national and international peer-reviewed journals and has presented papers at various academic conferences. He is a member of the executive boards of the Turkish Writers' Union and the ADAM Waqf. He is married and has two children.

**Dr. YUNUS EMRE AYDINBAŞ | Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi |
yunus.aydinbas[at]hbv.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5760-9966**

Dr. Yunus Emre Aydınbaş, Kamu Maliyesi ve Sosyoloji lisans programlarını tamamladı. Ekonomi ve Din Sosyolojisi alanlarında yüksek lisans derecesi aldı. Bankacılık/Finans, özel sektör ve sivil toplum örgütlerinde çeşitli roller üstlendi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde İslam Ekonomisi ve Uluslararası Finans alanında doktora derecesi alan Dr. Aydınbaş halen Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak görev yapıyor. Akademik ilgi alanları arasında İslam ekonomisi metodolojisi, İslam ekonomisi düşüncesi, İslam ekonomisinde finansal yapı ve vergilendirme, etik ve ekonomi yer almaktadır.

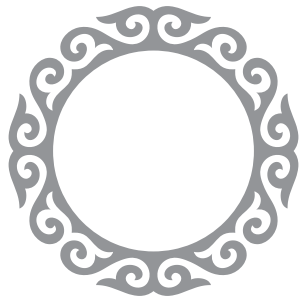
**Dr. YUNUS EMRE AYDINBAŞ | Ankara Hacı Bayram Veli University |
yunus.aydinbas[at]hbv.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5760-9966**

Dr. Yunus Emre Aydınbaş completed his undergraduate programs in Public Finance and Sociology. He received master's degrees in Economics and Sociology of Religion. He worked in various roles in Banking/Finance, private sector and non-governmental organizations. Dr. Aydınbaş received his PhD degree in Islamic Economics and International Finance from Istanbul Sabahattin Zaim University and is currently a lecturer at Ankara Hacı Bayram Veli University. His academic interests include Islamic economics methodology, Islamic economics thought, financial structure and taxation in Islamic economics, ethics and economics.

Dizin

Index

DİZİN

A

- Abbas Bey, 273
 Abbasiler, 178
 Abdullah Han, 394, 397, 400, 402, 403, 405, 406, 407, 408, 409, 411, 412, 413, 414, 415, 418, 419, 421, 422
 Abdullah Hâtîfî, 372
 Abdurrahman Câmî, 370
 Abdüllatif, 20, 21, 96, 270, 322
 Abdülmuhsin, 28
 Abdürrezzak-ı Semerkandî, 12, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 30, 508, 509, 510, 511, 513, 515, 517, 518, 519, 521, 523, 525, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 544, 545, 546, 547
 Abhazya, 160, 165
 Âbıverd, 28
 Adilcevaz, 195, 206
 Adilşah Behram, 9
 Adrian, 170
 Afganî Ağaçe, 335
 Afganistan, 117, 132, 334, 562
 Afganlı Ahmed Şah Dürrânî, 305
 Aga biki, 204
 Agra, 330, 365
 hlak-ı Nasirî, 469
 Ahlat, 195, 206, 207
 Ahmed Camî, 335
 Ahmed Han, 269, 327, 339
 Ahmed Mirza, 24, 280, 334
 Ahmed Rufai, 93
 Ahmed Yesevî, 89, 93, 105, 358
 Ahmedî, 49, 50
 Ahmed-i Lur, 510
 Ahmedov, 68, 116, 118, 132, 268, 269, 271, 272, 295, 358, 359, 397, 398, 399, 401, 402, 404, 407, 422
 Ahsi Savaşı, 361
 Ak Dağ, 12
 Ak Koyunlu, 11, 24, 26
 Ak Orda, 9, 158
 Aka Biki, 324, 326
 Aka Rüstem, 287
 Akbulak, 217
 Akdağmadeni, 453
 Akkoyunlu, 11, 24, 26, 32, 65, 179, 193, 205, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 220, 224, 225, 226, 231, 241, 257, 392, 438, 460, 511
 Akkuzulu, 448
 Aksalurlu, 448
 Aksaray, 198, 381, 382, 427, 445, 452
 Akşehir, 80, 445
 Aladağ, 10, 78, 202, 240, 542
 Alangoa, 313, 314, 315, 316, 317, 319, 322, 326, 340, 344, 346, 374
 Alıncak Kalesi, 195, 196, 209, 210, 518
 Ali Paşa, 57
 Ali Sultan Kavçin, 510, 511
 Ali Şir Nevâyî, 26, 27, 28, 281, 295, 362, 370, 491
 Alim Han, 369, 370
 Almalık, 5, 6
 Altan Uruğ, 316
 Altın Beşik, 353, 368, 369, 370
 Altın Orda, 9, 10, 39, 46, 48, 59, 75, 78, 99, 104, 113, 142, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 163, 164, 170, 171, 172, 267, 268, 296, 355, 357, 397, 402, 409, 420, 426, 438, 521, 524, 526, 538, 541, 542, 545, 548, 551
 Aluka Bakavul, 402
 Amasya, 12, 52, 56, 177, 454
 Amir Timur, 112, 116, 132, 563, 565, 566, 588, 590
 Amu Derya, 9, 10, 28, 280, 288, 365
 Anadolu, 12, 13, 15, 18, 37, 39, 42, 46, 48, 49, 51, 52, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 68, 69, 70, 75, 95, 103, 105, 141, 185, 186, 195, 196, 198, 199, 200, 202, 205, 208, 210, 215, 216, 218, 238, 240, 241, 242, 243, 244, 253, 254, 255, 258, 260, 293, 315, 349, 401, 413, 417, 425, 431, 435, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 452, 454, 455, 456, 457, 458, 460, 461, 510, 517, 521, 529, 541, 547, 551, 557, 562

- Andhoy, 16, 281
 Andican, 46, 68, 280, 303, 367
 Andrey Bogolübskiy, 162
 Ani, 206
 Ankara, 8, 10, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 24, 30, 31, 32, 37, 38, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 57, 58, 60, 62, 63, 65, 67, 68, 69, 70, 75, 76, 80, 92, 93, 94, 95, 96, 100, 104, 105, 106, 139, 140, 142, 145, 149, 152, 157, 158, 161, 171, 175, 176, 177, 179, 181, 182, 184, 186, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 211, 215, 216, 225, 228, 229, 230, 231, 235, 237, 238, 239, 241, 244, 254, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 267, 268, 282, 290, 294, 295, 296, 297, 309, 310, 315, 317, 321, 322, 324, 327, 328, 340, 345, 346, 347, 356, 357, 358, 359, 362, 365, 369, 373, 374, 375, 376, 383, 384, 386, 387, 392, 395, 396, 398, 401, 402, 413, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 431, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 442, 445, 447, 448, 449, 452, 453, 456, 457, 459, 460, 461, 474, 475, 478, 479, 482, 492, 497, 498, 499, 505, 506, 507, 508, 510, 516, 517, 521, 522, 524, 526, 528, 531, 532, 534, 538, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 555, 556, 557, 561, 569, 577, 579, 588, 589, 591, 592, 593, 594
 Ankara Kalesi, 413
 Ankara Savaşı, 18, 47, 57, 62, 68, 75, 95, 105, 161, 175, 182, 184, 199, 215, 254, 258, 431, 442, 510, 524, 531, 534, 541, 547
 Antalya, 56, 448
 Antep, 11
 Aparadi boyu, 505
 Arayış Begüm, 212
 Argun, 221, 225, 392, 407, 508, 517, 547
 Arlat Yedigârşah, 15
 Arnavutluk, 67
 Astarhan, 10, 269, 274
 Asya, 6, 30, 37, 39, 57, 81, 82, 87, 91, 92, 97, 103, 104, 143, 145, 148, 150, 253, 255, 258, 268, 297, 313, 320, 327, 331, 334, 341, 355, 367, 373, 381, 384, 413, 423, 435, 437, 440, 441, 442, 448, 454, 457, 461, 467, 470, 472, 473, 498, 500, 557, 563, 584
 Âşıkpaşazâde, 180, 210, 228, 442, 443, 445, 447, 459
 Aşpara şehri, 529
 Atatürk, 32, 172, 187, 188, 193, 194, 196, 230, 232, 383, 424, 517, 534, 549, 551
 Atlamış, 197, 241, 245, 248, 254, 542
 Avarlar, 157
 Avnik, 12, 78, 79, 195, 196, 197, 200, 207, 215, 222
 Avrupa, 10, 37, 39, 42, 52, 68, 81, 87, 95, 139, 141, 143, 144, 145, 147, 148, 151, 152, 413, 438, 563, 584, 586
 Aybak Han, 273
 Aydınoğulları, 141
 Ayşe Sultan Hanım, 361
 Azak, 10, 78
 Azarya, 160, 165
 Azerbaycan, 9, 13, 18, 26, 39, 78, 193, 195, 196, 197, 198, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 228, 230, 232, 243, 268, 286, 384, 442, 458, 476, 480, 484, 485, 511, 522, 523, 529, 546
 Aziz Grigoriy, 160, 165
 Aziz Petro, 168
- B**
- Baba Sultan, 406, 412, 414
 Babil Krallığı, 160, 165
 Babür, 25, 29, 101, 109, 111, 112, 117, 211, 265, 273, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 301, 313, 316, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 340, 341, 344, 361, 362, 365, 368, 369, 402, 404, 406, 410, 417, 419, 423, 472, 474, 495, 496, 518, 519, 523, 525, 527, 531
 Bâbürlü Devleti, 294, 295, 301, 303, 304, 306, 308
 Bacırtık Boğa, 355
 Bacu Han, 444, 445

- Bağdat, 10, 11, 48, 60, 77, 79, 93, 99, 160, 165, 196, 197, 199, 221, 228, 238, 239, 240, 241, 2253, 484, 541, 567
- Bağ-ı Zagan, 26
- Bağlan Karaunas, 505
- Baha İlahi, 29
- Baharat Yolu, 92, 100
- Bahrî Memlûkler, 237
- Balkanlar, 39, 42, 51, 52, 64, 235, 237, 435, 593
- Ballu, 448, 451
- Baltuy Saray, 401
- Barlas, 5, 7, 41, 89, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 123, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 200, 338, 367, 481, 505, 506, 507, 511, 512, 513, 525, 551, 557, 561
- Barsbay, 256, 257
- Barulas, 116
- Basra, 199
- Başpiskopos Kiprian, 166, 170
- Batı İran, 24
- Batı Sibirya, 268
- Batu, 158, 161, 163, 166, 438
- Baycu Noyan, 431, 432, 433, 434, 440, 441, 444, 445, 458, 459
- Bayezid, 10, 11, 12, 13, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 67, 68, 69, 70, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 95, 105, 139, 140, 142, 144, 146, 161, 165, 166, 175, 176, 177, 180, 185, 195, 196, 198, 217, 218, 222, 239, 242, 243, 244, 253, 258, 260, 287, 431, 432, 434, 435, 442, 460, 462, 463, 490, 505, 512, 541, 549, 552
- Bayezid (Doğubayazıt) Kalesi, 195
- Bayezid Kalesi, 196, 206
- Baygurbay, 273
- Bedehşan, 7, 27, 505, 506
- Behisni, 198, 245
- Behzad, 362
- Belh, 27, 28, 280, 281, 282, 283, 290, 395, 402, 422, 473, 497, 505, 506
- Belkis, 324
- Bengal, 303, 306
- Bennai, 361, 363
- Berdibek Han, 159, 355
- Berke Saray, 10
- Berke Sultan, 273
- Berkuk, 11, 54, 59, 60, 70, 77, 78, 79, 237, 238, 239, 240, 243, 244, 246
- Bertrandon de Mignanelli, 143
- Besni, 11
- Beyşehir, 445
- Bibi Mübareke, 335
- Bingöl, 12, 220, 243, 244
- Biruni, 75, 82
- Bistam, 196, 202, 204, 208
- Bistam-ı Câkir, 202, 204
- Bizans İmparatorluğu, 37
- Bodañçar, 322
- Bosna, 67
- Bostan ve Gülistan, 98
- Bozan, 6
- Buhara, 5, 19, 22, 34, 98, 118, 135, 265, 269, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 296, 297, 327, 333, 358, 359, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 372, 377, 384, 391, 393, 394, 397, 398, 399, 400, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 411, 413, 417, 419, 420, 422, 423, 425, 426, 427, 440, 505, 526, 550, 557, 567, 568, 578
- Buhara Emirliği, 34, 118, 377
- Buhara Hanlığı, 265, 269, 270, 271, 273, 275, 277, 278, 280, 281, 282, 284, 285, 288, 289, 290, 291, 293, 296, 297, 333, 358, 359, 361, 363, 364, 365, 367, 372, 384, 391, 425, 427, 526, 550
- Bulkak Devri, 357
- Burcî Memlûkler, 237
- Bursa, 12, 50, 56, 66, 70, 79, 80, 199, 438, 446, 455, 456, 460, 461
- Burunduk, 275, 284, 512, 513
- Burunduk Han, 275

C

- Caku Barlas, 115, 512, 551
- Camuka, 319
- Can Ahmed, 530
- Candaroğulları, 51
- Canıbegliler Miyankal, 290
- Canibek Han, 273

- Canik, 242, 371
 Canvefa Mirza, 283
 Celaleddin, 440, 507, 549
 Cemaleddin Azizân, 275
 Cengiz Han, 5, 6, 8, 9, 13, 15, 17, 30, 37, 39, 40, 44, 45, 61, 91, 94, 113, 114, 115, 145, 149, 157, 158, 171, 267, 301, 303, 313, 315, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 325, 326, 330, 332, 339, 340, 344, 346, 367, 368, 374, 431, 432, 436, 437, 439, 440, 443, 457, 458, 461, 472, 514, 565
 Cengizî, 37, 39, 43, 44, 55, 57, 58, 61, 65, 185, 472, 473, 475, 476, 479, 498
 Cengizliler, 6, 30, 322, 355, 360, 366, 384, 423
 Cermen halkları, 139
 Ceyhun, 529
 Cezerî, 47, 56, 68, 577, 591
 Chronographia Regum Francorum, 145, 146, 149
 Cihangir, 13, 14, 15, 27, 119, 129, 130, 131, 219, 244, 251, 259, 305, 320, 322, 326, 328, 339, 341, 342, 343, 344, 346, 357, 375, 513
 Cihangirnâme, 342
 Cihanşah Mirza, 66
 Clavijo, 253, 255, 258, 511, 515, 519, 520, 528, 530, 531, 532, 533, 541, 542, 544, 550, 562, 567, 568, 570, 579, 589
 Cuci, 66, 78, 158, 267, 361, 367, 438, 472, 476, 479
 Cürcan, 283, 509, 530
- Ç**
- Çağatay, 5, 6, 7, 8, 9, 17, 30, 40, 59, 70, 89, 101, 111, 113, 114, 115, 160, 165, 275, 301, 303, 318, 320, 327, 329, 355, 356, 361, 367, 369, 395, 435, 472, 476, 500, 505, 506, 515, 525, 526, 541, 548
 Çağatay Türkçesi, 525
 Çağataylı, 327, 493
 Çaka Bey, 141
 Çaldıran Savaşı, 283, 293
 Çanakkale Boğazı, 53
 Çapakçur, 195
 Celebi Mehmed, 18, 56, 216
 Cepni, 448, 455
 Çimbay, 198, 392, 407
 Çimgi-Tura, 358
 Çin, 11, 13, 14, 37, 39, 46, 92, 98, 160, 165, 193, 255, 303, 315, 431, 436, 439, 441, 470, 478, 485, 489, 522, 528, 529, 535, 536, 581, 586
 Çingiz Han, 381, 383, 398, 402, 403
 Çirmen, 141
 Çoban Köprüsü, 219
 Çongar, 448, 455
 Çubuk Ovası, 199, 254
- D**
- Damashq, 77
 Damgan, 204, 208, 212
 Danyal Peygamber, 160, 165
 Darende, 11, 242
 Debusiya Kalesi, 277
 Dekken, 305
 Delhi, 11, 13, 99, 199, 229, 303, 307, 309, 340, 346, 362, 374, 530, 537, 538, 545, 549
 Delhi (Türk) Sultanlığı, 303
 Delice, 445
 Demezön, 395, 405, 423
 Demir Kapı, 160, 164, 165
 Deşt-i Kıpçak, 26, 48, 64, 205, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 276, 357, 358, 359, 396, 420
 Devletşah, 19, 20, 22, 23, 30, 89, 105, 201, 227, 229, 322, 346, 374
 Devletşah Semerkandî, 517, 518, 547
 Devletyar, 195
 Dımaşk, 11, 99, 215, 477, 538, 543, 567
 Dildar Begim, 334, 337
 Dîn-i İlahî, 304
 Dinyeper, 10, 78
 Divan-ı ‘alâ, 477, 478, 480, 481, 492
 Divan-ı bozork, 480
 Divan-ı Hikmet, 98
 Divriği, 11, 242
 Diyarbakır, 10, 78, 209, 215, 217, 218, 220, 221, 222, 223, 231, 442, 456, 457, 542
 Dizcek Çölü, 270
 Doğu Çağatay Hanlığı, 6, 8, 327, 355, 361, 515, 541
 Doğu Türkçesi, 402, 423
 Doğu Türkistan, 99

- Don, 10
 Duğlat, 6, 8, 9, 90, 105, 325, 328, 329,
 334, 347, 355, 363, 364, 375, 395,
 417, 424, 506
 Dulkadırlılar, 179, 442
 Durman, 392, 407
 Duşanbe, 274, 296
 Duva Han, 6, 7
- E**
- Eberkuh, 538
 Ebher, 207
 Ebu Bekr-i Tihrani, 65, 68, 198, 229, 474,
 475, 498
 Ebu Müslim, 487
 Ebulfeyz Han, 403, 406
 Ebulgazi, 267, 365, 393, 411, 412, 423
 Edirne, 56
 Ege Denizi, 141, 145
 Ehl-i Beyt, 92, 93
 Ekber Şah, 304, 305, 306, 316, 317, 335,
 340, 341, 342, 343, 346, 374
 Ekrem Hasan el-Halebi, 77
 Elbistan, 242
 El-Curcânî, 576
 Eleşkirt, 206, 217, 532, 538
 Eleşkirt Meydan Muharebesi, 217, 532,
 538
 Elets şehri, 161, 162
 El-Kâyinî, 17, 30
 Elotia, 117
 Emeviler, 178
 Emir Abdullah, 6, 7
 Emir Abdulsamed Hacı Seyfeddin, 507
 Emir Adilşah Ahtacı, 531
 Emir Ali Musullu, 571
 Emir Ali Tarhan, 507
 Emir Alike Kükeltaş, 507
 Emir Allahdad, 515
 Emir Altun, 196
 Emir Atlamış, 197, 542
 Emir Begicek, 7
 Emir Cihan Melik Kavçin, 507
 Emir Cihangir Barlas, 513
 Emir Cuki, 122, 123, 131
 Emir Derviş Ali, 281
 Emir Esenboğa, 245, 247
 Emir Ethem Barlas, 512
 Emir Firuzşah, 481, 482, 483, 497, 507
 Emir Gara Bahadır, 511
 Emir Gıyaseddin Tarhan, 507
 Emir Hasan Candar, 507
 Emir Hasan Sufi Tarhan, 507
 Emir Hoca Yusuf, 15
 Emir Hüseyin, 7, 8, 325, 473, 476, 478,
 505, 506, 511
 Emir Kamarüddin, 355
 Emir Karaman, 216
 Emir Kazagan, 6, 7
 Emir Kerimdad, 530
 Emir Keyhüsrev, 8, 505, 506
 Emir Mızrab b. Cakü Barlas, 507
 Emir Moğol, 27
 Emir Muhammed Baki Tarhan, 276
 Emir Muhammed Elçi Bugo, 130
 Emir Muhammed Kavçin, 511
 Emir Mübarek, 122, 123, 131
 Emir Mülket, 507
 Emir Necm-i Sâni, 292, 293
 Emir Olcay, 505, 506
 Emir Pir Derviş Kavçin, 511
 Emir Pir Hüseyin Barlas, 128
 Emir Pir Muhammed Pulad, 507
 Emir Seyyid Hoca, 507
 Emir Seyyid Sadrüddin İbrahim-i Kummî,
 226
 Emir Sidi, 129, 131
 Emir Süleyman, 50, 507, 524
 Emir Şah Melik, 14, 205, 206, 534
 Emir Şeyh Hacı, 483
 Emir Şeyh Lokman Barlas, 507
 Emir Şeyh Nureddin, 14, 16, 541
 Emir Tahir, 507
 Emir Timur, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14,
 15, 16, 18, 19, 25, 37, 39, 40, 41, 43,
 44, 46, 47, 58, 66, 68, 69, 70, 75, 77,
 78, 79, 80, 81, 85, 87, 89, 90, 91, 92,
 93, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 104, 105,
 106, 111, 114, 115, 117, 118, 119,
 145, 155, 157, 158, 159, 161, 162,
 163, 177, 193, 194, 195, 228, 230,
 265, 301, 303, 313, 353, 356, 357,
 358, 368, 369, 370, 372, 385, 386,
 387, 388, 398, 404, 405, 411, 414,
 415, 416, 425, 426, 461, 468, 472,
 485, 487, 490, 515, 548, 550, 576

Emir Togaytimur Timur, 245
 Emir Togon, 123
 Emir Yusuf Celil, 507
 Emir Yusuf Hâce, 207
 Emirzade Rüstem, 326
 Emirzade Vakkas, 324
 Endican, 303, 328
 En-Nâsır Ferec, 246, 247
 Erciş, 197, 206, 217
 Ercümend Bânû, 344
 Erdamçı Barlas, 115
 Eretna, 63
 Ermenistan, 160, 165
 Erzincan, 58, 59, 70, 79, 183, 196, 198,
 215, 216, 219, 242, 243, 442, 443
 Erzurum, 10, 34, 160, 165, 187, 188, 195,
 196, 197, 199, 208, 209, 210, 218,
 228, 229, 230, 231, 232, 240, 298,
 377, 378, 424, 441, 442, 443
 Esterabad, 485, 509, 512, 530
 Evrengzib, 305
 Eyyübiler, 179, 237

F

Fars, 23, 77, 90, 98, 203, 204, 211, 212,
 222, 223, 224, 363, 385, 391, 482,
 492, 523, 536, 538, 571, 577
 Farsça, 8, 34, 67, 82, 90, 95, 116, 172,
 250, 275, 341, 371, 377, 473, 474,
 480, 486, 500, 537, 549
 Faryab, 282
 Fasihi, 11, 13, 30, 510, 548
 Fâtûmiler, 179
 Fatih Sultan Mehmed, 56, 65, 66
 Fatma Biki, 210
 Fazlı Namangâni, 372
 Fazlullah Ruzbehan Huncî, 363
 Felix Tauer, 5, 31, 529, 547
 Ferec, 11, 79, 198, 199, 241, 243, 244,
 245, 246, 247, 248, 249, 250, 252,
 253, 254, 255
 Fergana, 24, 303, 367, 368, 369, 370,
 391, 472
 Fetret Devri, 75
 Fırat, 39, 58, 199, 242, 443, 444
 Firuze Begüm, 25
 Firuzşah, 481, 482, 483, 496, 507, 549
 Foça, 145
 François Sandron, 144

Fransa, 95, 135, 141, 146, 152, 515, 550
 Frenkler, 60
 Fütüvvetnâme-i Sultânî, 519, 548

G

Gazne, 14, 330, 331
 Gazneliler, 385, 400
 Gelibolu, 53, 141, 145
 Gelibolulu Mustafa Âli, 45, 69, 175, 176,
 177, 179, 180, 181, 182, 186
 Gence, 160, 165, 206, 395, 424
 Gevherşâd Aga, 24
 Gıyaseddin Ali, 516
 Gıyas-i İtamâddüdevle, 343
 Gilan, 205
 Girit Adası, 144
 Gog ve Mogoglar, 146
 Gori Emir, 115, 118
 Göğe Yükseliş Bayramı, 167
 Gûr-ı Emir, 115, 118, 576
 Gülbeden Babür, 333
 Gülrüh Begim, 334, 342
 Gürcistan, 78, 160, 165, 243, 521
 Gürkanlılar, 301, 303

H

Hâce Ahrar-ı Veli, 100
 Hâce Muhammed Parsa, 275
 Hacı Barlas, 5, 7, 113, 116, 129
 Haf şehri, 525
 Hafız Hüseyin Busiriy, 275
 Hafız Tanış Buharî, 400
 Hafız-ı Ebru, 82, 113, 116
 Hakkari, 207
 Halep, 11, 59, 79, 143, 215, 239, 240,
 245, 246, 247, 253, 444, 455, 480
 Halil Sultan, 14, 15, 16, 323, 486, 519,
 521, 527
 Halisa, 306
 Hama, 11, 215
 Hammer, 180, 186
 Hamse, 523
 Hamza Bey, 219
 Hamza Tarkhan, 126
 Hanbeli, 250
 Hândmîr, 64, 184, 186, 200, 201, 205,
 206, 207, 208, 210, 211, 217, 224,
 225, 226, 227, 229, 359, 486, 535
 Hanefi, 54, 92

- Hanzâde Begim, 288
 Harezmi, 8, 9, 26, 29, 39, 98, 158, 159, 203, 237, 268, 269, 276, 280, 365, 366, 390, 391, 393, 405, 411, 412, 420, 422, 441, 495, 520, 526, 545
 Harput, 216
 Hasan Ali, 23, 212, 213, 214, 221, 224, 230
 Hasan b. Taceddin-i Yezdi, 21, 30, 529, 548
 Hasankeyf, 215
 Hatib Abdülmümin, 56
 Hatun Can Begüm, 213
 Hazar Denizi, 78, 440, 454
 Hazreti Beşir, 118, 129, 130, 131
 Henry, 147, 335, 345, 373
 Herat, 16, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 118, 203, 208, 209, 211, 212, 213, 230, 257, 258, 269, 282, 283, 287, 295, 303, 321, 324, 359, 361, 362, 363, 364, 474, 481, 507, 510, 518, 521, 522, 527, 546, 555, 556, 557, 561, 562, 563, 564, 567, 568, 569, 572, 573, 575, 576, 577, 578, 581, 583, 587, 590
 Heratrud, 529
 Herman Sanches de Pazaluelos, 145
 Hızır Hoca Han, 320, 339
 Hicaz, 195
 Hille, 79, 199
 Hind, 11, 14, 85, 92, 100, 179, 241, 331, 332, 339, 410, 416, 418, 536
 Hindâl, 303
 Hindikuş, 330
 Hindistan, 11, 29, 37, 39, 46, 56, 67, 92, 95, 98, 101, 103, 104, 117, 197, 215, 240, 241, 242, 243, 246, 280, 293, 294, 295, 297, 301, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 313, 326, 327, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 338, 340, 368, 388, 390, 418, 419, 494, 523, 530, 531, 532, 538, 545, 549, 557, 562, 563, 586, 589
 Hindistan İdare Kanunu, 306
 Hindistan Seferi, 538, 549, 562, 589
 Hisar, 117, 288, 293, 539
 Hive, 34, 269, 274, 276, 297, 360, 365, 377, 391, 393, 394, 395, 398, 399, 401, 402, 406, 407, 408, 420, 422, 423
 Hive Hanlığı, 34, 274, 297, 360, 365, 377, 391, 393, 394, 398, 399, 401, 402, 406, 407, 408, 420, 422, 423
 Hoca Ahmed Yesevî, 358
 Hoca Gıyaseddin Salar Simnani, 526
 Hoca İlgor, 118
 Hoca Kelân, 331
 Hoca Mîr Mîrân, 331
 Hocend, 8, 14, 334, 440, 505
 Hoelun-ucin, 316
 Hokand, 365, 367, 368, 369, 370, 371, 391, 472, 479, 499
 Hondmir, 13, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 29, 31, 119, 186, 229, 486, 490, 510, 523, 524, 525, 527, 529, 535, 548
 Horasan, 5, 9, 13, 16, 17, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 78, 93, 117, 160, 165, 203, 208, 211, 212, 224, 226, 227, 268, 274, 276, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 296, 303, 362, 364, 482, 507, 512, 523, 529, 538, 546
 Hoy, 197
 Hodayberdi Sultan, 411
 Hodaydâd Hüseyinî, 15, 16
 Hulefâ-yi Râşidin, 523, 550
 Humâyûn Şah, 304
 Humus, 11, 215, 246
 Hurifiler, 17
 Hurmatu, 77
 Huttelan, 505, 516
 Huy şehri, 255
 Hüdayar, 369
 Hûlagu Han, 469, 476
 Hümâyunnâme, 329, 334, 337
 Hürremabad, 66, 545
 Hüseyin Ali, 212, 511, 515
 Hüseyin Baykara, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 96, 101, 265, 272, 276, 277, 279, 281, 282, 283, 362, 365, 370, 371, 372, 419, 473, 475, 483, 485, 487, 490, 496, 509, 511, 512, 513, 514, 518, 519, 525, 530, 540, 545, 583, 584
 Hüseyin Vâiz-i Kâşifi, 519, 548
 Hz. Âdem, 178
 Hz. Muhammed, 178
- I**
- I. Bayezid, 37, 39
 II. Bahadır Şah, 306

- II. Manuel, 49, 51, 69
 II. Murad, 53, 65, 210, 456
 II. Selim, 178
 Irak, 10, 13, 23, 77, 187, 193, 199, 202, 203, 204, 205, 211, 212, 213, 220, 222, 223, 224, 440, 441, 523, 546
 Irak-ı Acem, 23, 77, 202, 203, 211, 212
 Irak-ı Arab, 10, 199, 204, 205, 220
 Isık Göl, 9
- İ**
- İbn Arabşah, 16, 31, 43, 44, 45, 48, 69, 118, 197, 198, 199, 215, 229, 240, 246, 248, 250, 252, 259, 505, 506, 507, 509, 510, 514, 527, 529, 531, 532, 533, 542, 545, 548, 567, 588
 İbn Cezerî, 55, 68
 İbn Çengi, 456
 İbn Hacer, 51, 54, 55, 63, 64, 69, 238, 239, 246, 255, 257, 259, 543, 551
 İbn Haldun, 47, 64, 69, 70, 251
 İbn Kadı Şuhbe, 238, 239, 240, 259
 İbn Muflih, 250, 251
 İbn Şihne, 47, 246, 253, 258
 İbn Teymiyye, 54, 70
 İbrahim Bey, 215
 İbrahim Lüdi, 303, 304
 İbrahim Sultan, 19, 21, 256, 479, 483, 493
 İç Asya, 6, 30, 355, 384, 423, 437, 440, 441, 461
 İdris-i Bitlisi, 40
 İlbars, 365
 İlbeylü, 448
 İlhanlı, 12, 48, 53, 58, 62, 63, 349, 397, 398, 402, 421, 425, 431, 436, 442, 448, 452, 458, 461, 469, 476, 538, 550
 İlhanlılar, 9, 385, 399, 402, 448, 449, 461
 İli Nehri, 116
 İlik Sultan, 369
 İltüzer, 366
 İlyas Hoca, 7
 İlyas Kethüda veled-i Timur, 450
 İmam Ali Zeynel Abidin, 322
 İmam Kulu Han, 414
 İmam-ı Azam, 93
 İndus Nehri, 305
 İngilizler, 294
 İngiltere, 95, 139, 147
 İpek Yolu, 81, 92, 98, 100, 342, 346, 374, 542, 548, 555, 557, 558, 560, 561, 562, 564, 568, 569, 570, 572, 573, 574, 575, 581, 583, 584, 585, 587
 İran, 9, 10, 13, 19, 24, 30, 34, 56, 60, 77, 91, 98, 101, 105, 132, 159, 195, 201, 202, 205, 211, 212, 213, 214, 216, 220, 221, 225, 228, 229, 237, 242, 256, 258, 280, 284, 306, 361, 362, 363, 365, 377, 384, 418, 431, 440, 441, 449, 458, 461, 470, 474, 516, 519, 536, 538, 548, 549, 550, 557, 561, 562, 563, 574, 585, 586, 591
 İrec Afşar, 21, 30, 516, 527, 548
 İrimçi, 115
 İsen Devlet Begim, 327, 328
 İsfahan, 160, 165, 203, 484, 523, 538
 İsfend Mirza, 534
 İsfizar, 545
 İskender, 67, 146, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 216, 217, 218, 328, 395, 404, 408, 414, 417, 424, 482, 486, 499, 534, 535, 538
 İslam, 18, 39, 43, 44, 47, 53, 54, 64, 70, 87, 90, 92, 95, 96, 101, 103, 104, 107, 114, 223, 239, 257, 259, 307, 310, 356, 358, 359, 360, 361, 363, 373, 383, 384, 385, 386, 388, 389, 390, 396, 400, 404, 410, 414, 416, 418, 423, 424, 425, 474, 480, 487, 496, 498, 499, 567, 571, 572, 576, 577, 589, 592, 594
 İslamiyet, 5, 6, 267
 İspanya, 81, 255
 İspend, 206, 207, 217
 İstanbul, 6, 24, 30, 33, 37, 38, 42, 43, 44, 46, 47, 49, 51, 52, 54, 55, 56, 58, 63, 65, 68, 69, 70, 71, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 97, 100, 104, 105, 106, 107, 146, 147, 148, 149, 150, 157, 159, 161, 162, 177, 178, 180, 181, 182, 186, 195, 197, 198, 200, 201, 205, 207, 209, 210, 212, 213, 214, 221, 230, 231, 239, 241, 242, 244, 253, 256, 258, 259, 260, 267, 269, 270, 271, 273, 274, 283, 284, 285, 294, 295, 296, 297, 309, 310, 345, 349, 355, 357, 358, 360, 364, 368, 373, 383, 384, 385, 398, 401, 422, 423,

- 424, 425, 431, 433, 435, 436, 438, 441, 442, 443, 444, 449, 452, 455, 459, 460, 461, 462, 463, 467, 468, 470, 473, 479, 482, 492, 498, 499, 500, 505, 508, 510, 518, 519, 520, 522, 523, 530, 535, 536, 537, 538, 543, 547, 548, 549, 550, 551, 562, 567, 588, 590, 592, 593, 594
- İvan İvanoviç, 164
- İzmir, 13, 32, 63, 91, 99, 105, 145, 187, 188, 261, 321, 345, 373, 460, 534
- J**
- Jean Aubin, 8, 31, 40, 197, 230, 239, 505, 550
- Jean Juvenal, 146, 149
- K**
- Kabil, 13, 293, 330, 331, 334, 523
- Kabile-i Tataran-ı Şeyillâh, 451
- Kabilşah Oğlan, 7
- Kadı Burhaneddin, 10, 11, 58, 59, 60, 70, 214, 239, 241, 243, 442
- Kadı İhtiyaruddin Hasan, 282
- Kafkas Sıradağları, 78
- Kahire, 53, 54, 77, 197, 199, 210, 219, 231, 238, 239, 240, 241, 243, 246, 247, 249, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 543
- Kalmuklar, 271, 276
- Kalpuş yaylağı, 213, 220, 529
- Kamereddin, 8, 9
- Kandahar, 15, 284, 303
- Kanlı Tulubay, 355
- Kansu Gavri, 287, 444
- Kanuni Sultan Süleyman, 447
- Kaplan Kalesi, 210
- Kara Abdal, 284
- Kara İsâ, 444
- Kara Koyunlu Cihanşah, 23, 24, 474
- Kara Koyunlu Yakup Bey, 27
- Kara Kurgan, 206
- Kara Mehmed, 195, 196, 238, 255
- Kara Yusuf, 12, 18, 48, 58, 59, 79, 80, 193, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 211, 216, 217, 244, 255, 256, 485
- Kara Yülük Osman Bey, 11, 214, 215, 216, 217, 218
- Karabağ, 12, 198, 206, 208, 210, 223, 224, 243, 253, 257, 478, 495
- Karabel, 214
- Karaçar, 114, 115, 123, 125, 126, 130, 356, 367, 475, 476
- Karaçi, 21, 30, 274
- Karaçor, 115, 123, 125, 126, 130
- Karaçuk, 10
- Karadeniz, 39, 52, 142, 157, 163, 171
- Karahisar, 80, 453, 454
- Karakalpaklar, 395
- Karakeçilü, 448
- Karakoyunlu, 32, 80, 193, 195, 203, 205, 209, 211, 213, 214, 217, 218, 220, 221, 223, 224, 228, 268, 324, 392, 485, 515, 534, 538
- Karakul, 279
- Karaman, 65, 216, 447, 451, 452, 456, 457, 459
- Karamanoğulları, 52, 205, 442
- Karaz, 210, 219
- Karluklar, 117
- Karşi, 113, 116, 132, 292, 400, 411
- Kasım Han Sultan, 274
- Kastamonu, 52
- Kastilya, 81
- Kaşkaderya, 111
- Kavçin, 505, 507, 509, 510, 511
- Kayrıcak Oğlan, 78
- Kayseri, 13, 66, 177, 199, 243, 441, 444, 446, 454, 461
- Kazaklar, 276, 286, 358, 395
- Kazan Han, 6, 8, 320, 356
- Kazvin, 204, 205, 207, 211, 484
- Kemah Kalesi, 80, 413
- Keneges, 117, 392, 407
- Kerkük Kalesi, 571
- Keş, 5, 47, 111, 113, 114, 475, 505, 557
- Kethüda Mahmud veled-i Ali, 450
- Kethüda Seyyid Ahmed veled-i Kürtü, 450
- Keyhüsrev, 7
- Khondamir, 119
- Kıpçaklar, 157
- Kırgız, 368, 439, 472
- Kırım, 438
- Kırşehir, 13, 199, 445, 449, 450, 454, 462, 463, 541

Kıyat, 392, 407
 Kızılırmak, 12, 13, 441, 445
 Kiev, 162, 164, 166, 167, 168, 169
 Kiranpa, 448
 Kirman, 23, 211, 212, 523, 538
 Koçinler, 509
 Kongrat Kabilesi, 318, 366, 367
 Konstantin Dragas, 51
 Konya, 107, 187, 188, 445
 Kosova, 42, 50, 141
 Kosun, 444
 Koyunculu, 448
 Köçküncü Han, 271, 290, 294
 Köçküncülüler, 290
 Köseadağ, 431, 432, 433, 434, 440, 441,
 444, 448, 454, 458, 460, 461
 Kubilay Han, 14
 Kuçe Melik, 520
 Kuçin, 509
 Kudüs, 143, 160, 162, 165, 169
 Kulikovo düzlüğü, 159
 Kum, 204, 483, 484
 Kumari, 506
 Kundurca, 10
 Kunduzca, 10, 78, 237, 357, 387, 410,
 521, 524, 534, 538
 Kureyşi, 45
 Kurultay, 478
 Kuştimür, 444
 Kutluk Murad İnak, 366
 Kutluk Nigâr Hanım, 301, 302, 303
 Kutluk Terken Ağa, 325
 Kuzey Hindistan, 294, 295, 303, 305, 562
 Kuzey Karadeniz, 39, 52
 Kübrevilik, 295
 Küçük Asya, 81
 Külüg Ming Timur, 267
 Kür Nehri, 225
 Küregen, 8, 44, 114
 Kürtüoğlu Kethüda Seyyid Bölüğü, 450
 Kütahya, 139, 140, 151

L

Lala Hoca, 195
 Lampsakos, 141
 Lazarevic, 49, 52, 57
 Leşker-i Tacik, 385
 Libellus de Notitia Orbis, 147

Londra, 152, 310, 360, 558
 Luristan, 66, 205, 545

M

Macaristan, 141, 267, 303
 Mahan, 444, 525
 Mahdum Sultan, 326
 Mahdum-ı Azam, 295
 Mahım Begim, 334, 336, 337, 338
 Mahlar Ayim, 369, 371
 Mahmud Bey, 222
 Mahmud Ferruh, 11, 30, 510, 548
 Mahmud Halhal, 196
 Mahmud Han, 269, 280, 326, 327, 328
 Mahmud Kaşgari, 117
 Mahmut b. Emir Veli, 479
 Makrizî, 63, 69
 Makü Kalesi, 213
 Malatya, 11, 58, 59, 79, 215, 240, 242,
 244, 245
 Mangıt, 117, 273, 355, 358, 366, 392,
 407, 411
 Mangıtlar, 276, 358, 394, 412
 Manisa, 33, 71, 187, 188, 456, 459
 Mansur Bahşı, 361
 Marânşâh, 18
 Mardin, 10, 54, 70, 78, 199, 215, 253,
 482
 Margilan, 367
 Marko, 52, 68
 Mâverâünnehir, 5, 6, 7, 13, 16, 17, 20, 21,
 23, 27, 28, 29, 237, 265, 268, 269,
 270, 271, 276, 278, 281, 287, 288,
 289, 290, 291, 293, 294, 295, 505,
 521, 523, 535
 Maveraünnehr, 8, 13, 114, 116, 117, 135,
 357, 362, 364, 366, 367, 393, 395,
 400, 402, 408, 410, 417, 420, 422
 Mâzenderân, 179, 518, 523, 526, 551
 Mecmua-yi Şairan, 371
 Medine, 81, 363, 476
 Medzoplu Toma, 195
 Mehmet Çelebi, 12
 Mekke, 20, 81, 256, 363, 476
 Melik el-Zahir Berkuk, 77
 Melik Fahreddin, 8
 Melik İzzeddin, 200
 Melik Şah Süleymanoğlu Şah Mansur,
 335

- Memlûk, 11, 59, 60, 63, 64, 69, 70, 143, 163, 198, 202, 208, 209, 214, 218, 235, 237, 238, 239, 240, 241, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 261, 287, 444, 543, 551
- Mengü Kavçin, 510
- Menteşeoğulları, 141, 145
- Merağa, 213
- Mercidabık Savaşı, 444
- Merkit, 318, 436
- Merv, 24, 25, 27, 28, 285, 286, 288, 295, 329, 362, 365, 512, 525, 529
- Merv Kalesi, 286
- Meryem Ana, 155, 161, 162, 164, 166, 167, 168, 169, 170
- Meşhed, 11, 30, 201, 229, 510, 529, 548
- Metropolit Kiprian, 163, 167
- Mevlana Abdullah Keşi, 486
- Mevlânâ Arabşâh-ı Münşi, 184
- Mevlana Hüseyin Şah, 324
- Mevlâna Lütfullah b. Fethullah Çustî, 370
- Mevlâna Muhammed Hitayi, 275
- Mevlana Seyyid Hasan Hoca Bahaeddin Nisârî-i Buhârî, 364
- Mevlana Şeyh Muhammed veled-i Hacı Hacı Bendgîr Tebrizî, 486
- Meyane, 213, 214, 221, 222
- Meymene, 282
- Mezid-i Argun, 221
- Mısır, 46, 56, 60, 77, 78, 79, 81, 99, 177, 195, 196, 199, 200, 208, 222, 229, 237, 241, 245, 247, 251, 253, 254, 257, 418, 441, 486
- Mısır Hoca, 196
- Mihmanname-yi Buhara, 363, 399, 404, 408, 411, 413, 417
- Mihr-i Nigar Hanım, 322
- Mihrünnisâ, 343
- Mihter Bayezid, 218
- Mimar Hoca Kasım, 333
- Ming boyu, 367
- Mir Bahşi, 307
- Mir Said Bereke, 93
- Mir Saman, 307
- Miran Şah, 324
- Mirek Seyyid Giyas, 365
- Mîrhând, 195, 197, 199, 200, 201, 203, 206, 230, 508, 509, 510, 511, 529, 534, 535, 538, 549
- Mirhond, 131, 529
- Mirza Abdullah, 21, 22, 483
- Mirza Abdülâtilaf, 21, 96
- Mirza Alauddevle, 212, 516
- Mirza Babür, 211, 216
- Mirza Baysungur, 206, 210, 216, 223, 227, 324, 485
- Mirza Cuki Germsir, 485
- Mirza Ebübekir, 18
- Mirza Giyas Bey, 343
- Mirza Halil Sultan, 15, 16, 519, 521, 527
- Mirza Han, 329
- Mirza İlengir, 515
- Mirza İskender, 203, 534, 535
- Mirza Kamran, 339
- Mirza Mahmud Hâce Lak, 223
- Mirza Muhammed Babür, 28, 29
- Mirza Muhammed Cihangir, 15
- Mirza Muhammed Haydar Duğlat, 328, 347, 363, 375
- Mirza Muhammedî, 212
- Mirza Ömer, 77, 78, 200, 484, 524
- Mirza Rüstem, 197, 199
- Mirza Şahruh, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 24, 26, 30, 78, 130, 200, 202, 204, 206, 208, 209, 219, 228, 256, 257, 258, 324, 481, 482, 484, 498, 503, 507, 508, 510, 511, 512, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 521, 522, 523, 525, 527, 528, 529, 531, 532, 534, 535, 538, 539, 540, 543, 545, 546, 547, 583
- Mirza Uluğ Bey, 112, 130, 508, 510, 511, 514, 521, 527, 531, 535, 539, 540
- Mirza Üveys, 25
- Mişaye, 160, 165
- Moğol, 5, 6, 8, 14, 16, 27, 40, 42, 44, 45, 85, 91, 92, 98, 101, 103, 105, 115, 116, 139, 143, 267, 271, 273, 276, 280, 294, 313, 315, 320, 321, 326, 327, 334, 338, 339, 340, 344, 346, 349, 355, 374, 381, 383, 384, 385, 390, 392, 395, 396, 397, 398, 399, 401, 402, 404, 406, 410, 414, 421, 425, 431, 432, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 445, 446, 449,

451, 454, 455, 457, 458, 459, 460,
474, 500, 503, 505, 507, 508, 515,
525, 530, 538, 539, 542, 550, 561,
568, 571, 572, 589, 591
Moğolca, 116, 315, 436, 454, 489, 539
Moğolistan, 6, 325, 436, 454, 505, 523,
535
Molla Seyfeddin Ahmed Taftazani, 282
Mora, 51, 67
Moskova, 10, 13, 78, 99, 155, 157, 158,
159, 161, 162, 163, 164, 166, 167,
168, 169, 170, 171, 358, 359
Mughal, 301, 303, 309, 314, 329, 334,
336, 337, 338, 341, 345, 346, 347,
373, 374, 375, 539, 548
Muğla, 145, 349
Muhabbet-Name, 371
Muhammed Abbasi, 5, 31, 505, 550
Muhammed Cuki, 19, 208, 209, 210, 218,
219, 322, 323, 483, 517, 519
Muhammed Hüseyin, 27, 28
Muhammed Kasım, 28
Muhammed Ömer Mirza, 27
Muhammed Ramazani, 19, 30
Muhammed Salih, 363, 392, 393, 394,
400, 404, 413, 417, 418, 425
Muhammed Sultan, 11, 15, 80, 196, 204,
211, 223, 321, 323, 524, 528, 529
Muhammed Sultan Medresesi, 15
Muhammed Timur, 279, 286
Muhammed Yusuf, 197, 230, 392, 415,
425
Muhammed-Şerif Debir, 372
Muineddin-i Natanzî, 8, 31, 505, 550
Muiniddin Natanzî, 118
Muizzüddin Muhammed, 303
Murad Bey, 222, 223
Murgab, 28, 29, 286
Musa Bey, 273
Musa Çelebi, 56, 80
Musul, 10, 115, 132, 197, 253
Muş, 195, 206, 208, 542
Muşşalar, 17
Mutahharten, 58, 62, 70, 79, 196, 215
Muzaffer Hüseyin, 29, 282, 283
Muzafferiyete Tekkesi, 214
Muzafferliler, 9, 10

Mücmel-i Fasihi, 11, 13, 30, 123, 510,
548
Müjmalî Fasihi, 123
Mümtaz Mahal, 344
Müzekkîr-i Ahbab, 364

N

Nadir Şah, 366, 383
Nahcıvan, 195, 200, 222
Nakşbendî, 23
Nakşibendi, 100, 357, 359
Nakşibendî, 23, 275, 285
Name-i Nami, 487
Nasaf, 116, 118, 132
Nasîrüddin Tûsî, 467, 469
Nasrullah, 369, 406, 408, 411, 412, 414,
426
Nasrüddin Tusi, 467, 469
Natalya, 170
Nayman, 392, 407, 436
Nebukadnezar, 160, 165
Nehr-i Barlas, 200
Nekropolü, 576
Neşri, 180, 198, 230, 443, 445, 447, 460
Nevai, 12, 28, 30, 295, 498
Nevâyi, 28, 205, 230, 362, 370, 371, 372
Nevers Dükü Jean, 145
Niğbolu, 37, 53, 141, 143, 144
Niğde, 445
Ninova, 169
Nişabur, 25, 208
Niyazi, 118
Nizâmeddin-i Şâmî, 5, 31, 505, 542, 550
Nizamülmülk, 396
Nogay, 355
Noyan, 114, 356, 367, 431, 432, 433,
434, 440, 441, 444, 445, 452, 458,
459, 460, 461, 476
Nur Tukay, 272
Nurbahşiler, 17
Nüvisendegan-ı Türk, 484, 491, 514

O

Oğuz Kağan Destanı, 340
Oka Nehri, 162, 166
Olçay Buga Mõçelkaçi, 507
Olçay Terken, 7, 325
Olçaytu Han, 442
On İki İmam Şiiligi, 284

Ong Han, 367
 Orhan Bey, 56
 Orhan Gazi, 141
 Orta Asya, 6, 30, 82, 92, 253, 255, 258, 268, 297, 313, 320, 327, 331, 334, 341, 367, 373, 435, 442, 448, 454, 470, 472, 473, 498, 500
 Oruç Bey, 444, 445, 447
 Osmanlı, 11, 12, 13, 18, 37, 40, 42, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 75, 95, 100, 103, 104, 105, 139, 141, 142, 161, 163, 172, 175, 177, 178, 180, 181, 182, 184, 186, 197, 198, 199, 202, 205, 208, 210, 214, 216, 221, 229, 235, 237, 242, 244, 253, 255, 284, 287, 293, 296, 303, 308, 310, 346, 371, 374, 405, 420, 424, 431, 435, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 451, 452, 453, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 473, 498, 500, 518, 541, 549, 585, 592, 593
 Osmanlılar, 10, 37, 42, 48, 50, 51, 58, 63, 67, 68, 69, 75, 141, 179, 186, 401, 419, 442
 Otrar, 5, 14, 15, 255, 431, 433, 440, 522
 Oyratlar, 358

Ö

Ögedey, 6, 30, 321, 472, 476, 479
 Ömer Bey, 225
 Ömer Han, 369, 370, 371, 372
 Ömer Şeyh, 13, 24, 25, 77, 114, 197, 203, 204, 301, 302, 303, 320, 323, 326, 328, 524, 542, 571
 Öşün, 392, 407
 Özbek, 22, 26, 28, 29, 101, 117, 265, 267, 268, 269, 270, 272, 273, 276, 278, 279, 280, 282, 284, 286, 287, 289, 290, 295, 296, 297, 320, 327, 328, 329, 353, 355, 357, 359, 363, 365, 366, 367, 368, 372, 381, 390, 391, 392, 393, 394, 396, 397, 398, 399, 400, 402, 403, 405, 406, 407, 409, 410, 414, 415, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 471, 479, 485, 487, 498
 Özbek han, 26, 117, 290, 381, 391, 394, 397, 403, 406, 410, 414, 415, 421, 422

Özbekistan, 82, 107, 116, 132, 135, 327, 557
 Özbekler, 21, 265, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 284, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 294, 295, 296, 303, 358, 360, 362, 363, 381, 390, 393, 399, 403, 410, 413, 417, 419, 420
 Özi, 10, 78
 Özü, 60

P

Panipat Savaşı, 304
 Paris, 40, 135, 136, 144, 146, 149, 150, 152, 321, 347, 366, 368, 375, 484, 490, 508, 525, 547, 550, 588, 589
 Payanda Sultan Begim, 324
 Payo de Sotomayor, 145
 Pehlivan Hüseyin Divane, 525
 Pencap, 305
 Pera, 144
 Petersburg, 273, 296
 Pir Budak, 212
 Pir Gayb, 217
 Pir Hasan, 196
 Pir Mehmed Bey, 217
 Pir Muhammed, 14, 15, 77, 131, 197, 221, 321, 326, 507, 521, 527
 Pirlepe, 52, 68
 Povest o Temir Aksake, 155

R

Rabia Begim Sultan, 271
 Rahbe şehri, 77
 Ramazanoğulları, 179
 Redusio, 146
 Registan Meydanı, 578
 Reşit Rahmeti Arat, 24, 31, 327, 346, 362, 374, 402, 423, 514, 551
 Rey, 19, 27, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 212, 243, 483, 484, 523
 Risale-yi Hüseyini, 371
 Roma, 37, 39, 63, 80, 139, 142
 Ruha, 78
 Rukiye Sultan, 322
 Rum, 12, 54, 59, 62, 63, 66, 78, 79, 80, 81, 205, 216, 442, 443, 456, 457, 536
 Rus, 10, 34, 98, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 168, 171, 172, 298, 377, 391, 394, 399, 401, 402, 420, 423, 536

- Rusya, 10, 157, 160, 161, 162, 164, 166, 167, 168, 169, 171, 172, 298, 557
- Ruy Gonzales de Clavijo, 562, 568, 579, 589
- Ryazan Knezliği, 161
- S**
- Sadi Şirazi, 98
- Safevî, 29, 32, 281, 284, 286, 288, 292, 293, 305, 362
- Safeviler, 425
- Safeviler, 288, 399, 401, 425, 585
- Sahibkırın, 77, 79, 80, 81, 386, 388, 407, 425
- Sakız, 145
- Saltık Hükümdar Büyük Knez İvan Daniloviç, 164
- Samagar Noyan, 452
- Sancak, 220
- Sanherib, 162, 169
- Sanuçak Bahadır, 128, 131
- Sar Boğa, 9
- Saray, 8, 114, 159, 160, 165, 313, 314, 320, 323, 356, 368, 392, 401, 453, 545
- Saray Mülk, 8, 114, 313, 320, 323, 356
- Sarı, 66
- Savaşı, 78, 201, 280, 285, 286, 295, 362, 365, 410, 441, 443, 444, 448, 454, 521, 532, 534, 538
- Sayram, 10
- Schiltberger, 531, 532
- Sebz, 5, 81
- Selçuklu, 431, 441, 444, 458, 460, 513, 535, 536, 537, 548, 549
- Selçuklular, 308
- Selime-Sultan Begim, 342
- Selmas, 208, 218, 545
- Selmas Savaşı, 208, 218, 545
- Semerkand, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 28, 31, 40, 66, 79, 81, 91, 93, 95, 97, 98, 99, 102, 103, 105, 114, 117, 148, 160, 164, 179, 197, 212, 253, 255, 269, 270, 276, 277, 278, 279, 283, 287, 289, 290, 291, 292, 294, 295, 322, 327, 328, 334, 353, 356, 358, 359, 362, 391, 400, 403, 407, 411, 416, 426, 435, 495, 519, 520, 521, 523, 527, 529, 531, 541, 546, 562, 564, 567, 576, 577, 581, 587, 589, 590
- Serbedarlılar, 9, 17
- Serez, 51
- Ser-i Pul Savaşı, 278, 280
- Seyfeddin Buharzi, 98
- Seyyid Abdülhay Meşhedî, 226
- Seyyid Bereke, 100, 474, 476, 506
- Seyyid Celaleddin Kasani, 295
- Seyyid Erdebilî, 226
- Seyyid Gıyaseddin, 226
- Seyyid Hadi, 329
- Seyyid Hoca Şeyh Ali Bahadır, 507
- Seyyid Nizameddin Emir Sultan Mahmud, 365
- Sır Derya, 10, 268, 269
- Sind, 305, 331
- Sinop, 52
- Sistan, 8, 523, 525, 538, 545
- Sivas, 10, 11, 12, 52, 58, 59, 60, 79, 80, 160, 165, 177, 198, 199, 215, 241, 243, 244, 389, 441, 448, 454, 533
- Sofiyskaya Kroniği, 158
- Söyüncüklüler, 290
- Sudun, 245, 250, 318
- Sultan, 10, 11, 15, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 40, 44, 49, 50, 64, 65, 66, 68, 69, 75, 76, 77, 79, 80, 95, 104, 105, 114, 119, 122, 123, 129, 130, 131, 140, 161, 180, 181, 184, 185, 195, 196, 197, 198, 199, 211, 212, 213, 214, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 238, 239, 241, 243, 244, 247, 248, 249, 252, 254, 255, 257, 272, 274, 278, 279, 283, 284, 301, 302, 310, 321, 324, 326, 329, 339, 358, 362, 364, 367, 369, 370, 371, 372, 406, 426, 434, 435, 446, 456, 460, 461, 475, 481, 483, 485, 490, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 518, 519, 523, 525, 527, 528, 529, 530, 536, 538, 539, 540, 545, 548, 557, 583, 584, 588
- Sultan Ahmed Küregen, 114
- Sultan Ahmed Mirza, 334
- Sultan Ali, 28, 130, 131, 278, 334, 362, 512
- Sultan Ali Meşhedî, 362
- Sultan Ali Mirza, 334

Sultan Begüm, 27, 358
 Sultan Berkuk, 10, 64, 197, 238, 239, 241, 243
 Sultan Celaleddin Harezmsah, 367
 Sultan Ebu Said, 212, 213, 214, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 475, 481, 485, 508, 509, 510, 512, 514, 515, 517, 523, 525, 527, 528, 529, 538, 539, 540, 545
 Sultan Ferec, 11, 198, 199, 244, 247, 248, 249, 252, 254, 255
 Sultan Hüseyin, 15, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 248, 272, 362, 364, 370, 372, 509, 511, 512, 513, 514, 518, 519, 525, 530, 538, 539, 540, 545, 583, 584
 Sultan II. Mahmud, 371
 Sultan İbrahim, 119, 123, 131, 212, 332
 Sultan Mahmud Küregen, 114
 Sultan Muhammed, 19, 324, 512, 527
 Sultanâbâd, 26
 Sultaniye, 61, 99, 146, 201, 204, 205, 207, 208, 211, 221, 222, 243, 484, 515, 525, 528, 532, 535
 Sultaniye Piskoposu Johannes, 146
 Suriye, 11, 37, 39, 46, 79, 97, 143, 198, 222, 223, 237, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 250, 253, 441
 Sübhankulu Han, 408, 413
 Süleyman Sufi, 545
 Süleyman Şah, 131, 442, 443, 444, 458, 506, 507, 524

Ş

Şabran, 160, 165
 Şaburgan, 505
 Şah Ali, 195
 Şah Begim, 328, 329
 Şah Budak, 273, 359
 Şah Cihan, 305, 341, 344
 Şah İsmail, 29, 277, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 296, 329, 365
 Şah Melik, 14, 16, 195, 205, 206, 251, 474, 513, 534
 Şah Sultan Muhammed, 328
 Şah Zinde Kusem İbn Abbas, 98
 Şahbudaklılar, 290
 Şah-ı Zinde, 576

Şahrüh, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 26, 30, 31, 65, 66, 78, 96, 101, 104, 111, 130, 193, 200, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 216, 217, 218, 219, 223, 227, 228, 229, 269, 320, 321, 322, 323, 324, 367, 369, 473, 474, 478, 481, 482, 493, 494, 495, 496, 498, 503, 507, 508, 510, 511, 512, 514, 518, 519, 521, 522, 523, 525, 527, 528, 529, 531, 532, 534, 535, 538, 539, 540, 541, 543, 545, 546, 547, 583, 584
 Şahseray Begüm, 212
 Şakarünnisa Begim, 342, 343
 Şam, 11, 48, 75, 77, 79, 143, 160, 165, 197, 199, 205, 215, 412, 416, 443, 480, 567
 Şarkiyat Enstitüsü, 82, 365
 Şebli, 195
 Şecere-i Türk, 273, 296, 365, 411, 412, 420
 Şehname, 98
 Şehrisebz, 98, 111, 118, 119, 120, 127, 130, 557
 Şehzade Halil, 214, 225
 Şehzade Muhammed, 221
 Şeki, 224
 Şemsettin Külal, 100
 Şenb-i Gazan, 201, 208
 Şerefeddin Ali-i Yezdi, 5, 31, 58, 260, 505, 550
 Şeyh Ali Bahadır, 131, 195
 Şeyh Cüneyt, 284
 Şeyh Hasan, 219
 Şeyh Haydar, 272, 273
 Şeyh Mahmud Hayran, 80
 Şeyh Mirza, 24, 292, 301, 303, 326, 328
 Şeyh Muhammed, 486, 506
 Şeyh Nureddin, 16
 Şeyh Safiyüddin, 284
 Şeyh Savi, 77
 Şeyillâhoğlu Ali Bey, 451
 Şibanî Han, 28, 117, 265, 271, 273, 274, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 295, 327, 328, 329, 359, 361, 363, 365, 392, 393, 396, 400, 403, 404, 407, 408, 410, 413, 417, 473

Şibaniler, 268, 269, 270, 276, 297, 395, 398, 405
 Şibaninâme, 372
 Şii, 284, 285, 289, 292, 365
 Şimahi, 160, 165
 Şir Ali Han, 369
 Şiraz, 9, 10, 99, 160, 165, 256, 483, 538, 567, 571
 Şirvan, 10, 179, 205, 209, 227
 Şirvanşah Ferruh Yesar, 224
 Şirvanşah Şeyh Halilullah, 209
 Şirvanşahlar, 225

T

Tac Mahal, 305, 344
 Taherten, 79
 Tahran, 5, 8, 12, 13, 19, 30, 31, 195, 196, 197, 200, 201, 205, 211, 213, 214, 224, 226, 228, 229, 230, 231, 238, 240, 245, 259, 260, 320, 322, 324, 328, 346, 347, 348, 359, 362, 364, 374, 375, 376, 478, 479, 498, 499, 505, 507, 508, 510, 516, 518, 519, 527, 536, 537, 547, 549, 550, 551
 Tana, 142, 143
 Taragay, 118, 360
 Tarih-i Ebulfeyz Han, 403
 Tarih-i Reşidi, 90, 105, 364
 Tarmaşirin Han, 5, 6, 476
 Taşkent, 15, 23, 82, 87, 98, 105, 111, 113, 114, 117, 118, 132, 133, 135, 280, 290, 294, 334, 362, 364, 365, 367, 370, 392, 395, 397, 418, 422, 423, 424, 425, 426, 474, 499, 536, 548
 Tatarlar, 431, 456
 Tebriz, 11, 23, 61, 159, 160, 165, 195, 196, 197, 200, 201, 203, 206, 207, 208, 209, 213, 214, 216, 217, 220, 221, 223, 238, 253, 283, 480, 561
 Tekina Hatun, 5
 Ten, 10
 Terek, 10, 75, 76, 78, 240, 357, 524, 526
 Terek Savaşı, 75, 526
 Terk Amal, 367
 Theodoros, 51
 Tiflis, 160, 165
 Timur, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 30, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49,

50, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 126, 132, 133, 135, 136, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 175, 176, 177, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 205, 215, 216, 219, 220, 222, 223, 228, 230, 231, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 265, 266, 267, 268, 270, 277, 279, 286, 287, 297, 293, 301, 302, 303, 313, 314, 316, 320, 321, 322, 324, 325, 326, 330, 332, 333, 339, 344, 345, 346, 348, 353, 354, 356, 357, 358, 360, 361, 366, 368, 369, 370, 372, 373, 375, 376, 381, 382, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 396, 398, 399, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 418, 419, 421, 422, 425, 426, 431, 432, 434, 435, 442, 443, 446, 447, 450, 452, 468, 472, 473, 474, 476, 478, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 489, 490, 493, 494, 496, 498, 499, 503, 504, 505, 506, 507, 510, 511, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 547, 551, 555, 556, 559, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591
 Timur Devleti, 561, 591
 Timur Mirası, 287
 Timurlu, 5, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 69, 70, 79, 87, 91, 95, 99, 100, 105, 118, 147, 193, 195, 197, 198,

- 201, 203, 205, 206, 207, 208, 209,
210, 211, 212, 213, 214, 215, 216,
217, 218, 219, 220, 221, 222, 223,
224, 225, 226, 227, 228, 230, 231,
232, 235, 237, 239, 245, 246, 248,
250, 251, 254, 256, 257, 259, 261,
265, 269, 270, 271, 273, 276, 277,
278, 280, 281, 282, 283, 288, 289,
294, 295, 303, 313, 320, 321, 324,
325, 326, 331, 333, 334, 340, 344,
345, 348, 353, 357, 359, 362, 363,
364, 365, 366, 368, 371, 372, 373,
376, 385, 386, 388, 389, 390, 391,
392, 393, 396, 397, 398, 399, 400,
403, 405, 407, 410, 413, 414, 416,
417, 419, 420, 421, 422, 424, 435,
467, 470, 471, 472, 473, 477, 478,
479, 483, 485, 487, 489, 495, 496,
497, 498, 500, 503, 505, 506, 507,
508, 509, 510, 511, 512, 513, 514,
516, 517, 518, 521, 522, 523, 524,
525, 526, 527, 528, 529, 530, 531,
532, 533, 534, 535, 536, 537, 538,
539, 540, 541, 542, 544, 545, 546,
547, 549, 551, 558, 559, 564, 570,
576, 577, 579, 583, 584, 589, 591
- Timurlu Devleti, 91, 105, 193, 228, 232,
235, 237, 256, 271, 277, 282, 283,
357, 359, 363, 364, 383, 384, 385,
386, 388, 390, 405, 407, 420, 424,
497, 512, 525, 526, 534, 549, 551
- Timurlu Rönesansı, 95, 577
- Timurlular, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16,
18, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 46,
68, 75, 82, 89, 93, 95, 96, 98, 99, 100,
103, 104, 105, 106, 111, 114, 115,
120, 170, 181, 193, 196, 198, 200,
202, 203, 204, 206, 207, 211, 212,
214, 215, 219, 222, 228, 230, 232,
249, 257, 265, 270, 271, 281, 282,
294, 295, 313, 315, 316, 317, 320,
321, 322, 326, 345, 357, 358, 360,
361, 364, 366, 370, 372, 373, 381,
383, 384, 385, 386, 387, 390, 391,
392, 393, 396, 397, 398, 399, 401,
402, 404, 405, 421, 423, 435, 459,
467, 479, 500, 503, 514, 524, 536,
540, 543, 544, 547, 552
- Timur-nâme, 372
- Tinim Güregen, 367
- Tipografskaya Kroniği, 158
- Tirmiz, 474, 506
- Toga Timurlular, 9
- Tokat, 12, 13, 52, 56, 65, 426, 454, 500
- Toktamış, 9, 10, 11, 59, 60, 75, 77, 78, 81,
99, 142, 155, 157, 159, 161, 163, 164,
166, 170, 171, 197, 237, 238, 239,
240, 243, 387, 408, 409, 410, 412,
478, 521, 526, 534, 538, 541, 542
- Tolunlular, 179
- Tongrul Kethüda veled-i Baytimur, 450
- Toy Hoca, 9
- Trabzon Rum İmparatorluğu, 205, 216
- Tuğluk Timur, 5, 6, 7
- Tuhta Buğa Sultan, 339
- Tuluy, 472
- Tumanay Han, 116
- Tuna, 39, 52
- Tura, 268, 358
- Turagay, 5, 487
- Turan, 91, 101, 105, 478, 561, 591
- Tursun Bey, 66, 67, 70
- Tükel Hanım, 320
- Türk, 5, 16, 17, 30, 32, 33, 34, 40, 44, 63,
69, 71, 75, 87, 89, 95, 98, 101, 106,
115, 116, 117, 141, 151, 155, 157,
160, 165, 166, 171, 172, 177, 179,
186, 187, 207, 228, 237, 257, 258,
259, 260, 268, 273, 284, 285, 286,
290, 294, 295, 296, 298, 301, 303,
304, 306, 307, 310, 313, 326, 327,
335, 338, 341, 347, 349, 355, 359,
361, 363, 365, 375, 377, 381, 383,
384, 385, 387, 388, 389, 390, 392,
393, 396, 397, 398, 399, 400, 401,
402, 403, 404, 406, 409, 410, 411,
412, 414, 415, 416, 418, 420, 421,
423, 425, 427, 431, 432, 435, 436,
437, 438, 439, 441, 442, 443, 447,
448, 449, 452, 454, 456, 457, 459,
460, 461, 462, 474, 479, 484, 490,
492, 498, 500, 503, 505, 507, 508,
514, 517, 518, 521, 525, 526, 535,
536, 537, 538, 539, 547, 548, 549,
550, 551, 561, 562, 566, 571, 572,
574, 577, 588, 589, 591
- Türkçe, 8, 90, 116, 117, 340, 360, 372,
401, 439, 449, 459, 460, 461, 491,
537, 549
- Türkistan, 5, 10, 22, 34, 60, 99, 148, 150,
185, 265, 267, 268, 270, 271, 272,

273, 275, 276, 277, 279, 280, 282, 283, 284, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 296, 298, 356, 359, 360, 370, 377, 384, 390, 391, 396, 397, 406, 417, 419, 420, 470, 472, 479, 491, 494, 497, 498, 523, 535, 555, 557, 558, 561, 562, 563, 567, 569, 574, 577, 581, 582, 583, 585, 586, 587, 590

Türkiye, 48, 70, 88, 89, 92, 98, 105, 177, 235, 267, 268, 282, 294, 295, 296, 297, 349, 357, 441, 446, 460, 461, 462, 463, 473, 492, 498, 592, 593

Türkmen, 24, 26, 30, 39, 41, 43, 54, 55, 64, 193, 195, 196, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 219, 220, 221, 222, 225, 226, 227, 228, 286, 324, 392, 401, 443, 444, 445, 446, 458, 507, 508, 545, 546, 547, 549

U

Ubeydullah, 23, 24, 100, 213, 286, 290, 292, 293, 295, 357, 363, 364, 401, 403, 406, 407, 408

Ucan, 205, 210

Ulu Saray, 160, 165

Ulu Yörük, 448, 449, 455, 461

Uludağ, 10, 455, 460

Uluğ Bey, 16, 19, 20, 21, 23, 31, 81, 96, 99, 101, 120, 269, 270, 321, 322, 323, 326, 357, 358, 475, 479, 482, 493, 508, 510, 511, 514, 521, 527, 531, 535, 539, 540, 541, 577, 578, 584

Uluğbek, 120, 130

Ulukamanlı, 448

Ural Nehri, 268

Urus Han, 9, 78, 542

Uzun Hasan, 24, 26, 27, 65, 66, 67, 193, 194, 212, 213, 214, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 229, 230, 511

Ü

Üçkilise, 196

Ürgenç, 160, 165, 268, 269, 282

Üstad Ruhi, 420

V

Vakkas Biy Mangıt, 358

Van, 10, 195, 197, 200, 207, 209

Van Gölü, 197, 207

Van Kalesi, 195

Varsak, 444, 454

Vasilij Dmitriyeviç, 161, 163, 164, 166, 167, 169

Venedik Senatosu, 142, 144

Venedikliler, 142, 145

Veziir şehri, 365

Vidin, 141

Vitkeviç, 395, 405, 423

Vladimir, 155, 156, 161, 162, 164, 167, 168, 169, 170

Voskresenskya Kroniği, 157

Y

Yadigar Han, 274

Yakub Çelebi, 50

Yakup Bey, 13, 27, 519

Yamgurçi Bey, 273

Yar Ali, 209

Yavuz Sultan Selim, 283, 293, 444

Yayık, 160, 164

Yecuc-Mecuc, 146

Yelets şehri, 155, 157, 163, 166

Yesevilik, 295

Yesi, 10, 22, 270, 271, 275, 527

Yeşaya Kitabı, 162

Yezd, 19, 30, 521, 527, 538, 548

Yıldırım Bayezid, 10, 11, 12, 13, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 67, 68, 69, 70, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 95, 105, 139, 140, 142, 144, 145, 175, 176, 177, 180, 185, 198, 215, 239, 241, 242, 243, 253, 431, 432, 434, 435, 442, 460, 541, 549, 552

Yıldız Dağ, 12

Yusufzay, 335

Yüreğir, 444

Z

Zahirüddin Muhammed Babür, 24, 31, 265, 277, 278, 361, 402, 404, 406, 410, 417, 419, 423

Zemindar, 306

Zencan, 207, 516

Zengi Ata, 98

Zeynüddin Mahmûd-i Vâsıfı, 362, 363

Zic-i Cedid-i Gürkanî, 19

Zinde Hişam, 505, 506, 543

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) himayesinde hazırlanan *Emir Timur ve Mirası* adlı iki ciltlik bu kapsamlı eser, 14. ve 15. yüzyıllarda Orta Asya, Anadolu, İran, Hindistan ve Doğu Avrupa'da derin izler bırakan Emir Timur'un siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel mirasını disiplinler arası bir perspektifle ele almaktadır. Eser, hem Türk-İslam medeniyetinin tarihî sürekliliğini hem de Timur'un kurduğu siyasi düzenin ve kültürel atılımlarının modern tarih yazımındaki yerini yeniden değerlendirmektedir.

Birinci cilt, Timur'un siyasi yükselişi, Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid ile karşılaşmasının tarihî ve stratejik boyutları, Timurlu devlet teşkilatı, askerî organizasyon ve iktisadi miras gibi konulara odaklanmaktadır. Timur'un bir stratejist ve devlet kurucusu olarak kimliğini öne çıkaran bu kısım, hem Orta Asya'da hem de geniş Avrasya coğrafyasında meydana gelen güç dengelerini ayrıntılı biçimde analiz etmektedir. Timur'un Anadolu ve İran seferlerinin tarihî etkileri, Çağatay hanedanının mirası ve dönemin uluslararası ilişkileri geniş bir bakış açısıyla tartışılmaktadır.

İkinci cilt ise Timurlu döneminin kültür, sanat ve entelektüel yönlerini mercek altına almaktadır. Tasavvuf geleneği, tarih yazıcılığı, edebiyat, mimari, kitap sanatları, müzik ve şehircilik gibi alanlarda Timurlu etkisini ortaya koyan çalışmalar, dönemin kültürel canlılığını gözler önüne sermektedir. Uluğ Bey'in ilim faaliyetleri ve Semerkand merkezli bilimsel ortam, Türk-İslam medeniyetinin 15. yüzyıldaki entelektüel zirvelerinden biri olarak ele alınmaktadır. Ayrıca, Emir Timur'un modern dönemde Özbekistan'da kimlik inşası ve tarih bilinci üzerindeki etkileri de bu cildin önemli temalarındandır.

Türkiye ve Özbekistan'dan alanında uzman akademisyenlerin ortak katkısıyla hazırlanan bu eser, farklı disiplinlerden gelen yaklaşımları bir araya getirerek Emir Timur ve Timurlu mirasına dair literatüre güçlü bir katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Eserin akademik önemi, yalnızca tarihî olayları yeniden değerlendirmekle sınırlı değil, aynı zamanda tarih yazımı açısından metodolojik zenginlik ve karşılaştırmalı analiz imkânı sunmasından da kaynaklanmaktadır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TAKIM ISBN: 978-625-6110-40-3

9 786256 110403

ISBN: 978-625-6110-41-0

9 786256 110410

Emir Timur ve Mirası

CİLT
2

2.
BASKI

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

EMİR TİMUR VE MİRASI

AMIR TIMUR AND HIS LEGACY

CİLT / VOLUME
II

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Emir Timur ve Mirası / Amir Timur and His Legacy

© Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları / © Turkish Academy of Sciences Publications

Türkiye Bilimler Akademisi Tarih Serisi: 5

ISBN: 978-625-6110-40-3 (Tk) - 978-625-6110-42-7 (2.c)

DOI: 10.53478/TUBA.978-625-6110-42-7

Bu kitapta yer alan tüm yazıların dil, bilim, etik ve hukuk açısından bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Editörlerin ve Türkiye Bilimler Akademisi'nin sorumluluğu bulunmamaktadır.

The scientific responsibility for the language, scientific, ethical and legal aspects of all the articles included in the book belongs to the authors. Turkish Academy of Sciences and the editors have no responsibility.

Editörler / Editors

Prof. Dr. Feridun M. Emecen (ORCID ID: 0000-0002-7478-7411)

Prof. Dr. Musa Şamil Yüksel (ORCID ID: 0000-0002-3526-5450)

Prof. Dr. Muhammed Bilal Çelik (ORCID ID: 0000-0002-8246-134X)

Redaksiyon / Redaction

Dr. Mehmet Tuğrul

Grafik Tasarım / Graphic Designer

Mustafa Altıntepe

Baskı Yeri, Tarihi / Publication Place and Date

Ankara Basım Yayın Hizmetleri – Aralık /2025

İkinci Baskı / Second Edition

Baskı Adedi / Pcs.

600

Türkiye Bilimler Akademisi / Turkish Academy of Sciences

Vedat Dalokay Cad. No. 112 06670 Çankaya – Ankara Tel. +903124422903

www.tuba.gov.tr

Emir Timur ve Mirası / ed. Feridun M. Emecen, Musa Şamil Yüksel ve Muhammed Bilal Çelik ; redaksiyon Mehmet Tuğrul. -- Ankara : Türkiye Bilimler Akademisi, 2025.

584 s. ; 16,5 x 24,5 sm. – (Türkiye Bilimler Akademisi Tarih Serisi; 5)

Bibliyografya ve dizin var.

ISBN 978-625-6110-40-3 (Tk)

978-625-6110-42-7 (c. 2)

1. Timur (1336-1405) -- Biyografi. 2. Timur (1336-1405) – Biography. 3. Timurular -- Tarih. 4. Timurid Empire -- History. 5. Orta Asya – Tarih -- 14.-15. yüzyıllar. 6. Central Asia -- History -- 14th-15th centuries.

DS23 E45 2025 c.2

950.2

İÇİNDEKİLER | TABLE OF CONTENTS

CİLT | VOLUME I

TAKDİM

Foreword

Prof. Dr. Muzaffer Şeker

ix

ÖNSÖZ

Preface

Editörler | Editors

xiii

GİRİŞ

Introduction

Prof. Dr. Musa Şamil Yüksel, Prof. Dr. Feridun M. Emecen,

Prof. Dr. Muhammed Bilal Çelik

1

KEŞİŞEN YOLLAR: ŞARKTA TİMUR, GARPTA YILDIRIM BAYEZİD

Crossing Paths: Timur in the East, Yıldırım Bayezid in the West

Prof. Dr. Feridun M. Emecen

35

TEK DÜNYA, İKİ HÜKÜMDAR: EMİR TİMUR - YILDIRIM BAYEZİD

One World Two Ruler: Amir Timur and Yıldırım Bayezid

Prof. Dr. Omonullo Buriev

73

BİR STRATEJİST OLARAK EMİR TİMUR

Amir Timur as a Strategist

Dr. Kemal Yavuz Ataman

83

EMİR TİMUR, TİMURLULAR VE BARLAS

Amir Timur, Timurids and Barlas

Prof. Dr. Babür Aminov

109

XV. YÜZYILA AİT BATI KAYNAKLARINDA TİMUR

Timur in Western Sources of 15th Century
Prof. Dr. Altay Tayfun Özcan, Doç. Dr. Güner Doğan
137

RUS YILLIKLARINDAKİ “AKSAK TİMUR HAKKINDAKİ MENKİBE”

“Historical Story About Tamerlane” in the Russian Annals
Prof. Dr. İlyas Kemaloğlu
153

KÜNHÜ'L-AHBÂR'DA EMİR TİMUR VE YILDIRIM BAYEZİD

Amir Timur and Yıldırım Bayezid in *Künhü'l-Ahbar*
Prof. Dr. Mehmet Şeker
173

TİMURLU-TÜRKMEN (KARAKOYUNLU-AKKOYUNLU) İLİŞKİLERİ

Timurid-Turkmen (Qaraqoyunid-Aqqoyunid) Relations
Doç. Dr. Ensar Macit
191

MEMLÛK-TİMURLU MÜNASEBETLERİ (1382-1447)

Mamlûk-Timurid Relations (1382-1447)
Prof. Dr. Cüneyt Kanat
233

TÜRKİSTAN'DA ÖZBEK VE TİMURLU-BABÜR MÜCADELESİ

The Uzbek and Timurid-Babur Struggle in Turkestan
Doç. Dr. Murat Özkan
263

**HİNDİSTAN'DA BİR TİMURLU DEVLETİ OLAN BÂBÜRLÜLERİN
İDARİ YAPI VE TOPRAK SİSTEMİNE DAİR**

On the Administrative Structure and Territorial System of the Bâbürids,
a Timurid State in India
Prof. Dr. Azmi Özcan
296

TİMURLULARDAN BABÜRLÜLERE KADIN

Women From the Timurîds to Mughals
Doç. Dr. Nilgün Dalkesen
311

ÖZBEK HANLIKLARINDA TİMURLU MİRASI ÜZERİNE BAZI MÜLAHAZALAR

Some Observations on the Timurid Legacy Within the Uzbek Khanates

Prof. Dr. Muhammed Bilal Çelik

351

ÖZBEK HANLIĞI ASKERİ TEŞKİLATININ OLUŞUMUNDA TİMURLU ETKİSİ

Timurid Influence on the Formation of the Military Organization of the

Uzbek Khanate

Doç. Dr. Selim Serkan Ükten

379

TİMUR'UN ANADOLU'DAKİ ARDILLARI

Timur's Successors in Anatolia

Prof. Dr. İlhan Şahin

429

TİMURLU DEVLETİ MERKEZ TEŞKİLATI

The Timurid Statecraft

Prof. Dr. Hayrunnisa Alan

465

TİMURLULARDA ASKERİ TEŞKİLAT

Military Organization in the Timurids

Dr. Muhammed Emin Koçak

501

TİMUR'UN İKTİSADÎ MİRASI

Timur's Economic Legacy

Doç. Dr. Cem Korkut, Dr. Mehmet Tuğrul, Dr. Yunus Emre Aydınbaş

553

DİZİN

Index

597

CİLT | VOLUME II

TİMURLU DÖNEMİ SİYASET VE DİN İLİŞKİSİNE GENEL BİR BAKIŞ
An Overview of the Relationship Between Politics and Religion During
the Timurid Period

Prof. Dr. Musa Şamil Yüksel
1

TİMURLULAR DÖNEMİNDE TASAVVUF

Sufism in the Timurid Period
Prof. Dr. Necdet Tosun

71

**UBEYDULLAH AHRAR'IN SİYASİ VE EKONOMİK MOTİVASYONUNDA
HERAT ETKİSİ**

The Impact of Herat on Khwaja Ubaydullah Ahrar's Political
and Economic Motivation

Dr. Ali İhsan Çağlar
101

TİMURLULARDA TARİH YAZICILIĞI

The Timurid Historiography

Prof. Dr. Musa Şamil Yüksel, Arş. Gör. Metehan Demirci
129

TİMURLULAR DÖNEMİNDE DİL VE EDEBİYAT

Language and Literature in The Time of Timurids

Prof. Dr. Tanju Seyhan
175

ÖZBEK EDEBİYATINDA EMİR TİMUR

Amir Timur in Uzbek Literature

Prof. Dr. Fatma Açık
227

**TÜRK VE İSLAM ESERLERİ MÜZESİ ENVANTERİNDE YER ALAN
TİMURLULAR DÖNEMİ ESERLERİ**

Timurid Period Artifacts in the Inventory of the Museum
of Turkish and Islamic Arts

Ekrem Aytar
257

**ÖZBEKİSTAN BİLİMLER AKADEMİSİ EL-BİRÜNİ ŞARKİYAT ENSTİTÜSÜ
HAZİNESİNDEKİ TİMURLU YAZMALARI**

Timurid Manuscripts in Treasury of the Al-Biruni Institute of Oriental Studies,
Academy of Sciences of Uzbekistan

Dr. Sanjar Gulomov
279

TİMURİ KİTAP SANATLARI (1370-1507)

Timurid Arts of the Book (1370-1507)

Dr. Lâle Uluç

301

TİMURLU MİMARİSİ

Timurid Architecture

Doç. Dr. Mustafa Çağhan Keskin

393

TİMURLU BAŞKENTLERİ

Timurid Capitals

Doç. Dr. Tuba Tombuloğlu

449

TÜRK-ÖZBEK İLİŞKİLERİ TARİHİNDE STRATEJİK BİLİM MERKEZLERİ

Strategic Science Centers in the History of Turkish-Uzbek Relations

Doç. Dr. Rohila Ruzmanova, Doç. Dr. Emrah Yılmaz

475

ULUĞ BEY VE İLMİ ÇEVRESİNE DAİR ÖNEMLİ BİR KAYNAK:

CEMŞİD EL-KÂŞİ'NİN MEKTUBU

An Important Source on Ulug Bey and His Scholarly Circle:

Letter From Jamshid Al-Kashi

Dr. Shahzod Islomov

503

HORASAN'DAN RÛM'A-MERÂĞÎ AİLESİNİN

OSMANLI KLASİK MUSİKİ HAYATINDA ÜÇ NESİL DEVAM EDEN VARLIĞI

From Horasan to Rum-The Continuing Presence of the Merâğî Family

in Ottoman Classical Music Life for Three Generations

Dr. Harun Korkmaz

515

ÖZBEKİSTAN'DA MİLLİ KİMLİK İNŞASI VE EMİR TİMUR

The Construction of National Identity in Uzbekistan and Amir Timur

Dr. Zebiniso Kamalova

535

DİZİN

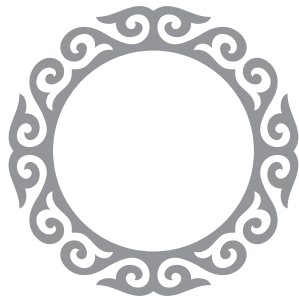
Index

557

DİZİN

INDEX

DİZİN / INDEX

A

- Abbas Cevherî, 482
 Abbas Perviz, 150, 170
 Abbas Zeryab, 150, 170
 Abdullah Berzişâbâdî, 77
 Abdullah el-Türkî, 482
 Abdullah Han, 406, 495
 Abdullah Mervezî, 482
 Abdullah Mevarid, 155
 Abdullah-ı Ensarî, 30, 31, 42, 43
 Abdurauf Fitrat, 235, 248
 Abdurrahman-ı Câmî, 43, 50, 51, 52, 53, 55, 63, 156, 159, 160, 163, 166, 203
 Abdülhâlik-i Gucdüvânî, 78
 Abdülkadir-i Merâgî, 517, 520, 521, 522, 524, 526, 531
 Abdüllatif, 17, 18, 19, 48, 520
 Abdürrezzak-ı Semerkandî, 7, 19, 46, 63, 134, 148, 149, 166
 Adil Yakubov, 229, 230, 244
 Afganistan, 219, 395, 419, 429, 430, 439, 471, 541
 Agâ-yı Buzurg, 82, 83
 Agra, 219
 Ahlâk-ı Muhsinî, 6, 7, 9, 65, 134, 163, 164, 171
 Ahmed b. Hanbel, 42
 Ahmed b. Mahmud el-Fukara, 153
 Ahmed Hakkı Bey, 261
 Ahmed Mirza, 55, 209
 Ahmed Yesevî, 73, 74, 75, 78, 90, 96, 100, 186, 192, 193, 250, 403, 404, 405, 440, 443, 542
 Ahmed Yesevî Türbesi, 542
 Ahmedî, 211, 218
 Ahmed-i Lur, 39, 47, 91
 Ahmet Caferoğlu, 182, 184, 216
 Ak Saray, 405, 407
 Akkoyunlu, 49, 69, 173, 217, 319, 339, 342, 345, 347, 366, 371, 432, 433, 439
 Akkoyunlular, 217, 345, 434
 Aklâm-ı Sitte, 364
 Aksaray, 245, 494, 542
 Alâeddin Attâr, 79
 Alâeddin Muhammed el-Buharî, 14
 Alexandre Vallauray, 261
 Ali İçer, 151, 170
 Ali Kuşçu, 108, 294, 296, 479, 488, 492, 497
 Ali Paşa, 200
 Ali Şir Nevâyî, 52, 53, 123, 131, 133, 150, 151, 156, 158, 159, 160, 163, 167, 181, 183, 184, 185, 186, 188, 193, 194, 195, 198, 202, 203, 204, 206, 207, 210, 215, 216, 217, 218, 224, 249, 283, 292, 293, 294, 295, 306, 352, 357, 421, 426, 439, 469, 500, 508, 522, 543
 Alla Kuli Han, 495
 Almalık, 22
 Altın Ordu, 5, 147, 177, 180, 181, 183, 184, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 195, 196, 198, 199, 200, 220, 221, 231, 462
 Amanova, 232, 254
 Amir Timur, 222, 223, 233, 234, 237, 238, 239, 243, 244, 246, 253, 254, 255, 453, 457, 461, 462, 472, 540, 546, 548, 551, 553, 554, 555
 Amul, 485
 Anadolu, 26, 28, 39, 40, 60, 66, 88, 111, 137, 174, 195, 196, 259, 263, 264, 267, 278, 305, 398, 414, 432, 433, 435, 436, 439, 441, 443, 444, 446, 455, 462, 477, 479, 480, 482, 483, 485, 487, 490, 491, 493, 494, 495, 497, 498, 499, 521, 522, 529
 Anadolu Selçukluları, 494
 Andican, 181, 245

- Ankara, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 16, 18, 25, 38, 51, 53, 59, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 82, 86, 87, 93, 96, 97, 98, 99, 100, 107, 108, 115, 124, 127, 128, 131, 132, 134, 135, 136, 140, 141, 147, 150, 151, 155, 158, 159, 167, 170, 171, 172, 173, 174, 182, 183, 186, 187, 188, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 205, 208, 209, 210, 213, 214, 215, 216, 218, 220, 221, 222, 223, 224, 231, 254, 262, 277, 299, 300, 305, 318, 330, 366, 374, 388, 389, 397, 398, 404, 409, 413, 414, 415, 419, 431, 433, 435, 438, 442, 443, 444, 445, 451, 452, 453, 454, 464, 472, 473, 474, 480, 481, 485, 488, 492, 493, 494, 495, 498, 500, 501, 520, 524, 530, 531, 553
- Ankara Savaşı, 254, 305, 413, 431, 435, 444
- Antalya, 265, 275
- Antalya Müslim Camii, 265
- Arap Gulâm, 529
- Arap Muhammed Han, 495
- Arap Muhammed Han Medresesi, 495
- Argun, 146
- Ârifî, 204, 219
- Armenak Sakızyan, 261
- Artuklu, 259, 262
- Aruz Kitabı, 203, 204, 209, 219
- Âsafî, 528
- Asya, 73, 82, 94, 99, 106, 168, 179, 182, 183, 194, 206, 210, 214, 299, 305, 307, 404, 439, 442, 464, 471, 517, 519
- Aşir Efendi Kütüphanesi, 265
- Aşkıyye, 73, 75, 80, 81, 82, 89, 94
- Atatürk, 69, 173, 223, 246, 438, 443, 474, 524, 530, 531
- Atazhanbay, 495
- Atazhanbay Medresesi, 495
- Avarlar, 477
- Avrupa, 144, 181, 183, 209, 231, 232, 391, 462, 480, 482, 488, 492
- Ayasofya Kütüphanesi, 265, 267, 272, 357
- Âyîn-i cedîd, 37
- Aysu Ata, 181, 182, 183, 186, 187, 188, 195, 196, 200
- Azerbaycan, 39, 181, 205, 215, 217, 221, 395, 408, 432, 433, 439, 441, 500, 541
- Aziz Sancar, 479, 497
- B**
- Baba Kemâl Cendî, 76
- Baba Sengû, 85
- Babür Şah, 188, 203, 204, 209, 219
- Bağdat, 41, 183, 309, 310, 315, 336, 368, 397, 398, 413, 462, 481, 484, 485, 541
- Bağ-ı Çanar, 413
- Bağ-ı Nev, 413
- Bağ-ı Zagan, 47
- Bağistan, 112
- Bahâeddin Nakşibend, 78, 79, 88, 91
- Bahâeddin Ömer, 80
- Bala-i Sar Medreseleri, 424
- Barlas, 3, 13, 180, 250, 352, 372, 405, 453
- Basra, 41, 485
- Batı İnan, 49, 145, 151, 309, 345, 439
- Batı Türkçesi, 183, 184, 185, 211, 212, 216
- Bayezid, 67, 97, 232, 305, 320, 326, 338, 370, 388, 520, 524
- Baysungur Mirza, 56, 188, 266, 295, 415, 456
- Bazar-ı Melik, 114
- Bedfüzzaman Mirza, 150
- Behbudi, 247
- Behman Kerimi, 141, 146
- Behram Mirza, 311, 328, 359, 373
- Behzad, 349, 350, 351, 352, 354, 366, 372, 399, 400, 408
- Belh, 15, 17, 85, 426, 429, 430, 454, 462, 480, 483, 485
- Beltramus de Mignanelli, 231

Benâî, 528
 Berke Fakih, 199, 200
 Berke Han, 180
 Beyhakiyye Medresesi, 486
 Beylekan, 414
 Bibi Halifa Medresesi, 495
 Bibi Hanım Medresesi, 463, 542
 Bibi Hanım Türbesi, 542
 Bibi Zuhra, 495
 Bibliotheque Nationale, 147
 Bihzâd, 528
 Bilgi Çağı, 496
 Birinci Dünya Savaşı, 262
 Biruni, 281, 282, 283, 284, 285, 286,
 287, 288, 289, 291, 292, 293, 295,
 297, 298, 299, 300
 Bodleian Library, 203, 223, 310, 327,
 344, 352, 361, 372, 379, 382
 Boriboy Ahmedov, 550
 British Museum, 140, 147, 194, 212,
 218, 310, 388
 Buhara, 20, 22, 48, 56, 78, 82, 83, 89, 91,
 92, 93, 96, 108, 113, 119, 204, 214,
 220, 287, 355, 366, 418, 426, 439,
 460, 479, 480, 483, 484, 489, 495,
 496, 497, 537, 542
 Buhara Hanlığı, 495
 Burhaneddin Nafiz, 489
 Burhaneddin-i Merginânî, 29
 Bursa, 413, 432, 435, 437, 444, 494, 495,
 497, 522
 Busîrî, 202
 Büveyhîler, 487
 Büyük Selçuklu İmparatorluğu, 486

C

Cahit Arf, 479, 497
 Câm, 30, 32, 42, 156, 163, 218
 Candaroğlu İsmail Beg, 522
 Cehriyye, 75
 Celâleddin Kasım, 26, 27
 Celâleddin Yusuf-ı Evbehî, 44, 45
 Celaliddin Mengüberdi, 249

Celayirîler, 343
 Cemşid Keyanfer, 150, 170
 Cend, 76, 483, 493
 Cengiz, 12, 13, 14, 16, 19, 21, 110, 145,
 147, 149, 150, 180, 182, 249, 285,
 289, 292, 305, 422, 453, 541
 Cezerî, 44, 45, 46, 479, 497
 Cidde, 16
 Cihangir, 351, 405
 Clavijo, 232, 309, 401, 402, 405, 406,
 407, 408, 413, 443, 445, 455, 461,
 463, 465, 466, 471
 Cuci, 180, 181, 186, 187
 Cuci Ulusu, 187
 Cuş-u Hurûş, 136

Ç

Çağatay, 12, 13, 59, 77, 139, 147, 159,
 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186,
 187, 188, 193, 194, 196, 200, 202,
 206, 209, 210, 212, 214, 216, 217,
 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224,
 245, 249, 303, 305, 344, 354, 357,
 361, 371
 Çağatay Hanlığı, 139, 182
 Çağatay Türkçesi, 59, 159, 182, 184,
 185, 186, 187, 188, 193, 196, 200,
 202, 206, 212, 214, 217, 218, 220,
 222, 223, 224, 344, 354, 357, 361,
 371
 Çağataylı, 110
 Çahar Divan, 295
 Çehar Makale, 265, 336, 337, 361, 370
 Çelebi Mehmed, 517, 518, 519
 Çelebi Sultan Mehmed Medresesi, 495
 Çiharsu, 47
 Çihil Hadis, 215, 295
 Çin, 15, 134, 231, 232, 248, 250, 266,
 305, 336, 340, 341, 342, 343, 344,
 345, 353, 356, 363, 371, 418, 462,
 480, 541
 Çince, 512
 Çingiz Han, 180, 219
 Çinili Köşk, 437, 438
 Çirakçin, 81

D

Danişmendliler, 494
 Delhi, 28, 89, 96, 246, 305, 314, 384, 399, 401, 541
 Delhi Cihanpenah Camii, 401
 Delhi Sultanlığı, 28
 Derviş Ali-i Buzcânî, 23, 64, 163, 167
 Derviş Mahmud, 520, 521, 523, 525, 530
 Destan Antolojisi, 313, 327, 330, 368
 Deşt-i Kıpçak, 42
 Devletşah, 19, 64, 134, 158, 159, 167, 201, 205, 207, 222, 312, 318, 331, 332, 376, 398, 414, 415, 421, 423, 443, 507, 508, 514
 Devletşâh-ı Semerkandî, 398, 414, 415, 421, 423
 Dımaşk, 14, 66, 133, 143, 166, 169, 231, 397, 541
 Dimitri Cantemir, 527
 Divan-ı Hikmet, 193
 Divan-ı Hüseyini, 356, 357, 358, 367, 373
 Divân-ı Mâl, 25
 Doğu Türkçesi, 177, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 188, 190, 191, 192, 193, 195, 197, 200, 202, 203, 207, 211, 212, 214, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 224, 225
 Doğu Türkistan, 82
 Dost Alam, 495
 Dost Alam Medresesi, 495
 Duğlat, 16
 Durmuş Han, 151
 Duşanbe, 157

E

Ebu Ali İbn Sina, 249
 Ebu Müslim, 249
 Ebu Nasir Irak, 483
 Ebu Reyhan Bîrûnî, 249, 283, 482, 483
 Ebu Said Ahmed ibn Muhammed ibn Irak, 484
 Ebû Said b. Ebû'l-Hayr, 30
 Ebu Tahir-i Semerkandî, 507

Edirne, 436, 494, 521, 530
 Ege Denizi, 541
 Ehlî-i Şîrâzî, 528
 Elemîn Baba, 75
 El-Hidâye, 29, 50
 El-Kâyinî, 7, 14, 29, 34, 46, 64, 163
 Emeviler, 289, 292
 Emir Çakmak Camii, 429
 Emir Firuzşah, 15, 44, 45, 344, 371
 Emir Hüseyin, 124, 250
 Emir Külâl, 73, 79, 83, 84, 85, 88, 94
 Emir Seyyid Yusuf Oğlakçı, 124
 Emir Şah Melik, 140, 424
 Emir Timur, 2, 4, 5, 73, 75, 79, 83, 89, 94, 99, 103, 104, 107, 124, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 147, 149, 150, 154, 155, 164, 171, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 188, 191, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 203, 207, 209, 219, 220, 224, 229, 230, 231, 232, 234, 235, 244, 245, 246, 247, 249, 250, 252, 253, 254, 267, 281, 282, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 295, 297, 298, 413, 444, 446, 451, 453, 454, 455, 456, 457, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 470, 471, 484, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 549, 550, 551, 552
 Emir Timur Cemiyeti, 234
 Emir Timur Madalyası, 234
 Emmanuil Pilotti, 231
 Endhûd, 85
 Endican, 58
 Endülüs, 259, 262, 486, 496
 Enkivan, 37
 Enverî, 204, 512
 Erdebîl, 87
 Erzurum, 208, 494, 497, 532, 533
 Esrar Rahmanov, 56, 157
 Esrar Samed, 244
 Esterabad, 215
 Evkaf-ı İslamiye Müzesi, 261, 262, 277

F

Fahredden Ahlati, 488
 Fârâbî, 479, 482, 526
 Fars, 40, 41, 141, 154, 198, 207, 216, 292, 303, 305, 313, 414, 529, 543
 Farsça, 45, 77, 80, 82, 85, 131, 136, 139, 140, 141, 142, 149, 154, 159, 181, 193, 198, 199, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 214, 218, 219, 220, 225, 273, 275, 283, 284, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 314, 320, 330, 335, 338, 343, 344, 347, 353, 357, 363, 364, 371, 379, 426, 453, 512, 526, 527, 549
 Fasihî, 406
 Fâtımî, 262
 Fâtımîler, 151, 170
 Fatih Külliyesi, 491
 Fatih Kütüphanesi, 265, 272
 Fatih Medreseleri, 491, 495
 Fatih Sultan Mehmed, 198, 355, 433, 437, 444, 517, 518, 519, 520, 524
 Felix Tauer, 140, 141, 146, 168, 171
 Ferâid-i Gıyâsî, 23, 25, 32, 64, 156, 167, 202
 Ferec, 120
 Fergana, 54, 155, 181, 219, 461, 480, 496
 Fergânî, 479, 482, 484, 497
 Ferhâd ü Şirîn, 52
 Feridüddin Attar, 206
 Feth-i Bilâd, 137, 138
 Fevâid-i Aşere, 522
 Fırat, 200, 249
 Firdevsî, 88, 96, 133, 204, 265, 273, 275, 324, 327, 334, 369, 370, 389
 Flamsteed, 490
 Floransa, 332, 370, 384
 François Petis de la Croix, 142, 171
 Fransa, 231
 Fuat Köprülü, 40, 185, 188
 Fuat Sezgin, 479, 487, 488, 497, 498
 Fütuhât-ı Miranşah, 137, 138

G

Gaius Cilnius Maecenas, 527
 Gaius Julius Caesar Augustus, 528
 Gaius Octavius, 528
 Gaspirni, 232
 Gazirgah, 422, 423, 430
 Gazne, 15, 486
 Gazneli Mahmut, 486
 Gazneliler, 5, 145, 149, 180, 198, 477, 540
 Gazurgâh, 30, 31, 43
 Gazzâlî, 485
 Gevher Şad Camii, 424, 425
 Geyhatu, 22
 Gıyaseddin Ali, 137, 138, 139, 167, 286
 Gıyaseddin Cemşid el-Kâşî, 493
 Gıyasiye Medresesi, 114
 Gilân, 38, 275
 Gottfried Hermann, 156
 Gök Mescid, 433
 Gulam Kerimiy, 244, 247
 Gulâm Şâdî, 528, 529
 Gulam Zaferi, 248
 Gûr-ı Emir, 234, 401, 411, 412, 436, 463, 469
 Gücdüvan, 108
 Gülzâr, 220

H

Habîrî Medresesi, 485
 Hâce Abdullah-ı Ensârî, 114, 465
 Hâce Adudeddin, 47
 Hâce Ahrâr, 19, 20, 49, 80, 81, 82, 92, 93, 108, 112
 Hâce Ali, 55, 87
 Hâce Bâyezîd, 88, 90
 Hâce İbrahim Şâşî, 112
 Hâce İshâk-ı Huttelânî, 40, 47
 Hâce Kefşîr, 56
 Hâce Kirmani, 310, 368
 Hâce Kutbeddin Muhammed el-Câmî, 30, 32

- Hâce Muhammed Abdülbâkî, 58
 Hâce Muhammed Parsa, 108
 Hâce Muhammed Yahya, 57, 58
 Hâce Muhammed Zekeriya, 58
 Hâce Nasıreddin Ebû Nasır, 30, 31
 Hâce Nasreddin Lütfullah-ı Azizullah, 44
 Hâce Şehabeddin Abdullah, 31
 Hâce Ubeydullah-ı Ahrâr, 20, 50, 55, 157, 162, 170, 172
 Hacı Hasan Şirazî, 404
 Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, 265, 273
 Hâdim Şeyh, 76
 Hâfız Basîr Huzârî, 82, 83
 Hâfız Post, 529
 Hafız-ı Ebru, 284, 329, 330, 331, 369
 Hâlât-ı Pehlevân Muhammed, 215
 Hâlât-ı Seyyid Hasan Erdeşir, 215
 Hâlet Efendi Kütüphanesi, 265, 275
 Halford J. Mackinder, 541
 Halife Me'mûn, 481
 Halil Sultan, 111, 137, 142, 288
 Halvet, 76
 Hamid Alimjan, 249
 Hamid Gulam, 248
 Hamidiye Kütüphanesi, 265, 273
 Hammer, 483
 Hamse, 52, 265, 273, 275, 295, 312, 314, 337, 338, 340, 345, 346, 347, 351, 352, 357, 361, 362, 370, 371, 372
 Hamse-i Nizami, 265, 312, 337, 338, 346, 347, 351, 361, 370, 371, 372
 Hamza Hakimzade Niyazi, 247
 Hans Robert Roemer, 22, 24, 65, 141, 155, 171
 Harezm, 37, 76, 177, 180, 181, 182, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 195, 196, 197, 198, 200, 201, 210, 213, 220, 221, 222, 223, 224, 285, 288, 397, 398, 405, 424, 483, 484, 493
 Harezm Türkçesi, 180, 181, 185, 186, 187, 192, 196, 197, 198, 200, 201, 210, 213, 220, 221, 222, 223, 224
 Harezmî, 42, 83, 84, 186, 194, 199, 202, 203, 208, 209, 217, 221, 247, 479, 482, 483, 484, 497, 520, 543
 Harezmsahlar, 145, 149, 180, 540
 Hartenk, 496
 Harzemşahlar, 477, 483
 Hasan Ali, 216, 488
 Hasan b. Şihab b. Hüseyin b. Taceddin-i Yezdî, 149
 Hasan b. Taceddin-i Yezdî, 18, 65, 149, 168
 Hasankeyf, 433, 434
 Haşmet Müeyyed, 23, 64, 90, 96, 156, 163, 167
 Hâtifi, 528
 Havârik-ı Âdât-ı Ahrâr, 162, 170
 Haydar Tilbe, 208
 Heft Evreng, 53, 63, 294
 Heft İklim, 489
 Hemedâniyye, 77
 Henry, 233
 Herat, 11, 14, 15, 16, 20, 22, 23, 29, 30, 32, 33, 40, 41, 42, 43, 45, 47, 50, 51, 54, 67, 73, 74, 80, 86, 91, 93, 94, 97, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 135, 141, 148, 151, 152, 153, 154, 158, 168, 177, 178, 184, 188, 194, 201, 203, 204, 205, 213, 215, 217, 219, 266, 272, 273, 274, 288, 290, 292, 294, 295, 306, 308, 311, 312, 317, 318, 319, 328, 329, 330, 331, 332, 334, 335, 336, 337, 338, 340, 341, 343, 344, 345, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 360, 362, 365, 366, 367, 369, 370, 371, 372, 373, 375, 378, 380, 381, 382, 384, 389, 395, 396, 399, 414, 418, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 429, 432, 439, 451, 452, 459, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 480, 485, 489, 492, 497, 511, 517, 518, 520
 Herat Hisarı, 419
 Herat Ulu Camii, 422

Heşt Bihişt, 353, 354, 356, 372, 374
 Hirednâme-i İskenderî, 52
 Hindistan, 41, 42, 58, 60, 66, 77, 100, 137, 138, 155, 167, 179, 188, 203, 206, 217, 219, 231, 248, 286, 288, 289, 328, 398, 401, 408, 409, 413, 432, 434, 441, 467, 480, 482, 483, 489, 541
 Hindistan Seferi, 58, 66
 Hint, 206, 219, 248, 296, 395, 432, 434, 439, 481
 Hisar, 54, 56, 454, 461, 466
 Hive, 288, 290, 495, 497, 537, 542
 Hoca Abdullah Murvârîd, 528
 Hoca Ahmed Yesevî, 75, 82, 193, 220, 402, 404, 430, 543
 Hoca Ahrar, 294
 Hoca Maram, 495
 Hoca Mûsîkar, 529
 Hocend, 22, 90, 203, 207, 208
 Hokand, 537, 542, 556
 Hokand Hanlığı, 556
 Hondmir, 7, 8, 11, 17, 18, 19, 21, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 51, 53, 54, 65, 86, 87, 90, 92, 93, 96, 123, 124, 127, 134, 150, 151, 152, 156, 160, 161, 164, 167, 169, 289, 290, 291, 292, 421, 423, 507, 528
 Horasan, 10, 14, 22, 28, 37, 38, 59, 80, 85, 86, 93, 94, 109, 110, 113, 135, 148, 150, 153, 154, 155, 168, 180, 188, 198, 205, 207, 209, 217, 268, 284, 294, 295, 439, 451, 463, 465, 468, 471, 493, 541
 Hoten, 214, 541
 Hurshid Devran, 230, 235
 Hurûflîlik, 38, 47, 62
 Hûdayar, 556
 Hülâgu Han, 512
 Hüseyin Baykara, 11, 21, 28, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 65, 73, 94, 131, 150, 152, 155, 156, 158, 160, 162, 163, 204, 205, 211, 215, 217, 218, 249, 265, 272, 415, 419, 421, 422, 430, 439, 451, 453, 465, 469, 480, 528, 530

Hüseyin Baykara Divanı, 265, 272
 Hüseyin Vâiz-i Kâşîfî, 6, 7, 65, 163
 Hz. Muhammed, 145, 150, 197, 247, 289, 292, 409, 424

I

I. Selim Türbesi, 265, 268
 II. Muhammed Rahim Han, 495
 II. Muhammed Rahim Han Medresesi, 495
 II. Murad, 517, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 529
 Irak, 77, 181, 345, 406, 430, 467, 483, 493, 510
 İsfahan, 37, 315, 382, 432, 462, 473

İ

İbn Arabşah, 12, 14, 25, 66, 133, 143, 144, 169, 172, 250, 397, 398, 401, 408, 409, 413, 432, 435, 444, 554
 İbn Hacer, 12, 66, 166, 169
 İbn Kadî Şuhbe, 14, 35, 36, 66, 133, 166, 169
 İbn Sina, 249, 296, 511
 İbn Şihne, 166, 169
 İbn Teymiyye, 28
 İbn-i Battuta, 459
 İbn-i Sina, 479, 543
 İbrahim Bey, 494
 İbrahim Paşa Sarayı, 262
 İbrahim Sultan, 40, 141, 275, 285, 303, 308, 310, 312, 318, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 333, 341, 361, 364, 369, 379, 414, 453
 İdil boyları, 180
 İdil Nehri, 187
 İdil-Ural, 179
 İdris-i Bitlisî, 435, 444
 İlhanlı Devleti, 487
 İmam Buhârî, 479
 İmam Gazâlî, 7
 İngiltere, 5, 203, 223, 492, 532
 İpek Yolu, 451, 462, 542

İran, 27, 38, 39, 40, 41, 44, 85, 107, 127, 131, 133, 134, 135, 138, 145, 147, 150, 151, 160, 163, 164, 168, 170, 181, 205, 217, 263, 284, 288, 289, 290, 292, 303, 305, 306, 307, 309, 312, 314, 341, 342, 343, 344, 345, 348, 349, 355, 365, 366, 367, 391, 395, 398, 408, 413, 424, 426, 432, 433, 434, 437, 439, 441, 453, 480, 481, 483, 493, 510, 512, 541

İrec Afşar, 7, 18, 65, 134, 139, 149, 152, 153, 154, 158, 166, 167, 168, 170

İrtiş Nehri, 187

İsfahan, 426, 441

İskender, 80, 88, 97, 147, 148, 171, 247, 303, 310, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 323, 324, 328, 330, 333, 337, 343, 346, 360, 368, 369, 414, 428, 464, 508

İskender Anonimi, 147, 148, 171

İskender Sultan, 303, 310, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 323, 324, 328, 330, 337, 343, 346, 360, 361, 368, 369, 414

İskender Zülkarneyn, 247, 508

İskenderiye Kütüphanesi, 496

İslam, 3, 5, 11, 12, 21, 23, 28, 29, 36, 66, 75, 82, 99, 105, 107, 131, 133, 134, 135, 138, 145, 146, 148, 149, 150, 160, 163, 164, 165, 169, 170, 259, 262, 263, 264, 265, 272, 273, 277, 278, 283, 303, 305, 306, 312, 316, 329, 335, 338, 343, 347, 353, 354, 367, 376, 395, 397, 398, 399, 404, 408, 409, 410, 412, 413, 417, 423, 430, 432, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 447, 474, 479, 480, 481, 484, 485, 486, 487, 488, 495, 496, 497, 498, 499, 507, 511, 517, 537, 540, 541, 543, 544, 545, 548, 552, 556

İslam Hoca, 495

İslam Kerimov, 540, 544, 545, 548, 552

İslamiyet, 5, 40, 63, 66, 212, 404, 485, 487, 490, 491, 493, 499, 508

İsmail Cezerî, 482

İsmailî, 38, 44

İsmet Bey, 261

İspanya, 231, 250, 486

İstanbul, 19, 20, 28, 39, 40, 52, 53, 56, 63, 65, 66, 68, 78, 80, 83, 89, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 107, 109, 110, 112, 127, 134, 139, 140, 141, 143, 144, 148, 151, 155, 159, 160, 161, 162, 166, 167, 169, 170, 171, 172, 181, 182, 184, 185, 187, 188, 193, 195, 196, 197, 199, 201, 206, 207, 209, 210, 212, 213, 216, 218, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 231, 234, 247, 254, 259, 261, 263, 264, 265, 277, 278, 291, 306, 308, 314, 315, 316, 317, 319, 320, 324, 326, 329, 335, 339, 342, 347, 353, 354, 355, 356, 357, 360, 362, 363, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 375, 376, 379, 380, 381, 382, 384, 388, 389, 395, 396, 397, 398, 401, 402, 405, 406, 412, 413, 414, 417, 430, 432, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 454, 455, 459, 466, 471, 472, 473, 479, 480, 481, 482, 485, 486, 487, 488, 489, 491, 492, 493, 494, 495, 497, 498, 499, 517, 518, 519, 520, 522, 525, 526, 527, 529, 530, 531, 532, 533, 537, 538, 540, 553, 554, 555, 556

İstanbul Arkeoloji Müzesi, 261

İstanbul Rasathanesi, 488, 492

İşret Hane, 426, 427

İvazpaşa Medresesi, 495

İzmir, 69, 173

J

Jak Pradon, 232

Janos Eckmann, 182, 185, 186, 195

Jean Aubin, 7, 16, 67, 85, 97, 134, 147, 343

Jo-Ann Gross, 54, 110, 114, 157, 293, 297

Jon Grivs, 492

K

- Kabil, 58, 151, 169, 219
 Kadı Şemseddin Muhammed, 16
 Kadızâde-i Rûmî, 479, 488, 490, 497
 Kahire, 12, 65, 66, 133, 166, 169, 350, 354, 372, 398
 Kamal Jabbarov, 545
 Kamaşın, 81
 Kandahar, 15
 Kandilli Rasathanesi, 492, 493, 499
 Kantemiroğlu, 527, 529
 Kanun-i Mesudî, 511
 Kanuni Sultan Süleyman, 268, 491, 520, 523
 Kara Kıtaylar, 22
 Kara Koyunlu Cihanşah, 49
 Karabağ, 414
 Karaçar, 13
 Karaçi, 18, 65, 83, 88, 98, 149, 168
 Karadeniz, 128, 179
 Karagöz Gölge Oyunu, 264
 Karahanlı Türkçesi, 177, 182, 189, 201, 214
 Karahanlılar, 5, 179, 410, 477, 479, 540
 Karakoyunlu, 69, 115, 173, 319, 347, 432, 439, 519
 Karakoyunlular, 345, 432, 439
 Karaman, 494
 Karamanoğlu İbrahim Bey, 436
 Kâr-ı Muhteşem, 526
 Kâsım-ı Envâr, 46, 47, 63, 73, 92
 Kasımpaşalı Koca Osman, 529
 Kastamonu, 195
 Kastilya, 401
 Kaşan, 38, 509
 Kâşgar, 184, 214, 480
 Kaşkaderya, 81, 500
 Kavçin, 250
 Kayseri, 79, 96, 216, 494
 Kazaklar, 552
 Kazan Han, 197
 Kazi Kalyan, 495
 Kazi Kalyan Medresesi, 495
 Keçecizade Reşat Fuat, 261
 Kemâl Şeyh İkânî, 76
 Kemaleddin Abdurrezzak-ı Semerkandî, 288
 Kemaleddin Behzad, 349, 469
 Kemâleddin Hârezmî, 77
 Kemaleddin Şeybani, 488
 Keş, 84, 179, 231, 245, 315, 384, 397, 405, 411, 413, 414, 453, 454, 466, 467, 540, 542
 Keşmir, 77
 Kıpçak Türkçesi, 180, 185
 Kırım, 187
 Kıyat, 191
 Kiçik Lenger, 81
 Kimyâ-i Saâdet, 486
 Kirman, 136, 154
 Kitab-ı Gûy ve Çevgân, 265, 272
 Kitab-ı Sitte, 345, 371
 Konya, 197, 200, 212, 213, 278, 482, 485, 494, 497, 498
 Kök Saray, 414, 454, 455, 457, 463
 Kuhek Tepesi, 509
 Kul Muhammed, 528
 Külâb, 77
 Kum, 38, 401, 426, 444
 Kusam ibn Abbas, 409, 460
 Kutadgu Bilig, 193, 194, 201, 223
 Kutbî Medresesi, 485
 Kutluk Murad İnak, 495
 Kutluk Nigâr Hanım, 219
 Kuzey Afrika, 259, 262
 Kuzey Hindistan, 154, 181, 219
 Kübreviyye, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 86, 89, 91, 94, 95
 Kümüşkent, 76
 Kür Nehri, 136
 Küregen, 203
 Kütahya, 436, 494

L

Leon, 231

Londra, 140, 141, 142, 171, 308, 309,
310, 311, 312, 313, 314, 315, 316,
317, 324, 326, 327, 328, 329, 330,
331, 332, 333, 335, 337, 338, 339,
344, 347, 349, 351, 352, 360, 361,
363, 368, 369, 370, 371, 372, 374,
375, 376, 377, 378, 379, 380, 381,
382, 383, 385, 386, 388, 390, 527,
532

Lucius Varius Rufus, 528

Luristan, 41

M

Madpanah Matpanabay, 495

Madpanah Matpanabay Medresesi, 495

Madrid, 231

Maecenas, 527, 528, 531

Mahmud b. Osman, 159

Mahmud Ferruh, 25, 65, 148, 168

Mahmud Han, 13, 126

Mahmud Hoca Behbudi, 247

Mahmud Kaşgari, 500

Mahmud Paşa Medresesi, 495

Mâhûr Kâr, 526

Makâmât-ı Câmî, 163, 166

Maksud Şeyhzade, 249

Malfuzat-i Emir Timur, 286

Manastır Medresesi, 494

Manisa, 494

Mansur b. Muhammed, 297

Mansur Bahşı, 194, 213

Mansur Bihbihani, 310, 368

Marânşâh, 38

Maraş, 494

Margilan, 496

Matematik, 505, 514

Matniyaz Dewan, 495

Matniyaz Dewan Medresesi, 495

Mâverâünnehr, 62, 73, 80, 85, 87, 91, 95,
106, 108, 109, 111, 112, 114, 115,
116, 125, 126, 137, 147, 148, 150,

153, 155, 157, 161, 180, 181, 188,
207, 541

Mâzenderân, 37, 38, 87

Meclis Kütüphanesi, 364, 509

Mecma'u't-Tevârihi's-Sultâniyye, 144,
145Mecmua-yı Murâselât, 53, 54, 156, 157,
293, 294

Medain, 406

Medrese-i Nizâmiyye, 485

Mehdevî, 218

Mehmet Ziya, 261

Mekke, 333

Melike Hatun Medresesi, 495

Memlûk, 5, 16, 61, 177, 220, 259, 262

Mengücekler, 494

Merağa, 477, 487, 488, 496, 498

Merağa Rasathanesi, 477, 487, 488, 496,
498Merv, 49, 85, 93, 113, 426, 480, 483, 485,
492, 497

Mervarid, 292

Meşhed, 25, 65, 88, 96, 111, 118, 148,
168, 201, 224, 424, 425, 426, 430,
433, 460, 468, 472

Mevahib-i Aliyye, 212

Mevdûd Şeyh, 75

Mevlana Ahmet, 489

Mevlânâ Celâleddin Muhammed el-
Kâyinî, 46

Mevlana Celalüddin, 114

Mevlânâ Ebulfeth, 511

Mevlânâ Gedâyî, 210

Mevlânâ Haydar, 203, 208

Mevlana Kutbeddin, 137

Mevlânâ Muhammed Hanî, 511

Mevlânâ Nimet, 26

Mevlânâ Saâdüddîn-i Kaşgârî, 112

Mevlana Sadullah-ı Kirmanî, 137

Mevlânâ Türk Tûsî, 73, 81, 89

Mevlânâ Ubeydullah-ı (Abdullah) Sadr,
25

- Mevlana Yakub Çerhî, 114
Mevlana Yusuf Attar, 117
Mevlânâ Yusuf-ı Hallâc, 44
Mevlevî Muhammed İlâhdâd, 142, 171
Mezar-ı Şerif, 430, 431, 495
Mezar-ı Şerif Külliyesi, 430, 431
Mezar-ı Şerif Medresesi, 495
Mısır, 28, 84, 97, 179, 201, 217, 350, 354, 372, 398, 483, 513, 541
Mihne, 30
Mir Ali b. İlyas Tebrizi, 310
Mîr Ali Herevî, 528
Mir Arap İslam Enstitüsü, 484
Mîr Azû, 528
Mir Haşim Muhaddis, 151, 160, 169
Miran Şah, 90, 91, 198, 411
Mîrhând, 167, 528
Mirhond, 20, 67, 150, 151, 164, 170, 289, 291, 292, 507
Mirkerim Asım, 244
Mirza Abdullah, 48
Mirza Abdüllatif, 18
Mirza Baysungur, 47, 57, 145, 149, 469
Mirza İskender, 147, 149
Mirza Mesud, 15
Mirza Muhammed Haydar Duğlat, 55, 67
Mirza Ömer, 126, 147
Mirza Ömerşeyh, 147
Mirza Rumuz, 287
Mirza Şahrüh, 3, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 27, 29, 34, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 52, 60, 61, 62, 63, 107, 109, 112, 113, 117, 133, 135, 136, 137, 140, 141, 142, 145, 147, 148, 152, 153, 154, 156, 158, 163, 165, 167, 220, 285, 295, 419, 421, 422, 424, 425, 426, 428, 429, 442, 474
Mirza Ulug Bey, 295
Mirza Ulugbek, 249
Mirza Uluğ Bey, 117, 294, 296, 479, 484, 489, 497, 500, 508
Mirza Uluğ Bey Medresesi, 484, 489
Moğol, 13, 14, 15, 16, 17, 39, 41, 107, 109, 114, 126, 137, 145, 147, 167, 180, 182, 183, 184, 186, 208, 220, 221, 303, 307, 317, 343, 395, 410, 432, 434, 439, 456, 460, 465, 467, 468
Moğolca, 180, 183, 512
Moğolistan, 231
Molla Câmî, 50, 51, 52, 53, 55, 59, 157, 159, 163, 204, 218, 522, 527
Moskova, 139, 157, 167, 168, 197, 466, 473, 541
Mughal, 58, 65, 233, 396
Muhabbetnâme, 194, 208
Muhammed Abbasî, 10, 68, 133, 135, 142, 143, 171
Muhammed b. Abdülcelil-i Semerkandî, 153, 170
Muhammed bin Tuğluk, 401
Muhammed Celd, 401
Muhammed Cuki, 310, 337, 338, 346, 370
Muhammed el-Herevî, 146
Muhammed Havendşah Mirhond, 289
Muhammed Nûrbahş, 40, 47, 73, 77, 91, 95
Muhammed Pârsâ, 59, 79, 91, 92
Muhammed Ramazanî, 19, 64, 134, 159, 167
Muhammed Sultan, 197, 267, 411
Muhammed Yusuf, 25, 67, 237, 406
Muhammed-i Hafî, 55
Muîn el-Miskin, 211
Muineddin-i Natanzî, 7, 134, 142, 147, 148, 171
Muradiye İmareti, 436
Muradiye Medresesi/Külliyesi, 495
Murgab, 465
Musa b. Mahmud Selahaddin Kadızade-i Rumî, 296
Musa Harezmi, 482
Musa Turu, 495
Musa Turu Medresesi, 495

Musalla Külliyesi, 420
 Mustafa Suzuk Ata, 496
 Musul, 485, 488
 Muşşalık, 38, 62
 Muzaffer Hüseyin, 26
 Muzafferliler, 138, 149
 Mücmel-i Fasihî, 25, 26, 65, 148, 168
 Müderrislik, 45
 Müze-i Hümayun, 261

N

Nakşbendî, 3, 19, 20, 48, 50, 53, 58, 59, 61, 73, 78, 79, 80, 82, 92, 93, 94, 97, 159, 161
 Nakşibendî, 92, 429, 479, 543
 Nâme-yi Nâmî, 156, 292
 Narmurad Narzullaev, 235
 Nasaf, 540, 553
 Nasrullah, 335, 370
 Necib Mail-i Herevî, 20, 63, 153, 163, 166
 Necmeddin Kübrâ, 76, 78, 96
 Nevaî, 53, 66, 114, 116, 123, 124, 158, 216, 249, 290, 292, 293, 294, 295, 306, 367, 372, 421
 Nevâyî, 52, 63, 73, 80, 86, 88, 90, 94, 97, 98, 149, 151, 156, 158, 159, 166, 181, 183, 193, 198, 202, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 214, 215, 216, 217, 218, 221, 222, 293, 357, 421, 480, 500
 Newton, 490
 Nicholas Rowe, 232
 Niğbolu, 431
 Niğde, 494
 Nişâbur, 203, 426, 467, 480, 484, 485, 496, 499
 Nişâbur Nizâmiye Medresesi, 485
 Nizâmeddin Abdurrahim-i Yar Ahmed, 44
 Nizameddin-i Şâmî, 133, 135, 139, 140, 142, 146
 Nizâmeddin-i Şâmî, 7, 9, 13, 67, 134, 164, 171

Nizâmî-i Gencevî, 199
 Nizâmiye medreseleri, 44
 Nur Ata, 80
 Nurali Kabul, 550
 Nurbahşilik, 39
 Nuruosmaniye Kütüphanesi, 143, 183, 265, 266, 291, 523, 530
 Nuruosmaniye Mecmuası, 525

O

Oğuz Kağan Destanı, 192
 Oğuz Türkçesi, 180, 184, 195, 196, 197, 210, 216, 223
 Oktay Sinanoğlu, 479, 497
 Olcaytu Han, 401
 On İki Dilimli Yeşil Tac, 40
 Orfeus, 529
 Orhan Gazi, 494
 Orhaniye Medresesi, 494
 Orta Asya, 73, 75, 76, 77, 78, 81, 82, 94, 99, 100, 106, 107, 110, 126, 127, 182, 183, 184, 185, 188, 193, 194, 206, 213, 219, 220, 221, 299, 303, 305, 306, 307, 341, 343, 355, 367, 477, 539, 540, 542, 552, 554, 556
 Ortaçağ Rönesansı, 483
 Osman Hamdi Bey, 261
 Osmanlı, 5, 27, 28, 60, 66, 100, 159, 161, 164, 182, 207, 211, 212, 215, 216, 217, 246, 259, 261, 262, 263, 264, 265, 273, 305, 315, 319, 320, 326, 328, 330, 338, 339, 342, 347, 355, 357, 366, 367, 371, 374, 376, 380, 382, 384, 388, 389, 391, 432, 433, 435, 436, 437, 438, 442, 443, 444, 446, 482, 486, 491, 492, 493, 494, 498, 517, 519, 520, 521, 522, 523, 526, 527, 529, 531, 532
 Osmanlı Devleti, 5, 27, 28, 259, 517
 Osmanlı İmparatorluğu, 28, 217, 261, 262, 263, 491, 492, 498
 Osmanlılar, 5, 366, 389, 477, 493, 517, 519, 520, 523, 531
 Otrar, 462

Ö

- Ömer b. Muhammed en-Neseî, 153
 Ömer Hayyam, 486
 Ömer Şeyh, 20, 54, 58, 93, 155, 219, 313, 316
 Özbek, 58, 77, 150, 180, 182, 184, 185, 199, 202, 219, 229, 233, 235, 237, 244, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 254, 256, 406, 434, 439, 479, 483, 484, 489, 500, 509, 537, 542, 543, 544, 546, 547, 550, 551
 Özbek han, 219, 434
 Özbekistan, 79, 81, 84, 93, 97, 98, 128, 185, 212, 229, 232, 234, 244, 252, 253, 254, 281, 283, 299, 453, 454, 458, 472, 483, 495, 496, 497, 500, 501, 507, 509, 537, 539, 540, 542, 543, 544, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 554, 556
 Özbekistan Cumhuriyeti, 229, 299, 454, 472, 483, 500, 537, 539, 540, 544, 548, 551, 554
 Özbekler, 118, 217, 542, 552
 Özkend, 22

P

- Paole Zane, 231
 Paris, 83, 96, 140, 142, 171, 195, 199, 213, 233, 309, 339, 343, 347, 348, 355, 358, 371, 376, 377, 382, 387, 541
 Pavet de Courteille, 182, 213
 Pera, 366, 389, 526, 531
 Perondino, 231
 Pertevniyal Valide Sultan Kütüphanesi, 265
 Petersburg, 138, 147, 168, 233, 337, 370, 521, 530
 Peykler Medresesi, 494
 Pir Budak, 347
 Pir Budak b. Cihanşah, 347
 Pir Muhammed, 135, 164, 297, 313
 Pir Muhammed b. Cihangir, 135
 Pir Muhammed b. Ömer Şeyh, 313
 Pirimkul Kadırov, 229, 230, 244

- Plotius Tucca, 528
 Prag, 140, 141, 146, 168, 171
 Ptolemaios, 512
 Publius Virgilius Maro, 528

Q

- Quintus Horatius Flaccus, 528

R

- Rasathane-i Âmire, 493
 Registan Meydanı, 415, 489
 Reşidüddin Fazlullah, 145, 146, 149
 Reşit Rahmeti Arat, 18, 68, 93, 96, 155, 172, 406, 455, 471
 Rey, 38, 41
 Risâle-i Kebir der Muamma, 51
 Risâle-i Sagir der Muamma, 52
 Risâle-i Vâlidîyye, 59, 66, 67, 219
 Roma, 199, 481, 528
 Rum, 137, 138, 139, 541
 Rus, 126, 141, 247, 413, 419, 465, 480, 483, 498, 499, 537, 542, 547
 Rusya, 181, 398
 Rusya stepleri, 398
 Rûznâme-i Fütuhât-ı Hindistan, 137, 138, 139
 Rûznâme-i Gazâvât-ı Hindistan, 137, 138

S

- Saâdeddin Mesud et-Taftâzânî, 29, 44
 Saatli Medrese, 494
 Sabir Abdulla, 249
 Sabit İbn-i Kurra, 482
 Sadi Şirazi, 277
 Sadr Ata, 75
 Sadreddin Ahmed Halid-i Zencanî, 22
 Safevî, 39, 40, 47, 63, 69, 80, 87, 151, 173, 262, 292, 293, 308, 311, 319, 347, 351, 353, 355, 358, 363, 365, 366, 371, 372, 373, 395, 434, 439
 Safevîler, 3, 27, 30, 62, 154, 218, 345, 366, 434
 Safevîyye, 91

- Sahibkiran, 230, 244, 245, 251, 286
 Said Ahmed, 229, 230, 248
 Salgurlular, 149
 Samarra, 264
 Saray, 187, 198, 310, 314, 335, 338, 339, 342, 346, 347, 353, 354, 356, 371, 376, 389, 409, 412, 454, 455, 457
 Saray Mülk, 409
 Sayram, 192
 Schiltberger, 431, 432, 445
 Sedd-i İskenderî, 52, 215
 Selçuklu, 22, 149, 160, 161, 167, 171, 259, 262, 263, 264, 278, 395, 398, 439, 440, 480, 482, 485, 486, 490, 493, 494, 495, 498, 512
 Selçuklu Devleti, 398, 480, 486
 Selçuklular, 5, 134, 145, 149, 160, 180, 198, 264, 477, 479, 480, 482, 491, 493, 499, 540
 Semâ, 78
 Semâniye Medreseleri, 477, 491
 Semeriyye, 87, 90, 98, 153, 154, 170, 507, 514
 Semerkand Hayali, 244
 Semerkant İmam Buhari Uluslararası İlmî Araştırma Merkezi, 484
 Serbedârlılar, 37, 39
 Sextius Propertius, 528
 Seydî Ahmed Mirza, 209
 Seyhun Nehri, 87
 Seyyid Ahmed Beşîrî, 82
 Seyyid Ali Hemedânî, 77, 89, 95, 98
 Seyyid Bereke, 73, 87
 Seyyid Kasım Tebrizi, 120, 126
 Seyyid Kıvamüddin, 37
 Seyyid Mansûr Belhî, 76
 Seyyid Muhammed Felah, 41
 Seyyid Nimetullah, 40
 Sırderya, 186, 245
 Silsile, 20, 52, 67, 75, 79, 82, 83, 92, 93, 97, 98, 100, 114, 120, 127, 162
 Silsile-i Meşâyih-i Türk, 75
 Sinop, 128
 Sivas, 218, 494
 Sovyetler Birliği, 537, 542, 543
 Sultan Ahmed Mirza, 20, 50, 53, 56
 Sultan Ali, 56, 57, 115, 124, 350, 351, 352, 353, 354, 367, 372, 373, 528
 Sultan Ali el-Meşhedi, 350, 351, 352, 354, 372, 373
 Sultan Ali Meşhedî, 528
 Sultan Ali Mirza, 56, 57, 124
 Sultan Begüm, 426
 Sultan Ebu Said, 26, 49, 118, 123, 219
 Sultan Halil b. Uzun Hasan, 347
 Sultan Hüseyin, 11, 26, 29, 31, 43, 51, 52, 53, 55, 60, 65, 80, 133, 218, 287, 289, 292, 293, 294, 295, 303, 306, 346, 348, 350, 352, 353, 354, 355, 357, 366, 367, 372, 373, 470
 Sultan I. Ahmed Camii, 265
 Sultan II. Abdülhamit, 261
 Sultan III. Selim Türbesi, 268
 Sultan İbrahim, 26
 Sultan Muhammed, 119, 149, 219, 285, 353, 372
 Sultan Sancar, 490
 Sultaniye, 398, 401, 462, 485, 513, 541
 Sultaniye Medresesi, 485
 Suriye, 28, 77, 137, 398, 441, 483, 493
 Süheyl ve Güldürsün, 192
 Süleyman Gaznevî, 76
 Süleymaniye İmaretî, 262
 Süleymaniye Külliyesi, 491
 Süleymaniye Kütüphanesi, 157, 162, 200, 213, 216, 306, 320, 326, 379, 496
 Süleymaniye Medreseleri, 491
 Sünnilik, 3
- Ş**
- Şah Cihan, 286, 549
 Şah İsmail, 292, 293, 347
 Şah Melek Mescidi, 436
 Şah Ni'metullah Velî Kirmânî, 85

- Şah-ı Zinde, 410, 411, 430, 442, 460, 463, 489, 497
- Şah-ı Zinde Külliyesi, 410, 411
- Şahname, 265, 310, 312, 313, 324, 327, 333, 334, 335, 337, 338, 340, 361, 362, 368, 369, 370, 389
- Şahodat Isakhanova, 550
- Şahruh, 10, 14, 15, 16, 25, 26, 28, 29, 32, 34, 36, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 61, 62, 68, 77, 80, 95, 107, 110, 117, 120, 135, 141, 145, 147, 154, 163, 188, 202, 213, 250, 284, 285, 288, 289, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 315, 317, 318, 328, 329, 330, 331, 333, 337, 338, 341, 344, 345, 346, 348, 360, 361, 362, 364, 369, 370, 371, 373, 411, 414, 415, 418, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 429, 431, 439, 451, 453, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471
- Şahruhiye, 126, 468
- Şam, 137, 138, 139, 262, 305, 397, 398, 455, 489, 513
- Şarkiyat Enstitüsü, 84, 97, 281, 283, 284, 285, 288, 289, 290, 291, 292, 294, 295, 296, 297, 299
- Şehabeddin Muhammed Münşî, 137
- Şehname, 273
- Şehr-i Sebz, 84, 405, 453, 454, 467, 468, 489
- Şehrisabz, 548
- Şehrisebz, 81, 179, 245, 542, 548, 551, 556
- Şemseddin Külâl, 73, 84
- Şemseddin Muhammed Miskin, 16, 18
- Şeref Başbekov, 248
- Şerefeddin Ali Yezdî, 291
- Şerefeddin Ali-i Yezdî, 10, 46, 68, 133, 135, 141, 142, 143, 149, 164, 171, 284, 298, 555
- Şerefname, 155
- Şerh-i Kitâb-ı Edvâr, 522
- Şevket Mirziyoyev, 484, 496, 507, 551
- Şeyh Abdurrahman Câmî, 73
- Şeyh Bahaüddin Ömer, 113
- Şeyh Bâyezîd Aşkî, 80, 89
- Şeyh Cemâleddin Kâşgarî Buhârî, 76
- Şeyh Hâfızuddin Muhammed el-Bezzâzî, 14
- Şeyh Hudâykuli, 81
- Şeyh Kemâl Hocendî, 90
- Şeyh Mirza, 58, 219
- Şeyh Muhammed, 81, 82, 527
- Şeyh Muhammed Keşi, 82
- Şeyh Muineddin-i Câmî, 22
- Şeyh Sadî, 204
- Şeyh Safiyyüddin Erdebîlî, 87
- Şeyh Siracüddin Pirmesi, 113
- Şeyh Zeynüddin Hafi, 113
- Şeyh-i Mûsîkar, 522, 526
- Şeyhî Nâyî, 528
- Şeyhülislâm Esad Efendi, 527
- Şeyhülislâm Seyfeddin Ahmed et-Taftâzânî, 16
- Şeyhzâde İlyâs, 81, 82
- Şibanî Han, 58, 150, 206, 219
- Şibanîler, 3, 62, 124, 143, 181, 185, 292
- Şii, 3, 21, 36, 37, 289, 469
- Şiilik, 3
- Şiraz, 26, 40, 141, 201, 267, 268, 269, 270, 271, 274, 275, 305, 309, 310, 312, 313, 314, 317, 318, 319, 320, 322, 323, 324, 326, 327, 328, 341, 343, 347, 354, 366, 368, 369, 373, 389, 391, 395, 397, 398, 414, 426, 541
- Şir-Dar Medresesi, 416

T

- Tabakât-ı Ekberî, 489
- Taceddin b. Zekeriya en-Nakşebendî, 159
- Tahran, 6, 7, 10, 11, 13, 16, 19, 20, 23, 25, 41, 43, 47, 50, 51, 53, 55, 56, 63, 64, 65, 67, 68, 79, 81, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 96, 97, 98, 99, 114, 123, 127, 133, 134, 135, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 196,

- 218, 312, 318, 326, 331, 334, 335,
340, 362, 364, 369, 370, 374, 376,
381, 382, 390, 462, 467, 472, 507,
509, 514
- Taht-ı Karaca, 413
- Tak-ı Kısra, 406
- Takiyüddin, 492
- Tamga vergisi, 49
- Taragay, 285, 296, 298, 405, 508, 514
- Tarih-i Cedid-i Yezd, 152, 166
- Tarih-i Cihangüşâ, 145
- Tarih-i Hakan-i Çin, 492
- Tarih-i Hânî, 136
- Tarih-i Kaşmir, 489
- Tarih-i Mollazâde, 153, 167
- Tarih-i Reşidî, 55, 67, 124, 127
- Tarih-i Taberî, 146
- Tarih-i Timur, 144, 169
- Tarih-i Yeminî, 145
- Tarih-i Yezd, 152, 167
- Taşkent, 19, 49, 75, 82, 84, 86, 92, 99,
112, 116, 124, 126, 127, 142, 156,
157, 171, 172, 186, 196, 206, 207,
214, 217, 219, 222, 223, 245, 256,
286, 293, 296, 298, 299, 367, 454,
462, 472, 484, 496, 507, 508, 509,
514, 545, 546, 547, 548, 551, 556
- Taşkent İslam Enstitüsü, 484
- Tatarlar, 432, 445, 552
- Tavacı Divânı, 25
- Tebriz, 80, 162, 170, 309, 319, 328, 336,
339, 342, 348, 355, 358, 366, 371,
395, 397, 413, 433, 434, 436, 441,
463
- Teftazani, 489
- Temür Kutluk, 198
- Tiflis, 136
- Timur, 2, 3, 5, 3, 4, 10, 12, 13, 14, 15, 16,
17, 18, 19, 20, 23, 25, 26, 27, 29, 35,
36, 37, 38, 39, 40, 44, 45, 48, 49, 58,
60, 61, 62, 63, 66, 67, 68, 73, 74, 75,
81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91,
94, 95, 99, 107, 108, 110, 111, 131,
132, 133, 135, 136, 137, 138, 139,
141, 142, 143, 144, 145, 146, 149,
154, 167, 168, 171, 177, 178, 179,
183, 188, 192, 194, 208, 211, 214,
219, 220, 223, 229, 230, 231, 232,
233, 234, 235, 237, 238, 239, 240,
244, 245, 246, 247, 249, 250, 251,
252, 253, 275, 284, 285, 286, 287,
288, 289, 293, 305, 306, 307, 308,
309, 310, 311, 313, 314, 315, 316,
317, 318, 322, 324, 326, 327, 329,
330, 331, 332, 333, 334, 335, 337,
338, 339, 340, 341, 343, 344, 345,
346, 347, 348, 349, 350, 351, 352,
353, 356, 357, 359, 360, 362, 365,
374, 380, 385, 386, 390, 395, 396,
397, 398, 399, 401, 402, 404, 405,
407, 409, 411, 412, 413, 414, 415,
417, 418, 424, 428, 430, 431, 432,
435, 437, 439, 441, 442, 443, 444,
445, 451, 452, 453, 454, 455, 458,
459, 460, 461, 462, 463, 464, 466,
467, 469, 470, 471, 473, 481, 488,
497, 517, 518, 519, 520, 530, 537,
538, 539, 540, 541, 542, 543, 544,
545, 546, 547, 548, 549, 550, 551,
552, 553, 554, 555
- Timur Devleti, 454, 455, 459, 473
- Timur Mirası, 551
- Timurîler Tarihi Devlet Müzesi, 547
- Timurlu, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 18,
19, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31,
32, 33, 36, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 48,
49, 50, 51, 52, 53, 56, 58, 59, 60, 61,
62, 63, 66, 69, 73, 75, 76, 77, 79, 80,
94, 95, 103, 107, 109, 111, 113, 115,
116, 117, 118, 125, 126, 127, 131,
133, 134, 135, 136, 137, 138, 141,
143, 144, 147, 148, 150, 151, 152,
153, 154, 155, 156, 157, 158, 160,
161, 163, 164, 173, 179, 185, 188,
192, 203, 206, 219, 220, 259, 262,
265, 266, 267, 268, 273, 275, 281,
283, 284, 286, 287, 289, 290, 291,
292, 293, 294, 296, 297, 319, 323,
395, 397, 398, 399, 401, 404, 405,
409, 411, 412, 413, 414, 417, 419,
421, 422, 423, 426, 427, 428, 429,
430, 431, 432, 433, 434, 435, 437,
438, 439, 440, 441, 442, 443, 444,
445, 446, 451, 453, 458, 462, 465,

- 466, 469, 470, 471, 474, 480, 505, 514, 517, 519, 520, 522, 523, 527, 529, 539
- Timurlu Devleti, 3, 5, 12, 30, 32, 161, 165, 469, 470, 471
- Timurlu Rönesansı, 395, 397, 441, 451, 466, 471
- Timurlular, 3, 6, 11, 22, 27, 29, 31, 35, 48, 59, 63, 66, 73, 75, 76, 80, 82, 90, 92, 94, 95, 99, 103, 106, 107, 109, 111, 112, 116, 125, 126, 127, 131, 134, 136, 138, 140, 145, 146, 147, 151, 152, 153, 155, 160, 161, 165, 167, 177, 179, 181, 182, 184, 186, 187, 189, 191, 192, 193, 196, 198, 200, 201, 203, 204, 205, 214, 220, 250, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 281, 284, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 295, 296, 297, 430, 432, 442, 453, 454, 459, 465, 466, 467, 477, 481, 484, 517, 519, 537, 540, 541, 542, 543, 548, 549, 551, 553
- Timur-nâme, 192
- Tirmiz, 548
- Tokat, 494
- Toktamış, 87, 139, 198
- Tophane Rasathanesi, 477, 488, 492, 496
- Topkapı Sarayı, 143, 158, 183, 196, 197, 212, 225, 276, 277, 306, 308, 311, 314, 324, 330, 335, 338, 345, 346, 347, 353, 354, 374, 375, 376, 379, 385, 387, 389, 437, 440, 445, 530
- Töre Mirza, 229, 230, 235, 244
- Tuğluk Timur, 179
- Tuhfe-i Sâmî, 207
- Turan, 85, 239, 244, 245, 308, 378, 397, 398, 443, 479, 480, 482, 491, 499, 550
- Tursun Bey, 437, 438, 446
- Tuzuk-i Timuri, 286
- Türk, 5, 9, 13, 14, 37, 38, 39, 41, 48, 58, 60, 63, 66, 69, 75, 85, 105, 107, 109, 114, 119, 126, 127, 128, 134, 137, 145, 147, 155, 159, 167, 173, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 186, 187, 188, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 254, 256, 259, 262, 263, 264, 265, 272, 273, 277, 278, 283, 292, 295, 303, 306, 307, 315, 317, 318, 343, 349, 354, 355, 356, 365, 366, 367, 376, 384, 388, 389, 391, 395, 397, 404, 409, 414, 415, 419, 421, 433, 435, 439, 442, 443, 444, 445, 446, 453, 472, 474, 477, 479, 480, 481, 482, 485, 486, 489, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 501, 517, 524, 526, 527, 531, 532, 541, 543, 550, 552, 553, 556
- Türkçe, 75, 76, 107, 136, 148, 149, 150, 159, 161, 177, 180, 181, 182, 183, 191, 192, 193, 194, 197, 198, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 209, 211, 212, 213, 216, 217, 218, 219, 220, 224, 256, 283, 286, 347, 354, 355, 357, 509, 512, 521, 549
- Türkistan, 5, 82, 99, 100, 145, 147, 167, 179, 181, 188, 192, 208, 217, 245, 247, 249, 250, 256, 283, 285, 289, 294, 299, 395, 397, 398, 404, 437, 439, 442, 453, 454, 462, 464, 469, 470, 473, 474, 477, 479, 483, 486, 487, 492, 537, 540, 541, 542, 547, 550
- Türkiye, 2, 109, 119, 127, 195, 200, 209, 215, 216, 217, 223, 224, 254, 262, 300, 320, 381, 395, 396, 397, 398, 442, 447, 454, 473, 480, 492, 495, 496, 497, 498, 500, 519, 531, 532
- Türkmen, 22, 64, 115, 303, 305, 319, 339, 347, 366, 367, 389, 395, 432, 435, 438, 444, 492, 499, 501

U

- Ubeydullah, 20, 23, 32, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 62, 65, 67, 68, 73, 79, 80, 81, 82, 92, 93, 103, 104, 106, 108, 112, 114, 120, 121, 125, 127, 156, 157, 161, 162, 168, 170, 172, 293
- Ubeydullah-ı Ahrâr, 20, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 62, 67, 156, 157, 161, 162, 170, 172
- Uluğ Bey, 3, 4, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 48, 60, 61, 73, 74, 91, 92, 107, 112, 113, 117, 118, 119, 135, 140, 141, 223, 296, 308, 310, 312, 338, 339, 344, 371, 402, 410, 411, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 432, 438, 439, 443, 451, 452, 453, 457, 469, 477, 478, 484, 488, 490, 492, 496, 497, 500, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 522
- Uluğ Bey Medresesi, 416, 418, 477, 488, 489, 490, 496, 497, 507
- Uluğ Bey Rasathanesi, 417, 477, 490, 491, 496
- Usameddin Urunbaev, 157
- Uygur alfabesi, 193, 194, 343, 344, 361, 371
- Uygur Türkçesi, 180, 192, 214
- Uzun Hasan, 49, 348, 433, 444

Ü

- Ürgenç, 76, 192, 480, 483
- Üveysiyye, 82

V

- Vahid Muhammed ibn Ömer, 489
- Vakfiye, 158, 224, 295
- Valgius Rufus, 528
- Vâsıt, 41
- Victor James Daley, 232
- Viyana, 163, 194, 198, 333, 356, 370, 377
- Vladimir, 318, 379, 547

Y

- Yâdgârhâ-yi Yezd, 158, 166
- Yakînî, 211
- Yakubov Muzaffar Kamildjanovich, 232
- Yakup Bey, 436
- Yar Ali, 118
- Yarkend, 214
- Yarkınay, 248
- Yedi İklim Hakanı, 550
- Yeni Özbekistan, 484, 496, 547
- Yeseviyye, 73, 75, 76, 78, 94, 99
- Yesi, 76, 90, 402, 404, 430
- Yeşil Türbe, 436, 437
- Yevgeni Berezikov, 244
- Yezd, 152, 158, 213, 314, 344, 368, 371, 426, 428, 429
- Yıldırım Bayezid, 3, 4, 3, 4, 131, 132, 232, 250, 431, 451, 452, 474
- Yusuf Hallac, 513
- Yûsuf Hemedânî, 78
- Yusuf ve Züleyha, 186, 218, 294
- Yusuf Yasulbaşı, 495
- Yusuf Yasulbaşı Medresesi, 495

Z

- Zafarnâme-i Hatifi, 287
- Zahirüddin Muhammed Babür, 18, 21, 57, 68, 155, 172, 219, 508
- Zengi Ata, 75
- Zenker, 182
- Zeyneddin Ebû Bekr Tâyebâdî, 73
- Zeyneddin Hâfî, 80
- Zeyneddin Vasîfî, 507
- Zeyniyye, 73, 75, 80, 94
- Zîc-i Cedid-i Kuragani, 490, 492
- Zîc-i Cedîd-i Sultânî, 508
- Zîc-i Şehinşahî, 492
- Ziyaeddin Yusuf, 22, 53

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) himayesinde hazırlanan *Emir Timur ve Mirası* adlı iki ciltlik bu kapsamlı eser, 14. ve 15. yüzyıllarda Orta Asya, Anadolu, İran, Hindistan ve Doğu Avrupa'da derin izler bırakan Emir Timur'un siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel mirasını disiplinler arası bir perspektifle ele almaktadır. Eser, hem Türk-İslam medeniyetinin tarihî sürekliliğini hem de Timur'un kurduğu siyasi düzenin ve kültürel atımlarının modern tarih yazımındaki yerini yeniden değerlendirmektedir.

Birinci cilt, Timur'un siyasi yükselişi, Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid ile karşılaşmasının tarihî ve stratejik boyutları, Timurlu devlet teşkilatı, askerî organizasyon ve iktisadî miras gibi konulara odaklanmaktadır. Timur'un bir stratejist ve devlet kurucusu olarak kimliğini öne çıkaran bu kısım, hem Orta Asya'da hem de geniş Avrasya coğrafyasında meydana gelen güç dengelerini ayrıntılı biçimde analiz etmektedir. Timur'un Anadolu ve İran seferlerinin tarihî etkileri, Çağatay hanedanının mirası ve dönemin uluslararası ilişkileri geniş bir bakış açısıyla tartışılmaktadır.

İkinci cilt ise Timurlu döneminin kültür, sanat ve entelektüel yönlerini mercek altına almaktadır. Tasavvuf geleneği, tarih yazıcılığı, edebiyat, mimari, kitap sanatları, müzik ve şehircilik gibi alanlarda Timurlu etkisini ortaya koyan çalışmalar, dönemin kültürel canlılığını gözler önüne sermektedir. Uluğ Bey'in ilim faaliyetleri ve Semerkand merkezli bilimsel ortam, Türk-İslam medeniyetinin 15. yüzyıldaki entelektüel zirvelerinden biri olarak ele alınmaktadır. Ayrıca, Emir Timur'un modern dönemde Özbekistan'da kimlik inşası ve tarih bilinci üzerindeki etkileri de bu cildin önemli temalarındandır.

Türkiye ve Özbekistan'dan alanında uzman akademisyenlerin ortak katkısıyla hazırlanan bu eser, farklı disiplinlerden gelen yaklaşımları bir araya getirerek Emir Timur ve Timurlu mirasına dair literatüre güçlü bir katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Eserin akademik önemi, yalnızca tarihî olayları yeniden değerlendirmekle sınırlı değil, aynı zamanda tarih yazımı açısından metodolojik zenginlik ve karşılaştırmalı analiz imkânı sunmasından da kaynaklanmaktadır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TAKIM ISBN: 978-625-6110-40-3

9 786256 110403

ISBN: 978-625-6110-42-7

9 786256 110427